

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

BABALARIN KENDİ EBEVEYNLERİNE BAĞLANMA STİLLERİ İLE BABALIK ROLÜ ALGILARININ İNCELENMESİ

Özge ŞAHİN

**ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Aynur BÜTÜN AYHAN**

**ANKARA
2023**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BABALARIN KENDİ EBEVEYNLERİNE BAĞLANMA
STİLLERİ İLE BABALIK ROLÜ ALGILARININ
İNCELENMESİ**

Özge ŞAHİN

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Aynur BÜTÜN AYHAN

ANKARA
2023

Etik Beyan

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum ‘‘Babaların Kendi Ebeveynlerine Bağlanma Stilleri ile Babalık Rolü Algılarının İncelenmesi’’ başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan çalışma/araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler ve yorumlar bana aittir. Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Özge şAHİN

Tarih: 13/06/2023

İmza:

KABUL VE ONAY

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalında Özge Şahin tarafından hazırlanan “Babaların Kendi Ebeveynlerine Bağlanma Stilleri ile Babalık Rolü Algılarının İncelenmesi” konulu tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından yüksek lisans tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 13/06/2023

Prof. Dr. Ümit Deniz

Gazi Üniversitesi

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Aynur Bütün Ayhan

Ankara Üniversitesi

(Danışman)

Prof. Dr. Ender Durualp

Ankara Üniversitesi

Üye

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	ii
Kabul ve Onay	iii
İçindekiler	iv
Önsöz	vi
Simgeler ve Kısaltmalar	vii
Çizelgeler	viii
1.GİRİŞ	1
1.1. Bağlanma Kavramı ve Özellikleri	4
1.1.1. Bağlanmanın Tarihsel Gelişimi	8
1.1.2. Bağlanma Kuramları	10
1.1.3. Bağlanmanın Temel İşlevleri	17
1.1.4. Bağlanmanın Kurulması ve Gelişimi	20
1.1.5. Bağlanma Stilleri	23
1.1.6. Bağlanma Durumunu Etkileyen Faktörler	29
1.1.7. Bağlanmanın Değerlendirilmesi ve Desteklenmesi	31
1.2. Babalık Rolü Kavramı	34
1.2.1. Çocuğun Gelişiminde Babanın Rolü ve Önemi	36
1.2.2. Babalık Rolünü Etkileyen Faktörler	38
1.3. Yapılan Çalışmalar	41
1.3.1. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar	41
1.3.2. Dünyada Yapılan Çalışmalar	43
1.4. Araştırmanın Amacı	45
2. GEREÇ VE YÖNTEM	46
2.1. Araştırmanın Deseni	46
2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	46
2.3. Veri Toplama Araçları	48
2.3.1. Genel Bilgi Formu	48
2.3.2. Babalık Rolü Algı Ölçeği	49
2.3.3. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği	49
2.4. Veri Toplama Yöntemi	49
2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	50
2.6. Araştırmanın Etik Boyutu	50
2.7. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi	51
3. BULGULAR	53
4.TARTIŞMA	67
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	80
ÖZET	83
SUMMARY	84
KAYNAKLAR	85
EKLER	109
EK-1 Genel Bilgi Formu	109

EK-2 Ölçek İzinleri	113
EK-3 Etik Kurul İzni	114
EK-4 Kurum İzinleri	115
ÖZGEÇMİŞ	118

ÖNSÖZ

Yüksek lisans hayatıma başladığım ilk günden beri ilgi ve desteğiyle her zaman yanımda olan, motivasyonum kırılrsa bile bana tekrar güç veren, her konuda danışabildiğim sevgili danışmanım Prof. Dr. Aynur BÜTÜN AYHAN'a çok teşekkür ederim.

Başlamış olduğum akademik yolculuğumda, sonsuz sevgi ve desteğini hissettiğim sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi Aybüke YURTERİ TİRYAKİ'ye teşekkürlerimi sunarım.

Ne zaman desteğe ihtiyaç duysam yanımda olan, yoluma ışık tutan, iyi ki tanımışım dediğim insanlardan olup hayatımı güzelleştiren canım hocam Blm. Uzm. Esra AÇIKEL BEKER'e varlığı için teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca koşulsuz bir şekilde bana her zaman inanan, sevgi ve desteklerini her zaman yanımda hissettiren, hayatımın her anında ellerini omzumda hissettiğim babam Refik ARKAN, annem Serpil ARKAN ve canım kardeşim Bengü ARKAN'a, beni bugünlere getirdikleri için ne kadar teşekkür etsem az. Sevgi, saygı ve bağlılığımı sunuyor sonsuz teşekkür ediyorum, iyi ki varsınız.

Desteğini her zaman hissettiğim, sürecin tüm bölümlerine dahil olan, hissettiğim tüm duygulara ortak olan, benimle sevincimi, üzüntümü, heyecanımı paylaşan, zaman zaman süreçteki duyguları benden daha çok yaşayan canım eşim Çağlar ŞAHİN'e sabrı ve desteği için sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Sevincimi, hüznümü, heyecanımı benimle paylaşan, bu süreçte elinden ne geliyorsa yapan, beni her zaman destekleyen ablam Pınar ŞAHİN'e ve sevgili eşimin ailesine çok teşekkür ediyorum.

Akademik ve hayat yolculuğumda dostluğuna kıymet verdiğim, her zaman yanımda olduğunu bildiğim, hayatıma ortak olan canım dostum Gökçe ÖZDEMİR'e varlığı için sonsuz teşekkür ederim.

Özge ŞAHİN

Ankara, 2023

SİMGELER VE KISALTMALAR

f	Frekans
n	Örneklem Sayısı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
p	Önemlilik/Anlamlılık Değeri
r	Korelasyon Katsayısı
$\bar{X}$	Ortalama
Ss	Standart Sapma
SPSS	Statistical Package for Social Sciences
TDK	Türk Dil Kurumu
%	Yüzdelik değeri

ÇİZELGELER

Çizelge 2.1.	Babaların Bazı Sosyo-demografik Özelliklerine İlişkin Frekans Değerleri ve Yüzdelere	47
Çizelge 2.2.	Babalık Rolü Algı Ölçeği ve Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğine İlişkin Kolmogorov - Smirnov ve Basıklık -Çarpıklık Testi Sonuçları	51
Çizelge 3.1.	Babalık Rolü Algısı ve Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeklerine İlişkin Pearson Korelasyon Sonuçları	53
Çizelge 3.2.	Babaların Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Babalık Rolü Algı Ölçeği Puan Ortalamaları ve Standart Sapmalar	53
Çizelge 3.3.	Babanın Yaşına Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Ortalamalar ve T testi sonuçları	54
Çizelge 3.4.	Babanın Baba Olma Yaşına Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanları	54
Çizelge 3.5.	Babanın Doğum Yerine Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanları	55
Çizelge 3.6.	Babanın Öğrenim Düzeyine Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Ortalamalar	55
Çizelge 3.7.	Sosyoekonomik Düzeye Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi Sonuçları	56
Çizelge 3.8.	Babanın Sahip Olduğu Kardeş Sayısına Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar	56
Çizelge 3.9.	Babaların Doğum Sırasına Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğine İlişkin Standart Sapmalar ve Varyans Analizi Sonuçları	57
Çizelge 3.10.	Aile Tipine Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanları	57
Çizelge 3.11.	Babaların Annesinin Öğrenim Düzeyine Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Ortalamalar	57
Çizelge 3.12.	Babaların Babasının Öğrenim Düzeyine Göre Babalık Rolü Algı Ölçeğine İlişkin Standart Sapmalar ve Varyans Analizi Sonuçları	58
Çizelge 3.13.	Babaların Kendi Anneleriyle Olan İlişkilerine Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve T-testi Sonuçları	58
Çizelge 3.14.	Babaların Kendi Babalarıyla Olan İlişkilerine Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Güvenli Bağlanma Alt Boyut Puanlarına İlişkin Ortalamalar	59

Çizelge 3.15.	Babaların Kendi Babalarının Tutumlarına Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	59
Çizelge 3.16.	Babaların Ebeveynlerinin Anlaşma Düzeyine Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Kaçınan Bağlanma Alt Boyutu ve Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	60
Çizelge 3.17.	Babaların Ebeveynleriyle Aktif Zaman Geçirme Durumlarına Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutları	61
Çizelge 3.18.	Babaların Huzurlu Aile Ortamında Büyüme Durumlarına Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarına İlişkin T-testi Sonuçları	62
Çizelge 3.19.	Babaların Ebeveynlerinden Yeterli Sevgi Görme Durumlarına Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve T-testi Sonuçları	62
Çizelge 3.20.	Babaların Ebeveynleriyle Sorun Yaşama Durumlarına Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanları	63
Çizelge 3.21.	Babaların Ebeveynlerinden Fiziksel Şiddet Görme Durumlarına Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Kaygılı-Kararsız Bağlanma Alt Boyutunun Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve T-testi Sonuçları	64
Çizelge 3.22.	Babaların Eşlerinin Öğrenim Düzeyine Göre Babanın Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	64
Çizelge 3.23.	Babaların Eşlerinin Çalışma Durumlarına Göre Babaların Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanları	65
Çizelge 3.24.	Babaların Eşleriyle İlişkilerine Göre Babaların Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve T-testi Sonuçları	65
Çizelge 3.25.	Babaların Çocuk Sayılarına Göre Babaların Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi Sonuçları	66

1. GİRİŞ

Yenidoğan hayata geldiği andan itibaren yaşamını sürdürebilmek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çevresiyle etkileşim halindedir. Yenidoğanın çevresiyle kurduğu bu etkileşimler hayat boyunca nasıl bir birey olacağını belirlemektedir. Ebeveynlerin çocukla kurdukları etkileşim çocuğun ileriki yaşamını etkilemektedir. Çocuğun içinde yetiştiği aile ortamının ve ebeveynlerin çocukla ilişkisinin çocuğun kişilik gelişimini etkilediği belirtilmektedir (Kasuto, 2005). Bowlby bağlanmayı, kişinin başka bir birey ile anlam ifade eden, anlam ifade eden ve uzun süren duygusal bağ kurması şeklinde tanımlamaktadır (Bowlby, 1977). Yenidoğan döneminde bebeğin çevreye verdiği emme, kavrama, gülümseme ve başını bakım verene çevirme gibi sinyaller ile bağlanma davranışı gözlemlenmektedir (Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol, 2005). Bebekler, kendisine bakımını sağlayan bireyler ile etkileşim kurmakta, kurdukları bu tekrar eden etkileşimler doğrultusunda da gelişimlerini sürdürmektedir (Bowlby, 1969). Bağlanma ilişkisi, bebek ile bakım veren kişi arasında tekrar eden ilişki örüntüsü ile güçlenmektedir. Bu ilişki bebeğin hayata karşı bir temsil oluşturmasını sağlamaktadır. Bowlby, bağlanmanın çocuk açısından yaşamsal bir önem taşıdığını ifade etmekte ve bağlanmanın kişinin hayatı için üç temel işlevi olduğunu belirtmektedir. Bunlar; temel gereksinimlerini karşılama, yaşama dair güven duygusu oluşturabilme ve çevreyi keşfederken dönebileceği güvenli bir limana sahip olma şeklinde sıralanmaktadır (Hortaçsu, 2003).

Ainsworth, Bowlby'nin bağlanma kuramını kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Bağlanma kavramının daha iyi açıklanabilmesi için “Yabancı Ortam Deneyi” ile deneysel bir ortamda inceleme yapmıştır. Deneyde annesinden ayrılan ve daha sonra yine bir araya getirilen çocukların tepkilerini inceleyerek bağlanma durumlarını değerlendirilerek incelenmiştir. Ainsworth, yabancı ortam deneyinde çocuğun bağlanma ilişkisi kurduğu kişi ile üç farklı bağlanma stili olduğunu belirtmiştir. Bunlar; güvenli bağlanma, kaçınmacı bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanma olarak üçe ayrılmaktadır (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978). Harlow’a göre anneyle

sağlanan bağ, bireyin diğer kişilerle kurduğu tüm ilişkilerini etkilemekte ve çevreye karşı güven duygusunun oluşmasına katkı sağlamaktadır (Karen, 1998; Öztürk, 2002). Bakım verenin davranışları yenidoğanın farklı içsel modeller geliştirmesini etkileyecektir. Eğer bakım verenin açıklayıcı ve bebeğin beklentilerini karşılayan bir davranış örüntüsü varsa çocukta içsel çalışma modeli güvenli olarak, eğer dikkatsiz, sorumsuz ve reddedici davranış örüntüsü varsa güvensiz şeklinde gelişim gösterecektir (Bowlby, 1973). Bebeğin temel ihtiyaçları, zamanında tutarlı bir şekilde karşılanıp bebek kendisini güvende hissettiğinde, bakım veren ile bebeğin arasındaki ilişki bebeğin kendini değerli hissetmesine ve çevreye karşı güven duymasına olanak sağlayacaktır. Bebekte oluşan bu olumlu algı güvenli bir temel oluşturarak bireyin kendisi ve çevresi hakkında olumlu düşüncelere sahip olması için temel yapı oluşturacaktır (Bowlby, 1998; Çalışır, 2009). Bowlby, yaşamın başlangıcında kurulan bağlanma stillerinin çok fazla değişim geçirmeden sonraki dönemlere aktarıldığını ifade etmektedir (Bowlby, 1973). Bebek güvenli bağlandığı zaman, annesi ortamdan ayrıldığında normal bir şekilde kaygılanmakta, huzursuz davranışlar göstermekte; annesi ortama geri geldiğinde ise mutluluk duyarak ve sevinç içinde onu karşılamakta, annesinin gereksinmelerini duyarlı olarak karşıladığını bilmektedir. Güvenli bağlanan çocuklar, çevrelerinde araştırma yaparak keşfetmeye devam etmektedirler. Kaygılı kararsız bağlanmada anne bebeğin ihtiyaçlarını tutarsız olarak karşılamakta, bebeğin bakımın ihtiyacını bazen zamanında yerine getirmekte, bazen ise ihmal ederek bakımı kesintiye uğratmaktadır. Kaygılı kararsız bağlanan çocuklar, anneleri yanından ayrılmadan önce endişe hissi yaşamakta, anneleri gittiğinde ise oldukça üzgün olmaktadır. Kayıtsız güvensiz bağlanmada, anne, bebeğin gösterdiği bağlanma davranışlarına duyarsız bir tavır sergilemektedir. Anne bebeğe karşı reddedici davranışlar gösterebilmekte ve ihtiyaçlarına yanıt vermede özen göstermeden davranabilmektedir. Bebeğin aşırı ağlaması, bebeğin sinyallerine duyarlı olmayan bakım veren davranışı ve bebeğin görünümündeki fiziksel bozukluklar bağlanmayı etkileyen temel faktörler olarak görülmektedir. Bell ve Ainsworth güvenli bağlanma davranışının gelişmesine katkıda bulunan faktörleri ise şöyle sıralamıştır; bebek ve bakım veren arasında sürekli devam eden temas, anne duyarlılığı ve ortamın bebeğin kendi davranışlarının sonuçlarından anlam çıkarabileceği şekilde düzenlenmiş bir ortamdır (Ainsworth ve Bell, 1972).

Anne ve baba, bebeğin sağlıklı duygusal gelişim göstermesinde en önemli faktörler olarak görülmektedir. Bebeğin tek bir ebeveyn ile bağlanma davranışı göstermesi sağlıklı bir gelişim için yeterli görülmemektedir. Anne ile olduğu kadar babayla kurulan bağlanma davranışı da bebeğin gelecek yaşantısını etkileyecektir (Aslan, Erturk, Demir ve Aksoy, 2017; Wong, Mangelsdorf, Brown, Neff ve Schoppe-Sullivan, 2009). Annenin gebe kalmasıyla başlayıp yaşam boyunca devam eden babalık süreci çocuğun gelişiminde önemli bir role sahiptir. Babaların babalık rolünü tanımlama şeklinin baba çocuk ilişkisinin niteliğini etkilediği belirtilmektedir (Türkoğlu ve Akduman, 2016). Çocuğun gelişiminde önemli bir figür olarak görülen babanın, çocukları ile birlikte zaman geçirmesi çok kıymetli olduğundan geçirilen zamanın olumlu geçirilmesi baba çocuk iletişimini desteklemek ve çocuğun gelişimi açısından çok önemli görülmektedir (Erdoğan, 2004; Şahin ve Demiriz, 2014). Babalarıyla yakın ilişkilere sahip olan çocukların psikolojik olarak daha uyumlu oldukları ve yaşamları boyunca akranlarıyla daha iyi ilişkilere sahip oldukları gözlemlenmiştir (Koçak, 2004). Babanın çocuğun hayatına aktif katılım göstermesi bebeklik ve çocukluk dönemini olumlu yönde etkilediği gibi ergenlik ve yetişkinlik döneminde de kişinin hayatını olumlu etkilemektedir. Babasıyla bebeklik döneminde sağlıklı ilişkilere sahip olan bireylerin, yetişkinlik döneminde de güvenli bağlanma geliştirdikleri bilinmektedir. Baba ile çocuk arasında kurulan bağlanmanın, çocuğun akademik başarısı ile sosyal ve duygusal gelişimini açısından da önemli olduğu belirtilmektedir (Howard, 2010; Soysal, Ergenekon ve Aksoy, 1999). Babaların babalık rolü algılarının eşlerinin babalık rolünü algılama biçiminden etkilendiği belirtilmektedir (Sary ve Turnip, 2015). Babalık rolü algısını etkileyen diğer faktörler ise; babaların eğitimi, mesleği, ilk kez baba olma yaşı, sahip olunan çocuk sayısı şeklinde sıralanmaktadır (Telli ve Özkan, 2016).

Bağlanma kuramı ebeveynlerin çocuklarıyla olan bağlanma ilişkisinin, kendi ebeveynleriyle kurduğu bağlanma tecrübesinin tekrarı olma eğilimi gösterdiğini belirtmektedir. Aynı zamanda yapılan bağlanma çalışmaları da anne babaların kendi ebeveynleriyle olan bağlanma stillerini genellikle kendi çocuklarına aktardıklarını ifade etmektedir (Cozolino, 2014; Lippe, Eilertsen, Hartmann ve Killèn, 2010; Ruppert, 2011). Babaların çocuk bakımına katılımı da kendi babalarının ebeveynlik

tutumlarından etkilenmektedir (Belsky ve Isabella, 1985). Kendi ebeveynleriyle güvensiz bağlanma ilişkisine sahip olan babaların, çocuk bakımında eşleriyle daha az işbirliği yaptığı ifade edilmektedir (Salman Engin, 2014). Çocukluk döneminde baba ile kurulan ilişkiler, yetişkinlik döneminde kişinin ebeveynlik yaşantısını etkilemektedir. Kendi babaları ile olan çocukluk yaşantıları; babaların nasıl bir baba olacaklarında, annelerin ise eşlerinin baba olarak neler yapması gerektiği konusunda rehberlik etmektedir (Makusha, Richter, Knight, Van Rooyen ve Bhana, 2013).

Literatürde anne ile bağlanma ve annelerin anneliği algılama biçimleri konulu araştırmalara sık bir şekilde yer verildiği, babaların babalık algıları ve babaların kendi ebeveynleri ile bağlanmalarının incelenmesi konusu ile ilgili yapılan araştırmaların ise sayısının az olduğu göze çarpmaktadır. Bu durumun temel sebebinin, annelerin çocuğun gelişimini babalardan daha fazla etkilediği görüşü olduğu düşünülmektedir. Ayrıca literatürde babaların kendi ebeveynlerine bağlanma stilleri ile babalık rolü algılarının incelenmesi konulu çalışmaya rastlanmamıştır. Oysa bebeklik döneminde kurulan bağlanmanın, kişinin hayatını yaşam boyu etkilediği bilinmektedir. Bu noktadan hareketle yapılan araştırmada, babaların kendi ebeveynlerine bağlanma stilleri ile babalık rolü algıları arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Bağlanma stillerinin, yaşam boyunca kurduğumuz ilişkilerin kalitesini belirlemede önemli bir etkiye sahip olması bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Ayrıca bu tür araştırmaların yapılması literatüre katkı sağlayarak, farklı bakış açısı sunacaktır.

1.1.Bağlanma Kavramı ve Özellikleri

Bağlanma kavramı ilk kez 1944 yılında Bowlby'nin çalışmaları sonucunda ortaya çıkmıştır. Bağlanma, çocuğun kendisine bakım veren kişiye yönelik duygusal bağ arayışını ifade etmektedir, ayrıca çocuğun yaşamını sürdürebilmesi için gerekli görülmektedir (Hazan ve Shaver, 1994). Bowlby, bağlanmanın tanımını “iki insan arasında kurulan, anlamlı, özel ve uzun süreli duygusal bağ” şeklinde yapmaktadır. Diğer bir ifadeyle, kişinin arzu ettiği bir kişiyle yaklaşma isteği ve yakın olmayı

sürdürme davranışları olarak ifade etmektedir (Bowlby, 1977). Çocuğun, güven duyarak kendisini duygusal yakınlık sağladığı birisine bırakabilmesi olarak da tanımlanmaktadır (Güneş, 2014). Freud, bakım veren ile bebek arasındaki bağlanma ilişkisinin nedeninin sadece bebeğin fizyolojik temel ihtiyaçlarının karşılanması olduğunu savunmuştur (Kindersley, 2012). Bebek, doğumdan sonra ilk on iyi ayda kendisine bakım verene karşı bir bağ kurmaktadır (Bowlby, 1958). Bebek ile bakım veren arasında kurulan bağlanmanın net bir şekilde altı ile yirmi dört ay arasında geliştiği bilinmektedir. Yenidoğan, bağlanma davranışlarını çevresinde ona bakım veren herhangi bir kişiye karşı yönlendirebilmektedir. Fakat, altıncı aydan itibaren bebeklerin, bu davranışlarını vakit geçirmeyi arzu ettikleri, yakınlık kurmak istedikleri kişiye yönlendirmeleri beklenmektedir (Hazan, 1987).

Gerçekleşmesi beklenen bir durum olan bağlanmanın, bebeklik döneminde belirli bir kişiye karşı olumlu tepkiler verme ve zamanının çoğunu o kişiyle geçirmeyi arzu etme şeklinde gözlemlendiği belirtilmektedir (Erkuş, 1994; Morgan, 1991). Bebek bakım veren kişiye yakınlık duyarak, onu arayarak ve bakım verene ihtiyaç duyarak bağlanma davranışları göstermektedir (Bowlby, 1988). Bağlanma, bakım veren ile bebeğin kuracağı yakınlığın korunarak, bebeğin güven içinde gelişeceği ortamın sağlanmasını hedeflemektedir. Kurulan bu yakınlık sayesinde bebek çevreyi keşfedecektir (Bowlby, 1973; Condon, Corkindale ve Boyce, 2008). Bağlanmanın sağlandığı kişilerle etkileşim kurduğumuzda hoşnut hissetmemizi sağlayan bağlanma ilişkisi, aynı zamanda kişinin stres duyduğu zamanlarda bağlanmanın sağlandığı kişilerin yakınlığıyla rahatlamalarını sağlamaktadır (Berk, 2013). Bağlanma davranışı, kişinin cinsiyetine, yaşına, içinde bulunduğu koşullara ve daha önceki dönemlerde bağlanma figürüyle yaşadığı deneyimlere bağlı olarak şekillenmektedir (Bowlby, 1977). Bağlanma süreci, dünyaya yeni gelmiş bebekleri, etraftaki tehdit yaratan sosyal ve fiziksel durumlardan korur ancak bu bağlanma ilişkisine nitelik veren, bakımını gerçekleştiren kimse veya anne ve baba ile çocuk arasında bulunan etkileşimin ne biçimde olacaktır (Sümer ve Güngör, 1999).

Anne ve babanın, bebeğin duygusal gelişiminin sağlığı açısından anahtar rol oynadığı bilinmektedir. İlk kez Freud, bebeğin annesi ile olan duygusal bağının, gelecekteki ilişkilerine temel oluşturduğunu ifade etmiştir (Freud, 1960). Bağlanma ilişkisi, erken çocukluk döneminde belirginlik gösterse de kişinin doğumundan ölümüne kadar duygusal yaşantılarında belirleyici olduğu vurgulanmaktadır (Bowlby, 1977). Doğum ile başlayıp gelişmeye devam eden bu bağ, kişinin çevresindeki diğer kişilerle uyum becerisini etkileyerek yaşamı boyunca devam etmektedir (Sümer ve Güngör, 1999). Son 20 yıl içinde yapılan araştırmalar, bağlanma stillerinin zaman içerisinde kararlılık gösterdiğini vurgulamaktadır (Berzenski, 2019). Kişinin çocukluğundan elde edilen bağlanma stilleriyle ilgili teoriler, yetişkin bağlanma stilleriyle örtüşmektedir (Unger ve De Luca, 2014). Erken çocukluk döneminde çocuğun kurduğu yakın ilişkiler, yetişkinlik döneminde kurulacak ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Çocuğun kendisi için önem ifade eden kişilerle kurduğu yakın ilişkileri, kişiliğinin oluşmasında anahtar rol oynayarak diğer kişilerle olan tüm ilişkilerinin temelini oluşturmaktadır (Hamarta, 2002). Bağlanma ilişkisinin, kişinin ebeveynliğini ve benlik görüşlerini aynı zamanda sosyal gelişimini etkilediği ifade edilmektedir (Ching ve Tak, 2017). Kişinin hayata geldiğinde ilk odak noktası olan ebeveynlik sistemi büyük önem taşımaktadır (Lizano ve Barak, 2015). Aynı zamanda bireyin kişilik gelişimini etkileyen ilk ve en kalıcı faktör olduğu belirtilmektedir (Orth, 2018). Bireyin karakterinin oluşmasında etkili olan ve ruh sağlığını etkileyen faktörlerden biri olan ebeveynler, çocuklarının kaderinin önemli kurucuları olarak görülür ve çocuğun gelecekteki yaşam biçimini, ahlakını belirlemede anahtar rol oynamaktadır (Bi, Yang, Li, Wang, Zhang ve Deater-Deckard, 2018; Nesi, Choukas-Bradley ve Prinstein, 2018). Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları, çocukların büyümesi ve gelişmesine yardımcı ya da engel olabilmektedir (Quchani, Arbabi ve Smaeili, 2021).

Bowlby'nin bağlanma ilişkilerine dair söylemleri genellikle çocuğun birincil bakım vereni olarak düşünülen anneye odaklanmıştı, ancak çocukların babalarıyla da bağlanma ilişkisi kurma eğiliminde oldukları konusunu da ele almıştır (Bowlby, 1988). 1970li yıllardan günümüze kadar anne, baba ve çocuk araştırmalarına rehberlik eden bağlanma teorisinin, son yıllarda babayı ve daha birçok figürü de kapsayacak

şekilde geliştirildiği vurgulanmaktadır (Erdoğan, 2004; Newland, Coyl ve Chen, 2014). Bebeklerin çoğunda, anneyle olduğu kadar babayla da bağlanma gerçekleştiği belirtilmektedir (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011). Babalar ile yapılan çalışmaların sayısı yetersiz olsa bile, yapılan çalışmalar bebeklerin babaları ile bağlanma ilişkisi kurduğunu ve bu ilişkinin bebeklerin gelişimi için çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Çocukların, annelerine bağlandıkları kadar babalarına karşıda bağlanma geliştirdikleri bilinmekte, ayrıca baba ile olan bağlanma ilişkisi anne-çocuk bağlanma ilişkisinden bağımsız görülmektedir. (McBride, Brown, Shin ve Bost, 2007). Literatüre bakıldığında, çocukların babalarıyla kurduğu bağlanma ilişkilerinin çocukların gelişimi açısından önemli oldu vurgulanmaktadır (Lamb, 2002; Van IJzendoorn ve De Wolff, 1997). Aynı zamanda yapılan çoğu araştırma, akademik başarı ve sosyal duygusal gelişim gibi birçok alanda çocukların gelişiminde babaların önemli olduğunu belirtmektedir (Howard, Lefever, Borkowski ve Whitman, 2006; Roopnarine, Krishnakumar, Metindogan ve Evans, 2006; Tamis-LeMonda ve Cabrera, 2002).

Bowlby, tüm bebeklerin bakıcılarıyla bağ kurduklarını ancak bakımın niteliğine bağlı olarak farklı bağlanma kalıpları geliştirdiklerini ifade etmektedir (Bowlby, 1973). Çocuğun bakım verenine olan güvenini temsil eden bağlanma güvenliği, çocuğun bakıcısını çevreyi keşfetmek için “güvenli temel” olarak kullanması ve bakıcısıyla tercihlili temas kurma arzusu şeklinde gözlemlenmektedir (Bowlby, 1969). Bağlanma güvenliğinin sağlanmasında ebeveyn duyarlılığının anahtar rol oynadığı belirtilmektedir (Van IJzendoorn ve De Wolff, 1997). Bebeklik döneminde şefkat ve sevgiyle kucaklanmış olan bebekler, bakım verenleriyle güvenli bağlar geliştirmektedir (Ainsworth ve ark. , 1978). Ebeveynler çocuklarının ihtiyaçlarına uygun ve duyarlı bakım vererek sıcak davrandıklarında, çocukların, ebeveynlerine karşı güven duygusu geliştirdikleri ifade edilmektedir (Ainsworth ve ark. , 1978; Isabella, 1993; Van IJzendoorn ve De Wolff, 1997). Ebeveynin yaşadığı bağlanma deneyimleri, ebeveyn bakım verme kalitesini etkilemektedir (Bowlby, 1979). Ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden edindikleri deneyimlerinin, çocuklarıyla olan ilişkilerini etkilediği belirtilmektedir (Belsky ve Pensky, 1988). Annelerin kendi ebeveynleriyle olan deneyimlerinin, bebeğine karşı davranışlarını etkilediğine dair

kanıtlar bulunmaktadır, babalar ile ilgili daha az kanıt olsa da babalarında ebeveynleriyle olan deneyimlerinden etkilendikleri bildirilmektedir (Frommer ve O'Shea, 1973; Hall, Pawlby ve Wolkind, 1979; Zahn-Waxler, Radke-Yarrow ve King, 1979).

1.1.1. Bağlanmanın Tarihsel Gelişimi

Tarihte bağlanma kavramından ilk kez bahseden kişi 18. Yüzyıl filozofu Rousseau olarak bilinmektedir (Üzel, Özbacı ve Beyazova, 2009). Ancak bağlanma temeline dayalı çalışmalarla, bağlanma kuramını açıklayarak ilk tanımlamada bulunan kişi John Bowlby' dir (Bretherton, 1992). John Bowlby, bu kuramın temel yapı taşlarını inşa etmiş, Mary Ainsworth ise bu teorinin gelişmesine destek olmuştur. Bağlanma kavramını literatüre kazandıran Bowlby, 1928 yılında Cambridge Üniversitesi'nden mezun olmasının ardından düşük uyum gösteren çocuklarla gönüllü olarak bir çalışma yapmıştır. Bowlby, yaptığı çalışmanın sonucunda, düşük uyumlu olan çocukların hayatında sabit bir anne figürü olmadığı ve bu çocukların sevgiden yoksun oldukları sonucuna ulaşmıştır (Ainsworth, Bell ve Stayton, 1974). Bu çalışmanın sonrasında Bowlby, çocuk psikiyatrisi kariyerine başlamaya karar vererek İngiliz Psikanaliz Enstitüsünde eğitim almaya başlamıştır. Hırsızlık vakası olan 44 kişiyi inceleyen Bowlby'nin, incelediği kişilerin geçmişte annelerinden ayrılma deneyimine sahip oldukları veya sevgiye yoksun kaldıkları sonucuna ulaşması, bağlanma kuramının temelinin oluşmasındaki önemli gelişmelerden biri olarak görülmektedir (Bretherton, 1992). Bowlby, bağlanma kuramı ile ilgili olarak ilk resmi beyanını Londra'da İngiliz Psikanaliz Derneği'nde bağlanma konulu 3 farklı makale sunarak gerçekleştirmiştir. Bowlby, Harlow'un yaptığı çalışmalardan etkilenecek araştırmalarının temel çıkış noktasını oluşturmuştur. Harlow, bebeklik döneminde annenin, bebeğin açlık, susuzluk gibi temel ihtiyaçlarını karşılaması nedeniyle aralarında bir bağlanma ilişkisi olduğunu ileri sürmektedir. Harlow ve öğrencilerinin maymunlarla yaptığı çalışmada, annenin, bebeğin fiziksel gereksinimlerini karşılamakla kalmayıp ona rahatlık ve sıcaklık sağladığı görüşü desteklenmiştir. Harlow, anne ile çocuğun arasındaki karşılıklı sevginin, çocuğun gelecekteki

yaşantısında diğer kişilere karşı güven duygusu oluşturduğunu vurgulamıştır. Bowlby, bağlanmanın içgüdüsel temelli olduğunu savunmuş, yakınlığı arama, güvende hissetme ve hayatta kalma güdülerinin pekiştirilmesi için bebeğin birincil bağlanma figürüyle kurması gerektiği bir bağ olduğunu belirtmiştir (Hazan ve Shaver, 1994).

Bağlanma kuramının gelişiminde bir diğer önemli isim Kanadalı psikolog Mary Ainsworth olarak bilinmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Toronto Üniversitesi'nden mezun olan Ainsworth, 1940 yılında tezini yazmıştır. Tornado Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışırken klinik becerilerini geliştirme imkanı bulmuştur. 1950 yılında Bowlby'nin çalışmalarından etkilenen Ainsworth, Bowlby'nin çalışma grubuna dahil olmuştur. 1953 yılında, Bowlby'nin çalışma grubu olan Tavistock Kliniği'nden ayrıldıktan sonra Doğu Afrika Sosyal Araştırmalar Enstitüsünde görev alarak Uganda'ya giden Ainsworth, orada 26 Ugandalı bebek üzerinde bağlanmanın gelişimini izleme imkanı bulmuştur (Bretherton, 1992; Bretherton, 2003). Ainsworth'un yaptığı "Uganda'daki Bebekler" adlı çalışma bağlanma kuramı alanında yapılmış olan ilk deneysel çalışma olarak bilinmektedir. Ainsworth, bu çalışmada bebekler ve ailelerini dokuz ay süresince iki haftada bir yaptığı ziyaretlerde iki saat boyunca gözlem yaparak, yakınlığın başlangıcını belirlemeyi hedeflemiştir (Ainsworth, 1963). Ayrıca bebeğin işaret ve davranışlarının özellikle hangi durumlarda anneye yöneldiğini araştırmıştır (Bretherton, 1992). Ainsworth, Uganda'da yaptığı çalışmasının ilk sonuçlarını Bowlby'nin organize ettiği Tavistock çalışma grubunun toplantılarında sunmuştur (Ainsworth, 1963). Ardından Baltimore Projesini başlatan Ainsworth, 26 aileyle bebeklerinin doğumundan önce görüşüp izin alarak, yaklaşık 4 saat süren 18 ev ziyareti gerçekleştirmiştir (Bretherton, 1992). Araştırmasında bağlanmayı ölçme yöntemi olarak "Yabancı Ortam" olarak adlandırdığı deneyi uygulamış, böylelikle bağlanmanın ölçülebilir bir kavram olduğunu belirtmiştir. Bebek, deney boyunca annesiyle birlikte yedi farklı aşamaya tabi tutulmuş, bebeğin bağlanma durumu hakkında bilgi edinilmiştir. Ainsworth, anne duyarlılığı ile bağlanma arasında yakın ilişki olduğunu savunmuştur. Anneleri duyarlı bakım veren bebeklerin güvenli bağlanmaya, anneleri daha az duyarlı olan bebeklerin ise güvensiz bağlanmaya daha eğilimli olduğunu belirtmiştir (Ainsworth ve ark. , 1978).

1.1.2. Bağlanma Kuramları

Bağlanma kuramları Bowlby'nin Bağlanma Kuramı, Harlow'un Bağlanma Kuramı, Lorenz'in Mühürleme Kuramı, Hazan ve Shaver Üçlü Bağlanma Modeli ve Ainsworth ve Bağlanma Kuramı başlıkları altında ele alınmaktadır.

Bowlby'nin Bağlanma Kuramı

Bowlby'nin bebeklik döneminden itibaren bakım evlerinde yaşamını sürdürmekte olan, ihmal edilmiş çocukların sosyo-duygusal sorunlarını açıklamaya ilişkin çalışmaları, bağlanma kuramının ortaya çıkmasında önemli rol oynamaktadır (Bowlby, 1969). Bowlby, bağlanmanın bebeklik döneminde başladığını ve ölüme kadar devam eden bir süreci ifade ettiğini belirtmiştir (Bowlby, 1977). Bağlanma, bebekle annesi arasında oluşan ve bebeğin korunarak hayatta kalmasını sağlamasına yardım eden kalıcı duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 1969). Bebeğin, anneye karşı yakınlığı sürdürme isteğinin, fizyolojik ihtiyaçlarından dolayı değil, ruhsal ihtiyaçları olan güven duyma ve sıcaklık ihtiyaçlarından dolayı ortaya çıktığı vurgulanmaktadır (Bowlby, 1973). Bebeğin, doğumdan sonra ilk on iki ay içerisinde bakım veren kişiye karşı bir bağ geliştirdiği belirtilmektedir (Bowlby, 1958). Bebeğin, tehdit karşısında ebeveyninin korumasını aramasının uygun bir seçenek olduğu, tehlikesiz durumlarda ise çevreyi keşfetmesinin en olağan durum olduğu ifade edilmektedir. Bowlby, anne ve çocuğun arasında sağlanan güvenli bağlanma kurulmasının, çocuğun sağlıklı bir psikolojik gelişime sahip olmasını desteklediğini vurgulamaktadır. Bebeğin bakım vereni ile arasında oluşan ilk bağlanma ilişkisinin niteliği güvenlik hissine temel oluşturmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bowlby, bağlanma figürünü bebeğin yakınlık sağlamayı istediği ve bu yakınlığı sürdürmeye çalıştığı ve bebek için özel anlam ifade eden kişiler olarak tanımlamaktadır. Bağlanma figürü, bebeğin doğduğu andan itibaren bebeğe bakım veren ve bebekle etkileşim kuran, bebeğe birincil bakım veren kişiyi ifade etmektedir (Bowlby, 1969). Bowlby, kişinin bağlanma figürü olarak tercih edilmesinde, kişinin içten ve samimi bir tutum sergilemesinin, ulaşılabilir olmasının ve duyarlı bakım

vermesinin anahtar rol oynadığını vurgulamaktadır (Shaver, Levy ve Blatt, 1998). Bağlanma figürü, genel olarak anne olarak görülse de bebeklerin babalarıyla da bağlanma ilişkisi geliştirdiği bilinmektedir.

Çocukların ayrılığa verdikleri duygusal tepkileri inceleyen Bowlby, ayrılığa verilen tepkilerin birbirini takip eden ve değişmeyen üç aşamadan oluştuğunu belirtmektedir (Bowlby, 1969). Bowlby, bakım vereninden ayrılma durumunda, çocukların ve maymun yavrularının verdiği tepkilerin evrensel olduğunu ifade etmektedir (Bowlby, 1973). Ayrılığa verilen bu tepkiler; çaresizlik, protesto ve kopma olarak belirtilmektedir. Protesto evresinin ayrılık kaygısıyla; çaresizliğin çöküntüyle; kopmanın ise savunmayla ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (Bowlby, 2012).

Harlow'un Öğrenme Teorisi

Bowlby'nin çalışmalarının temelini oluşturan Harlow, bebeklik döneminde, bebeğin temel ihtiyaçlarını annenin karşılaması sebebiyle anne ile bebek arasında bir bağlanma ilişkisi olduğunu ileri sürmektedir. Harlow'un yavru Rhesus maymunları ile yaptığı deneysel çalışma, Bowlby'nin, bebeğin anneye karşı yakınlığı sürdürme isteğinin güvenlik ve sıcaklık ihtiyaçlarından kaynaklı olarak ortaya çıktığı düşüncesini destekler niteliktedir. Harlow çalışmalarında, hayvanlardaki anne çocuk ilişkisi ile insanlardaki anne çocuk ilişkisinin benzer olduğunu açıklamayı hedeflemektedir. Harlow, anne ile çocuğun bağlanmasında emzirme ve temastan hangisinin daha önemli olduğunu ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

1958 yılında çalışmalarında denek olarak maymunları kullanan Harlow, anne yoksunluğunu kullanmıştır. Deneyde yeni doğmuş sekiz maymun kullanılmış (Vicedo, 2010), doğumdan hemen sonra annelerinden ayrılan maymunlar, kendilerine hazırlanmış olan kafeslerde yaşayarak yalnız olarak beslenip büyütülmüşlerdir. Kafeslerin içine yapay anneler monte edilmiş, yavru maymunlar yapay anneleriyle yaklaşık 165 gün birlikte yaşamışlardır (Arling ve Harlow, 1967). Deney için iki yapay anne tasarlanmış olup annelerden biri kumaşla kaplanmış, diğeri ise telden yapılmıştı.

Kumaşla kaplanan yapay anne; yumuşak, sıcak, şefkatli ve her zaman ulaşılabilir bir anne modeliyken, diğer anne telden yapılmış ve yüzü daha farklı görünüyordu (Maccoby, 1980). Harlow ise yapay olan iki anne arasında temas teselli niteliğinden başka temel bir fark olmadığını belirtmektedir (Harlow, 1958). Maymunlardaki temel güdüyü anlayabilmek amacıyla deneyde maymunlara iki seçenek verilmiştir. Maymunlar ya kumaş ile kaplı anneye ya da telden yapılmış olan anneye gidip süt içeceklerdi. Yavru maymunlar dört kişilik iki gruba ayrılmış; ilk gruptaki maymunlar iki yapay annenin yanına bırakılmış, kumaş kaplanmış olan anneye süt veren bir biberon eklenmiştir. İkinci gruptaki maymunlarda durum tam tersine çevrilerek telden yapılmış olan anneye süt veren biberon takılmıştır (Harlow, 1958). Maymunların telden yapılmış yapay annenin yanına tırmanıp süt içtikten sonra hızlı bir şekilde kumaş kaplı annenin yanına döndükleri görülmüştür. Bu durumda sütün fark yaratmadığı görülmektedir (Harlow, 1958). Yavruların sadece acıktıkları zaman telden yapılmış olan annenin yanına gidip süt içtikleri, kalan vakitlerinde kumaştan yapılmış olan annenin yanında zaman geçirdikleri gözlenmiş olup, bu bedensel temasın uyum sağlama değerinin olduğunu göstermektedir (Dodson, 1995; Yörükan, 2011). Bu durumda yavru ile anne arasındaki bağlanma ilişkisinin açlık ve susuzluk gibi temel ihtiyaçların karşılanmasıyla doğrudan ilişkili olmadığı, bağlanma ilişkisinin kurulması için sadece fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasının yeterli olmadığı sonucuna ulaşılabilir (Soysal ve ark. , 2005; Tüzün ve Sayar, 2006; Ünal, 2004). Telden yapılmış olan yapay annenin, yavruların biyolojik ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olduğu ancak psikolojik yönden yetersiz olduğu vurgulanmaktadır (Harlow, 1958). Kumaşla kaplı yumuşak olan annelerin, yavrularına uzun yıllar süren güven duygusu verdikleri, yavruların annelerden ayrıldığında dehşet duygusuna kapıldıkları gözlemlenmiştir (Harlow ve Zimmermann, 1959). Harlow, anne ile çocuk arasında kurulan bağın, çocuğun gelecekteki yaşantısına en büyük katkısının, diğer bireylerle kurulan tüm ilişkilerde güven duygusunun oluşması olduğunu vurgulamaktadır (Güler ve Ulutak, 1992; Karen, 1998; Öztürk, 2002).

Lorenz'in Basımlama (Mühürleme) Teorisi

Avusturyalı zoolog ve doktor Konrad Lorenz, kaz ve ördek yavrularını gözlemlemiştir. Lorenz, kazlar üzerinde yaptığı incelemelerde; annelik, bakım verme eğilimi, içgüdüler ve bağlanma gibi birçok davranışı incelemiştir. Yaptığı incelemeler sonucunda hayvanlarda doğuştan gelmekte olan bazı davranış örüntülerini fark ederek, canlıların genetik kodlarında bağlanma davranışının yer aldığı düşüncesini savunmuştur. Lorenz, kuramında, her canlının bağlanma güdüsüyle dünyaya geldiğini ancak kime bağlanacağını sonradan kazandığını vurgulamıştır (Cüceloğlu, 1997). İlk gözlemlerini kaz yavruları üzerinde yapan Lorenz, deneyinde kaz sesi çıkararak yürümüş ve yavruların onu takip ettiğini gözlemlemiştir. Anne, kaz yavruların yanına geldiğinde bile yavrular Lorenz'i izleme devam etmiştir. Bu doğrultuda, yavru kazların yumurtadan çıktıkları anda gördükleri hareket eden ilk nesneyi takip ettikleri ve onlara bağlandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Deneyi sırasında yaptığı gözlemlerden yola çıkan Lorenz, mühürleme kavramını ortaya atmış ve kaz yavrularının doğduklarında gördükleri ilk hareketli nesneye karşı bir bağ geliştirdiklerini ileri sürmüştür. Bowlby mühürleme kavramını, yavru kuşun bağlanma davranışını tercihi ve sabit bir şekilde ayırt edici nesneye yöneltmesi şeklinde tanımlamaktadır (Bowlby, 2012). Lorenz'in basımlama olarak tanımladığı bu davranış, canlıların doğduğu andan itibaren yakınlık ihtiyacı hissettiğini göstermekte olup, insanların birincil bakım verenlerine yakınlık ve ilişki kurma isteği duydukları belirtilmektedir (Hatano, Okada ve Tanabe, 2000). Basımlama kuvveti, yeni doğanın nesneye ne zaman, ne sıklıkta maruz kaldığı ve ne kadar süre nesneyi izlediğine göre değişebilmektedir (Cüceloğlu, 1997). Hayvanlarda yeni doğan yavrunun, hareket halinde olan nesneye otomatik olarak bağlanma gerçekleştirdiği ifade edilmektedir (Lorenz, 1978). Lorenz, yavruların yumurtadan çıktıkları andan itibaren belli bir dönem içerisinde bağlanma sürecinin gerçekleştiğini, bu dönemin kritik dönem olarak adlandırıldığını belirtmekte olup, anne tarafından beslenmenin bağlanma için anlam ifade etmediğini vurgulamaktadır (Lorenz, 1958). Lorenz'in yaptığı bu çalışma, doğumdan hemen sonra bağlanma davranışının gerçekleşmesi için kritik bir dönem olduğunu kanıtlaması açısından önemli

görülmektedir (Gander ve Gardiner, 2001). İnsanlarda bağlanma ilişkisinin gelişmesinde kritik dönemin varlığı kabul edilerek, anne ve bebeğin ilk birkaç ayda kurdukları iletişimin bağlanma gelişiminin kalitesini etkilediği desteklenmiştir (Benes, 2004). Lorenz'ın yaptığı çalışmalar, yavruların anne tarafından beslenmesinin bağlanma için önemli olmadığını savunmaktadır (Lorenz, 1978). Aynı zamanda Bowlby'nin anne ve bebek arasında gerçekleşen bağlanma ilişkisinde temel ihtiyaçların karşılanmasından daha fazla anlam ifade ettiği görüşünü desteklemektedir (Bretherton, 1997).

Ainsworth ve Bağlanma Kuramı

Ainsworth'ün, Bowlby'nin bağlanma kuramıyla yaptığı çalışmalar, kapsamlı şekilde ele alarak kuramın gelişmesinde önemli bir role sahip olduğu bilinmektedir (Bretherton, 1992). Bowlby gibi Ainsworth de, bebeklerin doğdukları andan itibaren yaşamlarını sürdürebilmeleri ve gereksinimlerinin karşılanması için yetişkinin varlığına ihtiyacı olduğunu vurgulamaktadır (Ainsworth, 1967; Ainsworth, 1989). Ainsworth, bağlanmanın niteliğinin, bebek ile birincil bağlanma figürü arasındaki ilişki tarafından belirlendiğini savunmuştur. Bağlanma ilişkisinin kurulması için; birincil bağlanma figürünün ulaşılabilir olması, olumlu tepkiler göstermesi, pozitif etkileşim kurması gerekli görülmektedir (Ainsworth ve ark. , 1978). Bebeğin birincil bağlanma figürü ile kurduğu ilişkiyle gelişen içsel çalışan modellerinin varlığını kabul eden Ainsworth, bu modellerin bireyler yetişkin olduklarında da etkisini sürdürdüğünü desteklemektedir (Ainsworth, 1989; Berman ve Sperling, 1994).

Ainsworth, yaptığı “Yabancı Ortam Deneyi” ile bağlanma kuramının gelişmesine önemli katkıda bulunmuş, bağlanmanın ölçülebilir hale gelmesini sağlamıştır (Bretherton, 1992; Holmes, 1993). Deney, oyun odası şeklinde düzenlenen laboratuvar ortamında yirmi altı bebek ve ebeveynleri ile gerçekleşmiştir. Bu deneyde, bebek ilk önce ebeveyni ile, sonra başka bir yabancı ile yalnız bırakılarak, daha sonra ise ebeveyni ortama geri geldiğinde gözlemlenmiştir (Bowlby, 1988). Bağlanma güvenliğinin tarafsız olarak ölçülmesi amaçlanan deneyde, bebek, anne ve yabancı bir

kişi yer almakta, deney bebeğin stresinin giderek arttığı sekiz aşamadan oluşmaktadır (Masterson, 2013). Deneyin temel dayanağını; doğumdan sonraki süreçte annenin bebeğine karşı sergilediği tutum ve anne bebek arasında kurulan etkileşimin bağlanma stilinin belirleyicisi olması, annesi ile ayrırlıp kavuşan bebeğin yabancıyla kaldığında bağlanma sisteminin aktif hale gelmesi bu sebeple bağlanma stilinin belirlenebiliyor olması oluşturmaktadır (Ainsworth ve ark. , 1978). Çocukların annelerinden ayrıldıklarında ve anneleri ile tekrar bir araya geldiklerinde verdikleri tepkiler incelenerek bağlanma durumları değerlendirilmiştir. Ainsworth yabancı ortam deneyinde, çocuğun bağlanma ilişkisi kurduğu kişi ile farklı üç bağlanma stili olduğunu ortaya koymuştur. Bunları: güvenli, kaçınmacı ve kaygılı- kararsız bağlanma olarak adlandırmıştır (Ainsworth ve ark. , 1978). Yabancı ortam deneyinin sonucunda, bebeklerin bağlanma stilleri ile annelerinin bağlanma stillerinin %80 tutarlılık gösterdiği saptanmıştır (Ainsworth, 1991). Bebekler, annelerini güvenli üs olarak kullanırlarsa, anne odadan ayrırlıp geri döndüğünde kısa ayrılığın ardından hemen teselli olup çevreyi keşfetmeye devam ederlerse bu bağlanma stili güvenli olarak sınıflandırılmıştır (McFarland, Hazen, Jacobvitz ve Boyd-Soisson, 2012). Ainsworth, yabancı ortam deneyini yapmadan önce ev ziyaretleri yaparak anne bebek etkileşimi incelemiş ve bebeklik döneminde duyarlı bakımın önemini araştırmıştır (Treboux, Crowell ve Waters, 2004). Bu gözlemler sonucunda, güvenli bağlanma eğilimi gösteren bebeklerin, yaşamlarının ilk aylarından itibaren sevgi ve şefkat gördüklerini saptamıştır (Ainsworth ve ark. , 1978). Anneleri tekrar odaya geldiğinde, anneleriyle yakın olmaktan ve göz teması kurmaktan kaçınan çocuklar kaçınan, annelerine karşı yakınlık aramayı kızgın bir direnişle karıştıranlar ise dirençli olarak sınıflandırılmıştır (Ainsworth ve ark. , 1978). Kaygılı-kararsız bağlanan bebeklerin annelerinin, bebeklerin ihtiyaçlarını karşılama konusunda tutarsız davranışları sergiledikleri belirtilmektedir (Main ve Stadtman, 1981). Kaçınmalı bağlanma stili gösteren bebeklerin annelerinin ise bebekleriyle bedensel temas kurmaktan kaçınan, bebeğin ağlamalarına karşı duyarsız kalan, sinirli ve aşırı kısıtlayıcı anneler olduğu vurgulanmıştır (Treboux, Crowell ve Waters, 2004).

Hazan ve Shaver Üçlü Bağlanma Modeli

Bowlby'nin bağlanma kuramını temel alan Hazan ve Shaver, yetişkinlerin romantik ilişkilerinde bağlanma stilleri ile yakın ilişkilerin çok fazla yönünün açıklanabileceğini savunmuşlardır (Hazan ve Shaver, 1987). Hazan ve Shaver, bebeklik döneminde gelişen bağlanma stilleri ve zihin temsillerinin, kişinin yaşamının sonraki dönemlerinde romantik ilişkileri üzerinde belirleyici rol oynayabileceğine inanmaktadır (Mickelson, Kessler ve Shaver, 1997). Bağlanma sisteminin sinirsel temelinin büyük ölçüde değişime uğramaması sebebiyle bağlanma davranış kalıplarının neredeyse aynı kaldığı vurgulanmaktadır (Hazan ve Shaver, 1994). Çocukluk döneminde olduğu gibi, bağlanma sisteminde de sevgi ve güvene yönelik ihtiyaçların karşılanması için bir arayış görülmektedir, kişiler yaşamlarının hemen hemen her aşamasında bağlanma davranışı sergilemektedir (Hazan ve Zeifman, 1999). Hazan ve Shaver, romantik bağlanmayı kavramlaştırarak, çocuklukta görülen bağlanma stillerinin, ergenlik ve yetişkinlik dönemindeki duygusal ilişkilerde ortaya çıkabileceğini savunmuşlardır (Cooper, Shaver ve Collins, 1998). Bu düşüncelerinin doğruluğunu değerlendirmek amacıyla Ainsworth'un bağlanma stillerinin tanımlanarak açıklanmasına dayalı olan basit bir ölçek oluşturmuşlardır (Cooper, Shaver ve Collins, 1998). Romantik sevgiyi bir bağlanma olarak gören Hazan ve Shaver, yetişkin bireylerin romantik ilişkilerinde olan tutum ve inançlarının temelinde yer alan düşüncelerin, Ainsworth ve arkadaşlarının sınıflandırmalarına benzer şekilde gruplanarak ifade edilebileceğini belirtmiştir. Yetişkin romantik ilişkilerinde kurulan bağlanma ilişkisinin, anne ve çocuk arasındaki bağlanma duygusundan farklı olduğunu kabul eden Hazan ve Shaver, romantik ilişkilerde de güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan bağlanma stillerinin olduğunu savunmuşlardır (Shaver, Hazan ve Bradshaw, 1988; Sümer, 2006). Görüşme yapılmadan kişisel rapora dayanan ölçek, kişilere üç tanımlamadan (güvenli, kaçınan ve kaygılı/kararsız) hangisinin kendilerini ifade ettiği sorularak uygulanmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Hazan ve Shaver, 1987; Main, Kaplan ve Cassidy, 1985).

Çalışmada güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin, çocukluk dönemlerinde ebeveynleriyle ilişkilerinde ve romantik ilişkilerinde olumlu deneyimler yaşadıkları

sonucuna ulaşılmıştır. Kaygılı/kararsız bağlanan kişilerin, ilişkileri içinde aşırı kıskançlık gösterdikleri ve duygusal iniş çıkışlar yaşadıkları belirtilmiştir. Kaçınan bağlanma stili gösteren kişilerin ise insanlara az güvenerek yakın ilişkiler kurmaktan kaçınan kişiler olduğu saptanmıştır (Sümer ve Güngör, 1999). Benzer sonuçlar Hazan ve Shaver'in çalışmasından sonrada elde edilmiştir.

1.1.3. Bağlanmanın Temel İşlevleri

Bağlanma davranışı, kişinin çevreyi keşfetmesinde güvenli hissetme isteği ile ilgili görölmektedir (Karataş, 2017). Bowlby, bağlanmanın çocuk için yaşamsal anlam ifade ettiğini belirtmektedir. Hayvanlarda anneyi takip etmenin yavrunun yaşama şansını arttırdığını gözlemlemiştir, insanlarda ise bağlanmanın bunun ötesinde bir işlevi olduğunu vurgulamaktadır. Bowlby, tehlike durumlarında bebek ve bakım veren arasında yakınlığı korumak amaçlı gelişen bir bağlanma sistemi olduğunu belirtmiştir (Bowlby, 1980). Uzun süre bakım ve korunma ihtiyacı duyan bebekler, kendileri için önem ifade eden kişilere, diğer bir ifadeyle bağlanma figürlerine karşı yakın olma isteği duyarlar ve bu yakınlığı korumak için birtakım davranışlarla dünyaya gelirler. Bağlanma, yeni doğanın bakım vereni ile fiziksel yakınlığını sağlayarak çocuğun çevresinden gelebilecek tehlikelerden korunmasına yardım ettiği gibi aynı zamanda çocuğun çevreyi keşfetmesine de imkan sağlamaktadır. Bu sebeple bakım veren ve bebeğin yakınlığının korunması bağlanmanın en temel hedeflerinden biridir. Güvende hissetme, bağlanma figürüne geri dönme, bakım verenden destekleyici dönüt alma ve bakım verene yakın olma gereksinimleri ısrarcı bir şekilde gelişmekte ve kişinin yaşamı boyunca devamlılığını sürdürmektedir (Hazan ve Shaver, 1994).

Bowlby, bağlanmanın üç temel işlevi olduğunu vurgulamaktadır (Bowlby, 1973). Bunlar; yakınlığı sağlama, güvenli üs ve güvenli sığınak olarak belirtilmektedir. Yakınlığı sağlama, bebeğin bakım verene yakın olma arzusu hissetmesi şeklinde açıklanmaktadır. Bebeğin çevresini keşfederken, anneyi geri dönebileceği güvenli bir liman olarak görmesi güvenli üs olarak adlandırılır (Hortaçsu, 2003). Bebeğin rahatlık, koruma ve destek için bakım verenine güvenmesi ise güvenli sığınak olarak

görülmektedir. Bu davranışların tümü bakım verene yönelik olarak görülmektedir. Güvenli üs ve güvenli sığınak, erken çocukluk döneminde anne ve babaya yönelik olarak gözlemlenirken, yakınlığı koruma bu dönemde akranlara yönelik görülmektedir. Erken ergenlik dönemine bakıldığında, anne ve babanın güvenli üs olarak görülmesi sınırlı olmakta, yakınlığı koruma ve güvenli sığınak olarak görme ise akranlara yönelmektedir. Yetişkinlik döneminde ise ebeveynlere yönelik bağlanma davranışları görülmemektedir. Yetişkinlikte, yakınlığı koruma, güvenli sığınak ve güvenli üs olarak görmenin tümüyle akranlara yönelmesi durumu gözlemlenmektedir (Yonar, 2019). Bowlby, bağlanmanın bu üç temel işlevinin yerine getirilmediğinde çocukta özbenlik algısıyla ilgili olarak patoloji gelişebileceğini öne sürmektedir.

Yakınlığı Arama

Bowlby, bağlanmanın temelinde kişinin bakım verenine hissettiği güven duygusunun yatmakta olduğunu belirtmekte, aynı zamanda bağlanma, bebeklikten başlayarak yaşamın sonuna kadar süren kendileri için önem ifade eden kişilere yakın olma ve yakınlığı sürdürme gereksinimini içeren duygusal bir bağ olarak görülmektedir (Albayrak, 1997; Andıç, 2013; Bowlby, 1969; Gökçener, 2010). Bowlby, bebeğin bakım vereni ile yakın olma isteği, bakım verenin bebeğe güvenli alan sağlaması ve kaygı durumlarında bakım verenin bebeğin kaygısını azaltmasına yardımcı olmasını bağlanmanın üç temel işlevi olarak belirtmektedir (Hazan ve Shaver, 2000). Bağlanma sürecinde yeni doğan bebeklerin korktuklarında, huzursuz hissettiklerinde güvenli hissetmek ve fiziksel yakınlığı sağlamak istediklerini belirten davranışlar sergiledikleri belirtilmektedir (Bowlby, 1980). Bu davranışlar sayesinde bebek, yakınlık kurmak için bağlanma figürünü aramaktadır. Bebeğin, bakım vereni ile yakınlığını koruması bağlanmanın en temel hedeflerindendir, kurulan bu yakınlık ile bebek güven içerisinde çevresini keşfedecektir (Bowlby, 1973; Condon, Corkindale ve Boyce, 2008). Bebek, tehlikeli bir durum hissettiğinde bağlanma figürüne yakın olmak isteyerek bakım vereninin yanından ayrılmak istemez. Bowlby, bu durumu “yakınlık sağlama ve yakınlığı koruma” olarak tanımlamıştır.

Güvenli Üs

Bowlby, bağlanma davranışının amacının “hissedilen güvenlik” olduğunu düşünmektedir. Bakım veren ile yakınlığın yaşama şansını arttırdığını düşünerek, bağlanma davranışının bir işlevinin de tehlikelerden korunma olduğunu savunmaktadır (Bowlby, 1982). Bebek, tehlikeli bir durumla karşılaştığında bağlanma figürünü aramakta, ortamın güvenli hale geldiğini düşündüğünde bağlanma figürünün yanında kendini güvenli hissederek bağlanma figürünü “güvenli üs” olarak kullanır ve çevreyi keşfetmeye devam eder (Bowlby, 1980). Korktuğu zaman bebeğe güven ve cesaret veren bağlanma figürü, bebeğin rahatlaması ve kendisini tekrar güvende hissedebilmesi için dönebileceği bir güvence üssü işlevindedir (Bowlby, 1980; Hazan ve Shaver, 1994). Bebek rahat bir şekilde çevreyi keşfederken ve yeni davranışlar öğrenirken bağlanma figüründen uzaklaşıyorsa, bu davranışlarının sebebi bakıcısını güvenli üs olarak kullanması olarak görülmektedir (Bowlby, 1982).

Güvenli Sığınak

Bowlby, yakınlığı koruma, güvenli üs ve güvenli sığınağı bağlanmayı tanımlayan özellikler ve bağlanmanın üç temel işlevi olarak görmektedir (Bowlby, 1973). Bağlanma davranışı gerçekleşene kadar çocuğun tehlike durumlarında bakım verenini güvenli sığınak olarak görmesi güvenli bağlanma için gerekli görülmektedir (Miller, 2008). Bebeğin tehlike algıladığı durumlarda, keşfedici davranışlarını bırakarak destek ve rahatlık için bakım verenine yönelmesi güvenli sığınak olarak adlandırılmaktadır (Hazan ve Shaver, 1994). Bebek ile bağlanma figürü arasında temasta olmalarını ve aynı zamanda yakınlığı korumasını sağlayan bağ kurulduktan sonra bağlanma figürü, hastalık durumlarında veya tehdit içeren durumlar karşısında güvenli bir sığınak olarak kullanılmaktadır. Bağlanma figürü, güvenlik ve korunma açısından aynı zamanda destek noktası olarak bir sığınak olarak kullanılmaktadır (Fraley ve Shaver, 2000).

1.1.4. Bağlanmanın Kurulması ve Gelişimi

Bebeklik döneminde bağlanma ilişkisi, belirli bir bakım verene bebeğin olumlu tepkiler göstermesi, vaktinin çoğunu bakım veren ile geçirmek istemesi ve tehlike durumlarında bakım veren kişinin aranması şeklinde gözlemlenmektedir (Bowlby, 2012; Erkuş, 1994; Morgan, 1991). Gebelik döneminde gelişmeye başlayan bağlanma, bebeğin önemli bulduğu kişilere karşı duygusal bağlar kurarak çevresiyle etkileşim kurması ile gelişmektedir (Fuller, Moore ve Lester, 1993). Bağlanma ilişkisin önce anne ile kurulduğu bilinmektedir. Bu ilişkiye zamanla baba dahil olmakta ve bebeğin yaşamında önemli bir figür haline gelmektedir (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011). Annenin, bebeğin verdiği sinyallere karşı sergilediği duyarlılık bebeğin çevreye dair edineceği güvenlik hissine temel oluşturmasını sağlamaktadır (Kobak ve Sceery, 1988). Bakım vereni tarafından tutarlı bir şekilde bakım sağlanan bebek, güven içinde hissederek bağlanma ilişkisi geliştirmeye başlamaktadır (Campos, Bertenthal ve Kermoian, 1992). Anne ile kurulan bu bağ, çocuğun hayatını önemli derecede etkileyerek yaşam boyu neredeyse hiç değişime uğramadan devam etmektedir. Yaşam boyunca anneden ayrılış ya da tehlike hissedilen durumlarda ortaya çıkan bağlanma davranışı, yaşı ilerledikçe aile bireylerinden farklı kişilere yönelerek azalış gösterse de yetişkinlik dönemi boyunca da hastalık ve stres gibi durumlarda görülmektedir (Bowlby, 1977). Bireyin gösterdiği bağlanma davranışları cinsiyet, yaşı ve daha önce yaşıdığı deneyimlere bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. Bebeklik döneminde görülen bağlanma davranışları, bebeğin bağlanma figürüne karşı olumlu tepki göstermesi, vaktinin çoğunu onunla geçirmek istemesi, bağlanma figürü yanında olduğu zaman rahatlama hissetme şeklinde gözlemlenmektedir (Erkuş, 1994; Morgan, 1991). Üçüncü ay itibariyle bebeklerin annelerine karşı diğer kişilere verdiklerinden farklı tepkiler verdikleri belirtilmektedir. Bebekler annelerine farklı sesler çıkarmakta ve annelerini gördüklerinde gülümseyerek tepki vermektedirler (Bowlby, 1969). Yedinci ay itibariyle çevrelerindeki ilişki örüntülerini anlamlandırmaya başlayan bebekler, ilgilerinin tümünü bakımıyla ilgilenen kişiye yönelterek yabancı kişiler ile karşılaştıklarında korku ve kaygı hissi yaşamaktadır (Joseph, 1992). Bu dönemde motor becerileri artan ve emeklemeye başlayan bebek, bakım veren kişiden uzaklaşarak çevreyi keşfetmeye başlar ancak güvende hissetmek istediğinde bakım

verenini güvenli üs olarak kullanmaktadır. Bağlanmanın sağlanabilmesi için bebeğin bakım vereni diğer kişilerden ayırt edebiliyor olması ve nesne devamlılığının sağlanması önemli görülmektedir (Thompson, 2006). Genel anlamda bakım veren kişi anne olarak görüldüğünden, anne ile olan bu ilişkide duygu paylaşımı arttıkça kurulan duygusal iletişimin kalitesi de artacaktır (Balkan, 2009). Aynı zamanda çocukların babalarıyla da annelerine benzer şekilde bağlanma ilişkisi geliştirdikleri ve kurulan bu ilişkinin anneyle olan ilişkiden bağımsız olduğu belirtilmektedir (McBride ve ark. , 2007). Bakım verenlerin, zamanında ve bebeklerin isteklerine uygun olarak tepki vermesi bağlanmanın tamamlayıcı davranışları olarak görülmekte ve gerekli olduğu düşünülmektedir (Bowlby, 2012). Altı ile yirmi dört ay arasında bağlanma ilişkisi şekillenen bebek, daha sonra birincil bağlanma figürü ya da diğer kişilerle karmaşık ilişkiler kurmaktadır (Kaplan, Sadock ve Grebb, 1994). Bowlby, bağlanmanın belli aşama ve dönemlerden oluştuğu görüşünü destekleyerek bağlanmayı dört aşamada incelemiştir:

Aşama 1: Bebeğin Yöneldiği ve İşaretlediği Figürü Sınırlı Ayırt Etmesi:

Doğum ile başlayarak iki veya üç ay devam eden bu evre bağlanma öncesi dönem şeklinde de isimlendirilmektedir. Olumsuz şartlar oluştuğunda bu evre çok daha uzun süre devam edebilmektedir. Bebek ses duyduğu zaman ya da bir kişinin yüzünü gördüğünde ağlamayı sonlandırmaktadır. Ancak bu dönemde kişilerin seslerini ve yüzlerini ayırt etmemektedir (Bowlby, 2012; Haight, Kagle ve Black, 2003). Davranışlarını belli bir kişiye yöneltmeyen bebek, kendisiyle iletişim kuran tüm kişilere bakarak gülümsemekte ve dokunmaktadır (Bowlby, 1969).

Aşama 2: Ayırt Edilen Bir (veya Daha Fazla) Figüre Yönelme ve İşaretlerini İzleme:

Üç ay ile altı ay arasında devam eden bu evrede bağlanmanın temelleri atılmaya başlanmaktadır. Bu evrede bebek tüm insanlara aynı yakınlığı göstermekte ancak annesiyle olan ilişkisinde bu yakınlığı daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır (Bowlby, 1969). Bakım veren ile vakit geçirmeye istekli olduğu görülmektedir.

Çevresindeki kişilerin davranışlarına kendi hareketlerinin yön verdiğini kavramaya başlayan bebeğin bu dönemdeki sosyal tepkilerinin daha sevinçli ve canlı olduğu gözlemlenmektedir.

Aşama 3: İşaretlerin Yanı sıra Lokomasyon (Hareket) Yoluyla Ayırt Edilen Bir Figüre Bağlılığın Korunması:

Yaklaşık altıncı ayda başlayan bu evre, iki üç yaşa kadar devam etmektedir. Bu dönemde bağlanma davranışı net bir şekilde gözlemlenmektedir. Altıncı aydan sonra tepki çeşitliliği oldukça gelişen bebek, annesini takip etmekte, anne geldiğinde onu sevinçle karşılamakta ve anneyi güvenli üs olarak kullanarak çevreyi keşfetmektedir. Bebeğin tüm insanlara aynı yakınlığı gösterme davranışı azalmakta, bebek yabancılarla karşılaştığında endişelenerek kaçınma tepkisi göstermektedir. Anneyle olan bağlanma ilişkisi belirgin olarak gözlemlenebilir hale gelmektedir (Bowlby, 1969). Bebek, çevresindeki bazı kişileri ikincil bağlanma figürü olarak seçerken, bazılarını ise seçmemektedir (Belsky ve Isabella, 1985; Bowlby, 2012; Haight, Kagle ve Black, 2003).

Aşama 4: Hedef Merkezli Ortaklığın Oluşması:

İki yaş ve sonrasında karşısındaki kişilerin duygu ve düşüncelerini fark etmeye başlayan çocuk, annenin sürekliliğini anlamaya başlar ancak annenin yaklaşma ve uzaklaşmasında etkili olan faktörleri henüz anlayamamaktadır. Yaklaşık üç yaş civarında anne ile ayrılma ve bir araya gelmede etkili olan etmenleri anlamaya ve durumu kabullenmeye başlayarak annenin geri geleceğini fark etmeye başlamaktadır. Anne ile yaşanan ayrılıklarda bağlılığı belirten el sallama ve öpücük atma gibi davranışlar gözlemlenmektedir. Bu evreden sonra anne ve çocuk arasındaki ilişki Bowlby'nin partnerlik olarak adlandırdığı karmaşık bir hal almaktadır (Bowlby, 2012; Keskin ve Olcay, 2009).

1.1.5. Bağlanma Stilleri

Bağlanma stilleri, bireyin yaşamının ilk yıllarında bakım vereni ile kurduğu ve yaşamı boyunca tüm ilişkilerinin şekillenmesini sağlayan bağlanma kalıpları olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 1977). Bağlanma figürü ile kurulan ilk ilişkiler, kişinin bağlanma stillerini şekillendirmekte ve zaman içinde gelişim göstererek çevre hakkında düşüncelerini oluşturmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Yaşamın başlangıcında oluşan bağlanma stillerinin yaşam boyu çok az değişiklik gösterdiği belirtilmektedir (Waters, Weinfield ve Hamilton, 2000). Birey, bağlanma figürüyle bebeklikte kurduğu ilişkileri genelleyerek yetişkinlik dönemindeki davranışlarını şekillendirmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Mary Ainsworth'ün bağlanmanın daha fazla anlaşılabilmesi için yaptığı yabancı ortam deneyi ile yirmi altı anne ve bebek gözlemlenmiştir. Yapılan deneyin sonucunda üç farklı bağlanma stili ortaya konmuştur. Bunlar: güvenli, kaçınmacı ve kaygılı- kararsız bağlanma olarak adlandırılmıştır (Ainsworth ve ark. , 1978). Bowlby, tüm bireylerin bakım verenleri ile bağ geliştirdiklerini ancak aldıkları bakımın kalitesinin farklı bağlanma kalıpları sergilemelerinde etkili olduklarını vurgulamaktadır (Bowlby, 1973). Bakım verenler bebek ile iletişimlerinde duyarlı ve sıcak davranışlar sergilediklerinde bebeklerin bakım verenlerini güvenli sığınak ve güvenli üs olarak kullanarak güvenli bağlanma geliştirdikleri belirtilmektedir. Bakım veren, reddedici ve gergin bir tutum sergilediğinde ise bebeklerin güvensiz bağlanma eğilimi gösterdikleri vurgulanmaktadır (Zvara, Lathren, Mills- Koonce ve Contributors, 2020). Bağlanma stillerinin ebeveynlik davranışları üzerinde çeşitli etkileri bulunmaktadır. Bireyin bağlanma güvenliğinin ebeveynliğe bakış açısını olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Shaver, Jones ve Cassidy, 2015). Güvenli bağlanma stiline sahip annelerin, çocuklarıyla olan ilişkilerinde daha duyarlı ve hassas davranışlar sergiledikleri, ancak güvensiz bağlanma stiline sahip annelerin çocuklarıyla olan ilişkilerinde daha az duyarlı oldukları bildirilmiştir (Biringen, Matheny, Bretherton, Renouf ve Sherman, 2000; Mills- Koonce, Appleyard, Barnett, Deng, Putallaz ve Cox, 2011). Güvensiz bağlanan ebeveynlerin, çocuklarının ihtiyaçlarına uygun şekilde yanıt vermekte güçlük çektikleri göz önüne alındığında bu bağlanma stiline sahip

ebeveynlerin ideal ebeveynlik davranışlarını sergilemekte güçlük çekecekleri düşünülmektedir (Adam, Gunnar ve Tanaka, 2004).

Çocukluk döneminde olumlu yaşantıları olan kişilerin güvenli bağlanma stillerine sahip olma olasılığının daha yüksek olduğu belirtilirken bu dönemde olumsuz yaşantıları olan kişilerin ise güvensiz bağlanma stillerine sahip olma olasılıklarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Fraley ve Roisman, 2019). Bireyler, çocukluk dönemlerinde yaşadıkları çeşitli durumları ve bakım verenleri ile olan etkileşimlerinden edindikleri deneyimlerini içselleştirerek, yetişkinlikteki ilişkilerini oluşturmaktadır (Julian, Lawler ve Rosenblum, 2017). Birçok kültürde güvenli bağlanan bebeklerin, duyarlı ve onlara yanıt vermeye her zaman hazır olan, sürekli erişilebilir bakım verenleri olduğu belirtilmektedir (Kerns ve Brumariu, 2014). Güvensiz bağlanan bebeklerin ise bakım verenlerinin genellikle ulaşılabilir olmadığı ifade edilmektedir (Jaffee, 2017). Güvenli bağlanma ilişkisine sahip çocukların, yetişkinliklerinde güvensiz bağlanma gösteren çocuklara göre daha kaliteli ilişkilere sahip olduğu görülmektedir. Güvensiz bağlanma stiline sahip olanlar, arkadaşlarıyla olan çatışmalarını yönetmekte daha fazla zorlanmaktadır. Güvensiz bağlanan ergenler, ebeveynlerini güvenli bağlananlara göre duygusal olarak daha soğuk, daha reddedici olarak algılamaktadır (Bahmani, Naseri ve Fariborzi, 2022). Yapılan araştırmalar ebeveyne bağlanma ile çocuğa bağlanma arasındaki ilişkiyi incelemiştir (Millings, Walsh, Hepper ve O'Brien, 2013). Güvensiz bağlanma stiline sahip ebeveynlerin güvensiz bağlanan çocukları olduğu görülmüştür (Roelofs, Meesters ve Muris, 2008). Güvensiz bağlanan ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının otoriter ve şefkatsiz olduğu görülürken, güvenli bağlanan ebeveynlerin otoriter ebeveynlik tutumuna yöneldikleri görülmektedir (Doinita ve Maria, 2015). Bu sonuçlara bakıldığında bağlanma stillerinin kuşaklar arası aktarımı olduğu söylenebilmektedir (Curran, Meter, Janovec, Brown ve Caban, 2021). Kaçınan bağlanma gösteren annelerin çocuklarına karşı daha az duyarlı oldukları belirtilmektedir (Mills- Koonce ve ark. , 2011; Selcuk, Zayas ve Hazan, 2010).

Rholes ve arkadaşları, 24-48 aylık bebekleri ve annelerini gözlemledikleri çalışmalarında, kaçınan bağlanma stiline sahip annelerin, bebeklerine karşı daha az

destekleyici ve cesaret verici bir şekilde davrandıklarını ve bebeklerine duygusal olarak daha uzak hissettiklerini belirtmiştir (Rholes, Simpson ve Blakely, 1995). Bir başka çalışmada, bebeğin doğumundan altı hafta önce ve doğumdan altı ay sonra 106 ebeveynle görüşmüşler, kaçınan bağlanma stiline sahip ebeveynlerin, ebeveynliği daha stresli ve daha az anlamlı bulduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmaların sonucunda, kaçınan bağlanmanın hem anneler hem de babalar için olumsuz ebeveynlik davranışlarını yordadığı bulunmuştur (Rholes, Simpson ve Friedman, 2006). Kaçınan bağlanan anne ve babaların, ebeveyn olma arzusundan yoksun oldukları ve katı disiplin uygulamalarını onayladıkları bulunmuştur (Rholes, Simpson, Blakely, Lanigan ve Allen, 1997). Kaygılı bağlanan babaların ise bebekleriyle ilişki kurabildikleri ancak bebeğin ihtiyaçlarını ve ipuçlarını anlayarak harekete geçecek becerilere sahip olamayabilecekleri belirtilmiştir. Babaların kendi kaygılarının, çocuklarının dünyayı keşfetmesini engelleyebileceği düşünülmektedir (Paquette, 2004).

Bağlanma stillerinin istikrarlılığına yönelik yapılan araştırmalar dikkat çekmektedir. Yabancı ortam deneyinde yapılan değerlendirmelerin ardından on yıl süreyle izlenen çocuklarda, öngörülebilir kişilik ve sosyal davranış kalıpları gözlemlenmiştir (Elkicker, Englund ve Sroufe, 1992; Grossmann ve Grossmann, 2006). Bir diğer araştırmada ise yirmi yıl boyunca izlenen elli kişinin bağlanma stillerinde %64 oranında istikrar olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Waters, Merrick, Albersheim ve Treboux, 1995). Mevcut araştırma örneklerine bakıldığında, bağlanma stillerinin uzun süre boyunca istikrarlı bir şekilde sürdürüldüğünü söylemek mümkündür.

Güvenli Bağlanma:

Yabancı ortam deneyinde, çocuğun bağlanma ilişkisi kurduğu kişi yanındayken rahat bir şekilde çevreyi keşfettiği, bu kişi ortamda olmadığında ve yabancı biri ortama geldiğinde endişeye kapılmadığı gözlemlenmiştir (Ainsworth ve ark. , 1978). Çocuk bağlanma ilişkisi kurduğu kişinin geçici yokluğunun farkındadır. Bağ kurduğu kişi geri geldiğinde, çocuk gerginlik hissediyor olsa bile kısa zamanda

üzüntü duymadan bu durumu atlatabiliyorsa güvenli bağlanma sağlandığı belirtilmektedir (Santrock, 2012). Güvenli bağlanmanın sağlanabilmesi için çocuğun bakım vereni tarafından duyarlı ve tutarlı bakım alıyor olması gerekli görülmektedir (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011). Bakım vereni tarafından tutarlı bakım verilen bebeğin kaygı durumu azalacak, kişilik gelişimi olumlu yönde etkilenecektir. Güvenli bağlanan bebekler güvenmeyi öğrenmiş olan bebeklerdir, bu sayede yeterliliklerini arttırabilmekte ve empati becerilerini geliştirmektedirler (Mallon, 2008). Bu bebekler anneleriyle sıcak, samimi ilişkiler kurmakta ve annelerini güvenli dayanak olarak kullanmaktadır (Berk, 2013). Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler başka kişilere yaklaşma ve onlara güvenme hususunda rahat tavır sergilemektedir (Hazan ve Shaver, 1987). Ebeveynleriyle ilgili olumlu duygular hissettikleri ve çocukluk yaşantılarının olumlu olduğu ifade edilmektedir (İlaslan, 2009). Güvenli bağlanan kişiler, yetişkinlik döneminde özgüven sahibi, duygu kontrolünü yapabilen ve akademik başarı sahibi kişiler olarak görülmektedir (Doksat ve Ciftci, 2016). Bartholomew ve Horowitz, güvenli bağlanan bireylerin kendilerini ve başkalarını olumlu değerlendirdiklerini belirtmektedir (Terzi, 2014). Güvenli bağlanma stili ile kendisi ve çevresinde bulunan kişiler için olumlu algılara sahip olan bireyler, kendilerini sevmeye değer olarak görmekte, başka kişileri de güvenilir olarak kabul etmektedir (Sumbas ve Sezer, 2017). Bu bağlanma stiline sahip bireylerin, başka kişilerin onayına fazla ihtiyaç duymadıkları düşünülmektedir (Çelebi, 2017). Yapılan çalışmalar, güvenli bağlanmanın ebeveynlerin ebeveynlik algılarını olumlu yönde etkilediğini belirtmektedir (Berant, Mikulincer ve Florian, 2001; Mikulincer ve Florian, 1998; Nathanson ve Manohar, 2012). Güvenli bağlanan ebeveynler ebeveynliği daha az tehdit edici algılamakta, güvenli bağlanan babalar ebeveynliği daha ödüllendirici görmektedir (Shaver, Jones ve Cassidy, 2015). Güvenli bağlanan anne ve babaların, güvensiz anne babalara göre daha yüksek düzeyde sıcak ve destekleyici davranışlar sergileme eğiliminde oldukları belirtilmektedir (Cohn, Cowan, Cowan ve Pearson, 1992; Crowell ve Feldman, 1988).

Kaçınan Bağlanma:

Yabancı ortam deneyinde, kaçınan bağlanan bebeklerin genelde annelerini özlemedikleri, anneleri odaya döndüğünde annelerinin gelişini umursamadıkları görülmüştür. Bu bağlanma stilinde, annenin bebeğe karşı duyarsızlığı ve bağlanma davranışının reddi görülmektedir (Ainsworth ve ark. , 1978). Güvensiz bağlanan çocuklar, anneden ayrılma sırasında neredeyse hiç tepki vermemekte, anne ile bir araya geldiklerinde temastan kaçınmaktadır (Kutlu, 2009). Bu çocukların annelerine karşı güven duygusu hissetmedikleri görülmektedir (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011). Kaçınan bağlanan çocukların, anne babalarının yokluğundan etkilenmedikleri ve anne babaları yanındayken bile yakın durmadıkları belirtilmektedir (Aslıyüksek, 2016; Bilgin ve Alpar, 2018; Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011). Bu bağlanma stilinin gelişmesinde, ebeveynin soğuk ve reddedici bir tavır sergilemesi, çocuğun fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasında duyarlılık göstermemesinin sebep olduğu düşünülmektedir. Kaçınan bağlanma stiline sahip çocukların, duygularını yoğun bir şekilde baskıladıkları ve duygularını ifade etmekte güçlük çektikleri görülmektedir (Boyacıoğlu ve Sümer, 2011). Bu çocuklarda yaşantılarının ileriki dönemlerinde, erken dönemde bağımsızlık isteği ve ebeveynlerden kopma eğilimi gösterme durumuna rastlanmaktadır (Kavlak ve Şirin, 2009). Çocuk endişeli ve depresif davranışlar sergilemektedir (Doksat ve Ciftci, 2016). Yaşamının ilerleyen zamanlarında başka kişilerle yakınlaşmaktan kaçma davranışı gösterebilmekte, başkalarından gelen yakınlık kurma, destek ve yardım taleplerine karşı ilgisiz bir tavır sergileyerek soğuk davranışlar gösterebilmektedir (Sümer, Selçuk, İşcanoğlu, Sayıl ve Berument, 2020). Bu kişiler, başka kişilere güvenmekte güçlük çekmektedir ve bu kişilerin empati becerileri zayıftır (Sümer ve Güngör, 1999). Bakım verenleri tarafından rahatlama ve güvenlik ihtiyaçlarına cevap alamayan bu çocuklarda özellikle narsist kişiliğin ortaya çıkmasında bu bağlanma stilinin yattığı düşünülmektedir. Çocuklar anne ve babalarına ihtiyaç duymadıklarını, kendi işlerini tek başlarına yapabildiklerini göstermek istemektedir (Bozkurt, 2006; Şen ve Kavlak, 2009). Duyarsız ve ihmalkar bakım gören bu çocuklarda içsel çalışma modeli kendi kendine yetmek olarak meydana gelmektedir (Yıldızhan, 2017). Bu kişiler, başka kişileri güvenilmez olarak gören, yakın ilişkiler kurmaktan kaçınan, aşırı hassas, kırılğan ve

şüpheli karakter özellikleri sergilemektedir (Gümüş ve Güler, 2018). Kaçınan bağlanan kişilerin, kendileri ile ilgili kısmen olumlu düşünceleri olsa da başka kişilerin güvenilmez olduğunu düşündükleri belirtilmektedir (Aycanoğlu ve Ünsal, 2017).

Kaygılı/Kararsız Bağlanma:

Ainsworth yaptığı yabancı ortam deneyinde, kaygılı bağlanan bebeklerin anneleri odadan ayrıldığında sıkıntılı olma ve anne odaya geldiğinde de huzursuz tavrı sürdürdüklerini gözlemlemiştir (Ainsworth ve ark. , 1978). Güvensiz bağlanmanın bir türü olan bu bağlanmada, çocuklar devamlı olarak bakım verenlerinin nerede oldukları ile ilgilendiklerinden çevreyi keşfetmezler. Yapılan gözlemlerde anne yanındayken çocukların oyuncaklarla neredeyse hiç ilgilenmedikleri ve anneleri odadan çıktığından çok üzüldükleri görülmüştür (Waters, 2004). Çocuklar, anneleri odaya geri geldiğinde de kolay bir şekilde sakinleşmemiş, anneleriyle hem iletişim kurmak istemiş hem de annelerinin teselli etme isteğini reddetmişlerdir (Fonagy, 2001; Waters, 2004). Bu bağlanma türünün, bakım verenin bebeğin ihtiyaçlarını doğru bir şekilde belirleyemeyip, bebeğin ihtiyaçlarına tutarsız dönütler vermesi ya da hiç karşılık vermemesi ile ortaya çıktığı düşünülmektedir. Yabancı ortam deneyinde bu bağlanma stilinde bir şeylerin yolunda gitmediğini düşünen Ainsworth, evde gözlemler yapmış kaygılı-kararsız bağlanan bebeklerin annelerinin fiziksel temasta bulunmadıklarını ve çocukların ağlamalarına karşı tepkisiz kalarak reddedici davranışlar sergilediklerini gözlemlemiştir (İlaslan, 2009). Bağlanma stilleri arasında en az gözlemlenen bağlanma stili kaygılı-kararsız bağlanma stilidir (Kapçı ve Küçüker, 2006). Bu bağlanma stiline sahip bireylerin çevrelerine kaygıyla yaklaştığı belirtilmektedir (Yıldızhan, 2017). Başka kişilerle olan ilişkilerinde kolay bir şekilde engellendikleri, arkadaşlarıyla olan ilişkilerini sağlıklı bir şekilde yürütmekte zorlandıkları ifade edilmektedir (Feyzioğlu, 2008). Hazan ve Shaver yaptıkları araştırmalarda, kararsız bağlanana kişilerin yaşadıkları ikili ilişkilerin aşırı kıskançlık ve tutku içerdiğini vurgulamaktadır (Hazan ve Shaver, 1990). Kaygılı-kararsız bağlanan ebeveynlerin, ebeveynlik yeterlilikleri düşük, ebeveynlik stresleri ise yüksek bulunmuştur (Howard, 2010).

1.1.6. Bağlanma Durumunu Etkileyen Faktörler

Bağlanma, annenin gebeliği öğrenmesiyle ile başlamakta olup doğum sonrası dönemi de içine alarak sürmektedir. Doğum öncesi dönemde annenin depresyon ve kusma gibi gebeliğini olumsuz etkileyecek deneyimler yaşaması anne-bebek bağlanma ilişkisini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Lindgren, 2001). Bağlanma, kültürden etkilenmekte olup bağlanmanın niteliği de kültürden kültüre farklılık göstermektedir (Bee, Boyd ve Gündüz, 2009). Bebek ve ebeveynlerinin yaşadığı toplum yapısı bağlanma tipine etki etmektedir. Ayrıca eşlerin evlilikleri süresince karşılaştıkları problemlerin, güvenli bağlanma üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Eşlerin birbiriyle olan ilişkisi ve evlilikten duyduğu memnuniyetleri bağlanma ilişkisini etkilemektedir. Çiftlerin arasındaki uyum, memnuniyet ile daha az çatışmanın bebekle güvenli bağlanma ilişkisi kurulmasını etkilediği belirtilmektedir (Howes ve Markman, 1989; Owen ve Cox, 1997).

Bağlanmanın kurulması ve gelişmesi bazı faktörlerden etkilenmektedir. Mizaç, aşırı ağlama, duyarlı bakım, ebeveyn içsel çalışan modelleri ve anne bekçiliği bu kapsamda ele alınmıştır.

Mizaç

Bebeğin kalıtsal olarak doğuştan getirdiği mizaç özellikleri bağlanma ilişkisinin kurulmasını etkilemektedir. Çocukların bazıları doğuştan yakın olmaya gereksinim duyarken, bazılarının ise daha bağımsız oldukları belirtilmektedir (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2012). Mizaç, anne ile bebek arasındaki etkileşime yön verir ve bağlanmanın gelişimini etkilemektedir (Goldsmith ve Alansky, 1987). Bebeklerdeki mizaç farklılıkları birincil bakım verenin bebeğin verdiği işaretlere verdiği tepkiyi etkileyerek başlangıçta kurulan sosyal ilişkinin niteliğini belirleyebilmektedir (Goldsmith ve Campos, 1982). Sıklıkla ağlama davranışı gösteren ve olumsuz tepkilerde bulunan zor mizaçlı çocuklar, annelerinin hassas tepkilerini yeteri kadar anlamakta zorlanabilmektedir. Zor mizaçlı çocuğa sahip anneler, olumsuz durumla baş

etme konusunda başarısız olduklarında daha kolay pes etmekte ve kendini yetersiz hissedebilmektedir. Bu sebeple bebeğin sahip olduğu zor mizaç, anne-bebek ilişkisinin niteliğini olumsuz olarak etkileyebilmektedir (Goldsmith ve Campos, 1982). Mizaç, çocuğun çevresindeki kişilere bağlanmasının niteliğini belirlemede etkili görülmekte ve mizaç değiştiğinde farklı etkileşim kalıpları ortaya çıkabilmektedir (Belsky ve Rovine, 1987; Lewis ve Feiring, 1989).

Aşırı Ağlama

Aşırı ağlama, bağlanmada sorunlara yol açan etkenler arasında ebeveynler ile çocuğun ilişkisine zarar verebilecek olan etkili faktörler arasında bulunmaktadır. Doğumun hemen ardından aşırı ağlama davranışı olan ve kucağa alındığı zaman tepki vermeyen bebeklerde; göz teması kurma ve gülümseme becerisinin geç ortaya çıktığı ve üçüncü ayın sonunda bu bebeklere karşı annelerin reddedici davranışlar sergilediği belirtilmektedir (Robinson ve Moss, 1970). Bebeğin gösterdiği aşırı ağlama davranışı ebeveynleriyle ilişkisini etkileyebilmektedir (Gander ve Gardiner, 2001).

Duyarlı Bakım

Bağlanmanın kurulması için bakım verenin bebeğin gönderdiği sinyallere tutarlı bir şekilde duyarlı cevap vermesi gerekmektedir. Bebeğin verdiği duygusal işaretlerin zamanında algılanması, bu işaretlerin doğru şekilde yorumlanması ve uygun cevaplar verilmesi anne duyarlılığı olarak tanımlanmaktadır (Ainsworth ve ark. , 1978). Duyarlı bakım ise bebeklerin verdiği duygusal işaretlere hızlı, tutarlı, uygun yanıtlar vermek, onları dikkat ve şefkatle kucaklamak şeklinde açıklanmaktadır (Berk, 2013). Duyarlı bakım, bağlanmanın sağlıklı bir şekilde kurulabilmesi için önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalar, anne duyarlılığı ile güvenli bağlanma ilişkisinin tutarlı bir biçimde öngörülebilir olduğunu göstermektedir (Sümer, Sayıl ve Kazak Berument, 2016). Duyarlı annelerin çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını çekinmeden belirttikleri, kendilerini rahat hissederek güven duydukları ifade edilmektedir (Etzion-Carasso ve Oppenheim, 2000).

Ebeveynlerin İçsel Çalışan Modelleri

Ebeveynler, bebekleriyle olan bağlarına uyguladıkları içsel çalışma modellerini, kendi geçmiş ebeveyn deneyimleriyle şekillendirmektedir (Berk, 2013). Annenin sahip olduğu bağlanmaya ilişkin temsiller, çocuğun bağlanmasını önemli derecede etkilemektedir (Van IJzendoorn, Schuengel ve Bakermans–Kranenburg, 1999). Yapılan araştırmalar, annelerin içsel bağlanma modelinin kendi bebeklerindeki bağlanma stilleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Main, Kaplan ve Cassidy, 1985; Van IJzendoorn, Schuengel ve Bakermans–Kranenburg, 1999). Ebeveynlerin bebeklerine olan duygu ve davranışlarının, kendi ebeveynleriyle kurdukları ilişkilerden önemli ölçüde etkilendiğine dair kanıtlar olduğu belirtilmektedir (Bowlby, 1988; Main, Goldwyn ve Hesse, 1998).

Anne Bekçiliği

Babaların bebekleriyle olan ilişkisinde, annenin rolünün önemli olduğu düşünülmektedir. Anneler, babaları babalık rolünü yerine getirmeye teşvik edebilir ya da rollerini gerçekleştirmelerini engelleyebilmektedir (McBride, Brown, Bost, Shin, Vaughn ve Korth, 2005). Yapılan araştırmalar, babaların babalığa ilişkin tutum ve inançları ile bebeğin bakımına katılımlarında annenin etkisinin önemli olduğunu göstermektedir (Beitel ve Parke, 1998; McBride ve Rane, 1997). Babalık kimliğinin, annenin babalık rolü algısından etkilendiği vurgulanmaktadır (Maurer, Pleck ve Rane, 2001). Annelerin babalığa dair görüşleri, baba katılımının bazı yönleri üzerinde doğrudan etkili olabileceği gibi bekçilik aracılığıyla dolaylı sonuçlar da doğurabilmektedir (McBride ve ark. , 2005). Annenin babalık rolüne olan inancı, babanın kendisini bir ebeveyn olarak algılaması ile çocuğu için ulaşılabilir olma derecesi arasındaki bağlantıyı etkilemektedir.

1.1.7. Bağlanmanın Değerlendirilmesi ve Desteklenmesi

Bağlanma; kişinin cinsiyeti, o andaki yaşı ve bağlanma figürüyle olan daha önceki tecrübelerine bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir (Bowlby, 1977). Doğum öncesi

dönemden başlayarak gelişmekte olan bu bağ, kişinin diğerleriyle olan ilişkilerini etkilemekte olup ömür boyu etkisini sürdürmektedir (Sümer ve Güngör, 1999). Bebek bakım vereni ile olumlu bir ilişkiye sahipse, yetişkinlik döneminde çevresindeki kişilerle kurduğu ilişkininde olumlu olduğu, bakım veren ile kurulan bağlanma ilişkisi olumsuzsa gelecekteki ilişkilerinde olumsuz olduğu belirtilmektedir (Waters, Weinfield ve Hamilton, 2000). Bebeğin bakım verenleri ile kurduğu bağlanma ilişkisini değerlendirmek için Ainsworth ve ark. (1978) tarafından yabancı ortam deneyi kullanılmıştır. Bu deney, bebeklerin bağlanma stillerini güvenli, kaçınan ve kaygılı-kararsız olmak üzere üç kategoriden birine göre sınıflandırmak için geliştirilmiştir. Anne yanında olmadığı aynı zamanda çevresinde yabancı kişiler bulunduğunda çocuğun çevreyi keşfetme davranışlarının azaldığını belirtilmektedir (Ainsworth, 1970). Deney, anne, bebek ve bir yabancıdan oluşan oyun odası şeklinde düzenlenmiş bir laboratuvar ortamında gerçekleştirilmiştir. Bebeğin çeşitli durumlar karşısında verdiği tepkilerin değerlendirildiği bu deneyde, bebeğin yeni girdiği bir ortam içinde üçer dakikalık yedi aşama olmak üzere; tek başınayken, annesi odadayken ve yanında yabancı birisi varken nasıl hareket ettiği ile annesi odaya döndüğünde nasıl tepkiler verdiği gözlemlenmiştir. Bebekler, ebeveynlerini güvenli bir üs olarak kullanırlarsa, kısa bir ayrılıktan rahatsız olduklarında teselli ararlarsa ve aldıkları rahatlık, tekrar keşfedecek ve oynayacak şekilde sıkıntılarını başarılı bir şekilde azaltırsa, güvenli olarak, yeniden bir araya geldiklerinde anneleriyle yakınlıktan veya göz temasından kaçınırlarsa kaçınan, yakınlık aramayı kızgın direnişle karıştırırlarsa dirençli olarak sınıflandırılmıştır (McFarland ve ark. , 2012). Deneyin başlangıcında; araştırmacı, bebek ve annesiyle odaya girmekte, bebeğin çevreyi keşfetmesi için yardımcı olduktan sonra odadan ayrılmaktadır. Ardından deneyin yedi aşaması başlamaktadır. 1.Aşama; Oyun odasında bebek oyuncaklarla oynar, anne ise bebeği gözlemler. 2. Aşama; Yabancı bir kişi odaya girer ve anne ile sohbet eder. 3. Aşama; Anne odadan ayrılır, bebek odada yabancı ile beraber kalır. Yabancı, bebek ile iletişime geçmeye çalışır. 4. Aşama; Anne odaya geri gelir ve bebeğine seslenir. Eğer bebek kaygılı ya da tepkili görünüyorsa anne bebeği rahatlatmaya çalışır. 5. Aşama; Anne yine odadan ayrılır. 6. Aşama; Yabancı, bir daha odaya gelir ve bebeğin yanına gider. Bebeğe kaygı ve huzursuzluk varsa yabancı, bebeği rahatlatmaya çalışır. 7.Aşama; Anne tekrar odaya gelir ve bebeğe yönelerek

onu rahatlatmaya çalışarak oyuncaklara yöneltmeye çalışır. Tüm aşamalar üç dakika şeklinde planlanmaktadır (Ainsworth ve ark. , 1978). Deney süresince yapılan yedi aşamada, bebeklerin göstermesi beklenen bağlanma davranışları incelenerek bağlanma stilleri gruplamaları yapılmaktadır (Ainsworth, 1989). Bebekten beklenen bağlanma davranışları; temas arama ve sürdürme, yakınlık arayışı, güven duyma, kaçınma ve etkileşime açık olma şeklindedir (Ainsworth ve ark. , 1978). Güvenli bağlanan çocukların, anneleriyle birlikte odaya girdiklerinde çevreyi keşfetmeye istekli oldukları, anne dışarı çıktığında kaygı yaşadıkları ancak anneleri geri geldiğinde kolay bir şekilde sakinleşerek tekrar çevreyi keşfetmeye istek duydukları belirtilmiştir. Güvenli bebeklerin ebeveynleri, genellikle güvensiz bebeklerin ebeveynlerine göre çocuklarının duygularına daha ulaşılabilir ve duyarlıdır (Shaver, Levy ve Blatt, 1998). Kaçınan bağlanan bebekler, anne içeri geldiğinde uzak durduğu, annenin iletişime geçme isteğine direnç göstermektedir. Kaçınan çocukların ebeveynleri genellikle reddedici, mesafeli ve bedensel temastan rahatsız olmaktadır (Shaver, Levy ve Blatt, 1998). Kaygılı-kararsız bağlanan çocukların ise anneleri odadan çıktığında keşfetmeyi ve oyun oynamayı bıraktıkları, yoğun stres ve ruhsal gerilim yaşadıkları, anneleri odaya geri geldiğinde bile ruhsal gerilimlerinin azalmadığı ve rahatlayamadıkları belirtilmiştir. Kaygılı çocukların ebeveynleri çocuklarının ihtiyaçlarından çok kendi ihtiyaç ve kaygılarına karşı duyarlıdırlar ve genellikle müdahaleci ve tutarsız oldukları belirtilmektedir (Shaver, Levy ve Blatt, 1998). Grossmann ve Grossmann (2006) ve Elkicker, Englund, ve Sroufe (1992) yaptıkları çalışmalarında yabancı ortam deneyi ile değerlendirmelerinin ardından çocukları on yıl boyunca izledi ve bu on yıl içinde öngörülebilir kişilik ve sosyal davranışlar olduğunu saptamışlardır. Bağlanma sınıflandırmalarının uzun zaman boyunca oldukça istikrarlı olduğu düşünüldüğünde bağlanmanın desteklenmesi önem ifade etmektedir. Doğumun hemen ardından bebeğin kanguru bakımı olarak adlandırılan yöntemle çıplak bir şekilde kucaklanması ve anne-baba ile tensel temas kurulmasının oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır. Kanguru bakımı bebeğin dış dünyaya alışmasını kolaylaştırmakta ve güvenli bağlanma gelişimini desteklemektedir. Anne ile bebek arasında adaptasyonu kolaylaştırdığı bilinen kanguru bakımının erken dönemde başlatılması ve teşvik edilmesi bağlanmanın gelişimi açısından önemli görülmektedir (Köse, Çınar ve Altınkaynak, 2013; Nirmala, Rekha ve Washington, 2006). Ahn, Lee, ve Shin (2010) yaptıkları

alışmalarında doğumdan hemen sonra annelere uygulanan kanguru bakımının, anne bebek bağlanmasını arttırdığını saptamışlardır. Bağlanmanın gelişimini olumlu etkileyen en önemli faktörlerden biriside emzirme olarak vurgulanmaktadır. Annenin bebeğini emzirmesi, annelik duygusunun gelişerek anne ile bebek arasında bağlanma ilişkisinin oluşmasını olumlu etkilemektedir (Scharfe, 2012). Bağlanmayı destekleyen bir diğer faktör ise sosyal destek olarak belirtilmektedir. Doğum öncesi ve sonrası dönemde bağlanmanın oluşumunda ve desteklenmesinde sosyal desteğin önemli olduğu vurgulanmaktadır (Akarsu, Tunca ve Alsaç, 2017). Gebelik sürecinde ebeler, kadın sağlığı alanında çalışan hemşireler ve gebenin yakınları tarafından sosyal destek sağlanması gebelerin rahatlamalarına destek olarak anneliğe geçiş süreçlerine kolaylaştırmaktadır. Bu sebeple gebelikte sağlanan sosyal desteğin anne-bebek bağlanması arttırabileceği düşünülmektedir (Da Costa, Larouche, Dritsa ve Brender, 1999; Elsenbruch, Benson, Rucke, Rose, Dudenhausen, Pincus-Knackstedt, Klapp ve Arck, 2007). Alan ve Ege (2013) çalışmalarında postnatal dönemde algılanan sosyal destek ile anne-bebek bağlanması arasındaki ilişkinin önemli olduğunu, annelere sağlanan sosyal destek arttıkça maternal bağlanmanın arttığını saptamıştır.

1.2. Babalık Rolü Kavramı

Babalık, bir çocuğun hayata gelmesinde etken olan, çocuğu olan erkek olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Baba olmak, içinde yaşanan toplum tarafından şekillenmekte olan, erkeğin çocuğuna karşı görev ve sorumlulukları şeklinde de belirtilmektedir (Sayer, 2011). Babalık kavramı, 1970’li yıllarda alan yazında yer bulmaya başlamış olup, 1990’lı yıllarda konu hakkında yapılan çalışmalar hız kazanmıştır (Marsiglio, Amato, Day ve Lamb, 2000). Baba kavramı, eşi ve çocuklarına duygusal destekte bulunan, çocuklarıyla ilgili konularda eşine yardım ederek onunla sorumluluklarını paylaşan ve çocuklarıyla doğrudan etkileşim kuran kişi olarak anlamı zenginleştirilerek tanımlanmıştır (Lamb, 1997; McBride, 1990). Babalar, önceleri ailenin temel ihtiyaçlarını sağlamakla sorumlu olan kişiler olarak görülürken, iş yaşamındaki kadınların sayısının artması ile ailesi ile etkileşim kuran bir babalıktan bahsedilmektedir (Tiedje ve Darling- Fisher, 1996). Toplumsal yapı, babalık rolünün

oluşmasında en etkili faktör olarak görülmektedir. Toplumların, değerlerine uygun olacak şekilde, bazı değişimlere uğratarak tarih boyu sürdürmeyi başardığı rol algıları bulunmaktadır. Aile içi roller ile anne-baba olma biçimlerini toplumların bu algıları şekillendirerek yönlendirmektedir (Kakaliçoğlu, 2019). Babalık rolü algısı, zamanın değişimi ve farklı kültürlere göre değişkenlik gösterebilmektedir. Babalık rolü, babanın içinde bulunduğu çevre içinde daha anlamlı hale gelmektedir. Kültürlere göre babanın rolü farklılık göstermekle birlikte benzer özelliklerinin de çok fazla olduğu söylenebilmektedir. Bireylerin ve içinde bulunulan toplumun babalık rolünü algılama şekli, babalık rolünün nasıl tanımlandığı üzerinde etki etmektedir. Babanın çocuğunun korunmasını sağlamak, bakımına destek olmak, ihtiyaçlarını karşılamak ve geleceği için destek olmak gibi sorumlulukları bulunduğu vurgulanmaktadır (Erdoğan, 2004).

Baba olma süreci, eşin gebeliğiyle başlamakta ve doğum ile birlikte gelişmektedir (Fägerskiöld, 2006). Eşin gebeliğiyle başlayan babalık kimliği, ilk üç yılda gelişmekte ve yaşam boyu devam etmektedir. Babalık rolü algısının, eşlerinin hamilelik sürecinde yaşadıkları deneyimlerden etkilenmekte olduğunu, bu süreçte deneyimleri olumsuz olan kişilerin babalığa güçlük çekerek uyum sağlamakta oldukları görülmektedir (Telli ve Özkan, 2016). Babanın kendi yaşamındaki gereksinimleri ile sergilediği babalık rolü arasında uyum sağlaması kadar önemli bir başka etken ise eşile bu rollerin uygun olması hakkında aynı fikirde olması olarak ifade edilmektedir (Lamb, Goldberg ve Michaels, 1985). Babalığa dair olumlu algıları olan babaların, çocuklarına karşı daha ilgili olabileceği varsayılmaktadır (Levy-Shiff ve Israelashvili, 1988). Bir erkek için baba olmak, annelerin yaşadığı kadar somut bir şekilde hissedilmeyebilmektedir. Yapılan araştırmalar, anne ile bebek etkileşiminin çeşitlerine ya da aile yapılarına yer vermiş ve bu faktörlerin çocuğun kişilik ve toplumsal tutumları üzerindeki etkileri üzerinde durmuştur. Baba ile bebek ilişkisinin araştırıldığı çalışmaların az sayıda olduğu görülmektedir. Bu konudaki çalışmaların az olmasının nedeni, çocuğun gelişiminde, özellikle annenin etkili olduğu düşüncesi olarak görülmektedir (Şahin ve Demiriz, 2014). Oysa babalar, aile içinde farklı roller oynayarak çocukların gelişimini doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir (Lamb, 2001). Babaların çocukları ile nitelikli zaman geçirmeleri, çocuğun gelişimini etkileyen önemli bir faktör olarak görülmektedir (Lamb, 2000). Çocuğun tüm gelişim

alanları için baba önemli bir unsurdur. Çocuğun çevresine olan yaklaşımı, ebeveynlerine karşı hissettiği bağlanma ile biçimlenmekte olup, çocuğun çevresi ile olan iletişimini şekillendirmede babaların önemli role sahip oldukları düşünülmektedir (Lamb, 2001). Babaların, babalık rolüne verdikleri anlam çocuklarıyla olan ilişkilerinin niteliğini etkilemektedir. Babalık rolünü, sadece çocuğu disipline ederek ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak olarak görmeyen babaların, çocuklarının bakımına katıldıkları, çocuklarının ihtiyaçlarıyla yakından ilgilendikleri düşünülmektedir (Kuzucu, 2011; Meece, 2013; Renk, Roberts, Roddenberry, Luick, Hillhouse, Meehan, Oliveros ve Phares, 2003).

1.2.1. Çocuğun Gelişiminde Babanın Rolü ve Önemi

Aile ile kurulan ilişkiler, çocuğun diğer kişilere karşı olan davranışlarını ve yaşama dair tutumunun temelini oluşturmaktadır (Kavut, 2015). Çocuklarıyla zaman geçiren babaların, çocuklarının gelişimine dair bilgi sahibi olarak çocuklarını daha iyi tanıdıkları belirtilmektedir (Lamb, 2001). Babaların çocuklarıyla kurdukları etkileşimler, çocuklarına karşı tepkileri ve sağladıkları uyaranlar çocuğun tüm gelişim alanlarına katkı sağlamaktadır. Babanın çocuğu ile oyun oynaması, çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılaması ve çocuğu ile nitelikli zaman geçirmesi önemli görülmektedir. Çocuğu ile bu şekilde ilişki kuran babalar, sağlıklı bir ilişkinin temellerini atmaktadır (Lamb, 2001). Babalar, kendi babalarının tutum ve davranışlarından etkilenmekte olup bu durum babanın çocuğunun bakımına katılımında etkili olmaktadır (Belsky ve Isabella, 1985). Çocukluğunda babasından hoşnutsuzluk gören babaların, kendi çocuklarına daha ilgili davrandıkları vurgulanmaktadır (Lamb, Goldberg ve Michaels, 1985). Babası tarafından sevildiğini, onay gördüğünü hisseden çocukların, öğrenme ve gelişmeye daha açık oldukları belirtilmektedir (Nelms, 2004). Babalarıyla sıcak iletişim kuran çocukların, daha yaratıcı oldukları ve geniş hayal gücüne sahip oldukları bilinmektedir (Dönmezer, 1999). Babalar genellikle oyun oynayarak, anneler ise çoğunlukla konuşarak veya bir şeyler okuyarak bebeğe uyaran sağlamakta olup çocuğun gelişimini farklı şekillerde desteklemektedirler. Çocukların çevresiyle kurduğu ilişkilerde, babalarıyla oynadıkları oyunların niteliğini de etkilidir (Hortaçsu,

2003). Babaların, çocuklarıyla oynadıkları oyunların sonunda analiz yapmasının; çocuklara üst düzey düşünme beceri kazandırma, değerlendirme yapma ve farklı durumlara uygun genelleme yapma becerisi kazandırdığı, çocukların bilinçli öğrenmelerine katkıda bulunduğu ifade edilmektedir (Lamb, 2001). Babanın çocuğun bakımına katılması, çocuğun bilişsel gelişimini desteklemekte ve problem çözme becerilerini arttırmaktadır (Easterbrooks ve Goldberg, 1984; Nugent, 1991). Çocuğun sözel zekası ve akademik başarısında baba önemli bir rol oynamaktadır (Rossi, 1984). Ebeveynler aynı zamanda sadece davranışlarıyla değil, yaptıkları çevre düzenlemeleriyle de çocuğun zeka gelişimini etkilemektedir (Parke, 2002). Annelere kıyasla babaların, çocukların bağımsız hareket etmesine ve çevreyi keşfetmesine imkan tanıdıkları, bu tutumun çocukların zeka gelişimini olumlu etkilediği bilinmektedir (Özkardeş, 2006). Kişilik gelişiminde, ebeveynler en etkili faktör olarak görülmektedir (Durmuş, 2006). Babanın çocuğun hayatına aktif olarak katılması, çocuğun empati kurma becerisini geliştirmekte, bilişsel becerilerini desteklemekte ve çevreye uyumunu arttırmaktadır (Lamb, Goldberg ve Michaels, 1985; Russell, 1982). Babanın okul öncesi dönemde çocuğun bakımında yer alması, çocuğun fiziksel, bilişsel, sosyal-duygusal ve dil gelişimi açısından önemlidir (Taşkın, 2011; Yavuzer, 2013). Özellikle çocuğun yaşamının ilk üç yılında sağlanan uyaranlar çocuğun dil gelişimini destekler niteliktedir. Bu sebeple babaların ilk üç yılda çocuğuyla sohbet etmesi ve kitap okuması, çocuğun sorularına cevap vermesi önemli bulunmaktadır (Ersan, 2015). Baba tarafından çocuğa sunulan dil girdileri dil gelişimi ile ilişkilidir (Tamis-LeMonda, Baumwell ve Cabrera, 2013). Dil gelişiminde olduğu gibi çocukların sosyal-duygusal gelişimlerinde de baba önemli bir role sahiptir. Baba, çocuğun sosyal-duygusal gelişimi için de önemli görülmektedir. Bebekler, huzursuz olduklarında annelerini tercih etmelerine rağmen, babalarıyla da bağıllık geliştirmektedir (Lamb, 1997). Babanın çocuğun bakımına katılması güvenli bağlanmayı etkilemektedir (Ijzendoorn, 1997). Babanın katılımıyla çocuğun hayatında model olarak bağlanma ilişkisi kurabileceği iki ebeveyn olmaktadır (Russell, 1978). Babanın, çocuğuna ilgi ve sevgi göstermesi çocuklarda daha az sosyal-duygusal problemlere görülmesini sağlamaktadır (Flouri, 2008; McWayne, Downer, Campos ve Harris, 2013). Babasıyla kaliteli vakit geçiren çocukların, topluma kolay bir şekilde uyum sağladıkları ve daha az davranış problemi gösterdikleri belirtilmektedir (Saleh

ve Hilton, 2011). Bu görüşü destekler nitelikte, Türkoğlu ve Akduman (2016) yaptıkları çalışmada, olumsuz babalık rolü algısı arttıkça, çocuklarda görülen davranış problemlerinin de arttığı sonucuna ulaşmıştır. Babasıyla sağlıklı iletişime sahip olmayan çocuklar, sıklıkla akademik başarısızlık yaşamaktadır (Özmen Alkan, 2018). Babası tarafından sevildiğini ve kabul edildiğini hissedenden çocuklar, öğrenme ve gelişmeye her zaman açık görülmektedir (Yuvacı, 2019). Anne babalar çocuklarının bakımına eşit bir şekilde katılım gösterdiğinde, çocukların akademik başarıları daha yüksek, özgüven sahibi, empati becerisi gelişmiş ve sağlıklı iletişim kurabilen çocuklar olduğu belirtilmektedir (Gözübüyük ve Özbey, 2020). Çocuk ve baba arasında kurulan ilişkinin, kız ve erkek çocuğun cinsel kimlik gelişiminin desteklenmesinde önemli olduğu vurgulanmaktadır (Lamb, Pleck ve Levine, 1985). Anne ve baba tarafından birlikte sağlanan farklı uyarımlar, çocuğun farklı cinsiyetteki insanlar ile iletişim kurmasına yardımcı olmaktadır (Lamb, 1997). Erkek çocuklar, babasını gözlemleyerek onunla özdeşim kurar ve babasını taklit eder. Kız çocuklar ise babasıyla kurduğu iletişimden yola çıkarak karşı cinsin davranışlarını öğrenir. Kız çocuklarının tanıdıkları ilk erkek babası olduğu için babası ile olan ilişkisinin niteliği, ileride karşı cinsle kuracağı ilişkilerde belirleyici rol oynamaktadır (Tamis-LeMonda, Baumwell ve Cabrera, 2013). Her iki cinsiyetteki çocuk da babasıyla yakın olmaya ihtiyaç duymaktadır (Dodson, 1997). Yapılan çalışmalar babanın rolünün çocuğun gelişiminde çok önemli bir faktörü olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle babaların çocuklarının bakımına katılarak, çocuklarıyla ilgilenmesi çok önemli görülmektedir (Kuzucu, 2011).

1.2.2. Babalık Rolünü Etkileyen Faktörler

Babalık rolünü; anne, baba ve çocuğa ait bazı faktörlerin etkilediği bilinmektedir. Çocuğa ilişkin; çocuğun yaşı, mizacı ve çocuk sayısı gibi faktörler babalık rolünde etkilidir. Çocuğun yaşının babalık rolüne etkisi incelendiğinde; yapılan bazı araştırmalar, çocuğun yaşı küçük olduğunda babaların çocuğun bakımına daha çok katıldığını (De Luccie, 1995; Gracia, 2014; Rienks, Wadsworth, Markman, Einhorn ve Moran Etter, 2011), bazı araştırmalar ise çocuğun yaşının babalık rolüne etkisinin olmadığını belirtmiştir (Kennedy, Betts, Dunn, Sonuga-Barke ve

Underwood, 2015; Ünlü, 2010). Babanın sahip olduğu çocuk sayısının da babalık rolü algısını etkilediği düşünülmektedir. Tek çocuğu olan babaların, çocuğun bakımına daha çok katıldıkları, çocuk sayısı arttıkça, babaların katılımının azaldığı vurgulanmaktadır. Çocuk sayısı, babanın çocukla geçirdiği zaman ile olumsuz olarak ilişkili görülmektedir (Beets ve Foley, 2008; Sımsıkı ve Şendil, 2014). Çocuğun mizacı ve sergilediği davranışlarda babalık rolünü etkilemektedir. Çocuğun olumlu davranışlar sergilemesi ve uyumlu olması babalık rolünü olumlu etkilerken, sahip olduğu zor mizaç özellikleri, babalık rolünü olumsuz etkilemektedir (Pleck, 2007; Volling ve Belsky, 1991).

Babanın, çocuğun yaşamına katılımını etkileyen babaya ilişkin bazı faktörler olduğu belirtilmektedir. Bunlar; kendi babası ile olan ilişkisi, inançları ya da yaşı gibi motivasyon faktörleri, ebeveyn olma becerisi ve ebeveyn olma konusunda kendine güven, eşin sağladığı destek ile kurumsal uygulamaların babaya sağladığı destek olarak açıklanmaktadır. Bu etkenler yetersiz ya da eksik olduğunda çocuğun yaşamındaki baba katılımının olumsuz yönde etkilenebileceği vurgulanmıştır (Lamb, 1997). Babanın kendi ebeveynleriyle olan yaşantıları, eğitim düzeyi, içinde bulunduğu toplum ve kişilik özelliklerinin babalık rolü algısını etkilediği düşünülmektedir. Babanın sosyoekonomik durumu da babalık rolünü etkilemektedir. Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan babaların, çocuğun bakımına daha yüksek katılım gösterdiği ifade edilmektedir (Morgan, Nutbrown ve Hannon, 2009; Sarkadi, Kristiansson, Oberklaid ve Bremberg, 2008). Benzer bir şekilde eğitim düzeyi yüksek olan babaların, çocuğun bakımına katılımının daha fazla olduğu bulunmuştur (Gracia, 2014; Sımsıkı ve Şendil, 2014). Ayrıca eğitim düzeyinin, babaların kendisini yeterli hissetmesini ve babalık rolüne dair olumlu tutum geliştirmesini desteklediği belirtilmektedir (Seçer, Çeliköz ve Songül, 2007). Çalışma saatleri uzun olan babaların çocuklarıyla geçireceği saatler sınırlanmakta (Beitel ve Parke, 1998; Bonney, Kelley ve Levant, 1999), bu sebeple esnek çalışma şartlarına sahip babalar çocuklarıyla daha çok vakit geçirmektedir (Cabrera, Tamis- LeMonda, Bradley, Hofferth ve Lamb, 2000; Ivrendi ve Işıkoğlu, 2010). Babanın cinsiyet rolüne dair görüşleri, çocuğun bakımına katılımında anahtar rol oynamaktadır (Coverman, 1985; Radin ve Harold-Goldsmith, 1989). Baba, kendisini ailenin geçimini sağlamakla sorumlu gördüğünde ev işlerine katılımı

azalmaktayken, cinsiyet rolleri hakkındaki düşünceleri modernleştikçe evdeki sorumluluklara daha çok katılım göstermektedir (McHale ve Huston, 1984; Perry-Jenkins ve Crouter, 1990). Baba, çocuğun bakımına katıldığında; çocuk fiziksel, bilişsel sosyal ve dil gelişimi açısından gelişmektedir (Taşkın, 2011; Yavuzer, 2013). Planlı bir şekilde baba olan kişilerin olumlu ebeveynlik becerileri geliştirdiği, plansız şekilde kendisini hazır hissetmezken baba olan babaların ise çocuklarını, hayatlarında bir engel olarak görebildikleri, bu durumun olumsuz babalık algısına sebep olabileceği belirtilmektedir (Cabrera ve ark. , 2000). Babaların çocuk bakımı hakkında kendisini yeterli görmesi ve babalık deneyiminde karşılaşabileceği sorunları çözeceğine güvenmesi baba katılımını etkilemektedir (Fagan ve Barnett, 2003; Freeman, Newland ve Coyl, 2008; Kwok ve Li, 2015). Kendisini yeterli olarak gören babaların çocuk bakımında daha çok rol oynadıkları (Fagan ve Barnett, 2003; Freeman, Newland ve Coyl, 2008), yeterli olmadığını düşünen babaların ise yapamayacaklarını düşündükleri için çocuklarının bakımına katılmaktan çekindikleri belirtilmektedir (Çıldır, Karakoç ve Karaca, 2014). Çocuk bakımı hakkında yeterliliği artan babalar, eşleri tarafından da desteklenmektedir (Fagan ve Barnett, 2003).

Eşleri tarafından duygusal ve bilişsel destek gören babalarında, çocuk bakımında anneler kadar yeterli olabilecekleri düşünülmektedir. Lamb (2000) babalarında, yeterli vakit ve deneyim imkanı olduğunda, tıpkı anneler gibi yeterlilik gösterebileceklerini belirtmektedir. Bu şekilde babalar, çocuklarıyla bağlanma ilişkisi geliştirme ve etkin bir baba olma şansı bulabilmektedir (Hazan ve Shaver, 1987). Annenin babalık rolüne ilişkin görüşleri baba çocuk ilişkisinin niteliğini etkilemektedir. Babanın çocuk bakımı hakkında birincil öğrenme kaynağı olan annenin davranışları, babanın gösterdiği katılıma etki etmektedir (Sary ve Turnip, 2015). Eşlerine karşı destekleyici olan anneler, baba ile çocuk arasındaki ilişkiye olumlu katkı sağlamaktadır (Thomas, Krampe ve Newton, 2008). Annelerin, babalık rolüne dair tutumu olumlu olduğunda, babanın da babalık rolünü olumlu algıladığı belirtilmektedir (Scarzello, Arace ve Prino, 2016). Eşlerinin, kendi babalık rolü hakkında olumlu düşüncelere sahip olduğunu düşünen babalar, çocuk bakımına daha fazla katılım göstermektedir (McBride ve Rane, 1998). Babanın çocuğun bakımına katılmasında annenin beklentileri etkili olmaktadır. Anneler, bazen kendi rollerinin

gücünü kaybetmemek istedikleri için veya babaların yeterliliklerinden şüphelendiklerinden dolayı, babanın çocuk ile ilgili konularda sorumluluk alması hakkında olumsuz bir tavır sergilemektedirler (Allen ve Daly, 2007). Annelik bekçiliği olarak adlandırılan bu tutum, babalık rolünü olumsuz etkileyebilmektedir (Fagan ve Barnett, 2003; Gaunt, 2008). Aynı zamanda anne ve babanın eş ilişkilerinin güçlü olması da baba çocuk ilişkisini etkilemektedir (Harris, 2002). Yapılan araştırmalar, evlilik uyumunun babalık rolünde anahtar rol oynadığını göstermektedir (Cox, Owen, Lewis ve Henderson, 1989; Doherty, Kouneski ve Erickson, 1998; Levy-Shiff ve Israelashvili, 1988). Eşlerin yakınlığı ve aralarındaki bağ, babanın babalık rolünü gerçekleştirmesiyle ilgili görülerek baba ile çocuk arasındaki ilişkiye katkı sağlamaktadır (Bradford ve Hawkins, 2006; Türkoğlu ve Gültekin Akduman, 2015). Ayrıca annenin, kendi babasıyla ilişkisinin, eşinin katılımında etkili olduğu (Radin, 1981), kendi babalarıyla ilgili bir yoksunluk durumu olduğunda, çocuklarının baba yoksunluğu yaşamaması için eşlerini çocuk bakımı ile ilgili daha çok sorumluluk almaya zorladıkları belirtilmektedir (Radin ve Goldsmith, 1985). Ayrıca kendi babasının ilgili olduğunu düşünen annelerin eşlerinin, çocuğun bakımında daha aktif rol aldığı bulunmuştur (Radin, 1981).

1.3. Yapılan Çalışmalar

Bu bölümde, babalık rolü, bağlanma ve bağlanma stilleri konusunda yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilen çalışma özetleri kronolojik sıra ile yer almaktadır.

1.3.1. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Aydın (2003) yaptığı çalışmasında baba katılımı eğitiminin babaların katılım düzeylerine ve babalık rollerini algılayışları üzerindeki etkisini ele almıştır. Araştırmaya 3-6 yaş arası çocukları olan 10 deney, 10 kontrol grubunda olmak üzere toplam 20 baba katılmıştır. Deney grubuna 6 haftalık bir baba katılım eğitimi uygulanmış ve deney ve kontrol grubu babalarına, veri toplama aracı olarak ‘Baba

Katılım Ölçme Aracı' ve 'Babalık Roller Anketi'ni uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında babalara verilen eğitim programının baba –çocuk arasındaki iletişime bazı olumlu etkileri olduğu ortaya çıkmıştır.

Seçer, Çeliköz ve Yaşa (2007) çalışmalarında okul öncesi eğitim kurumunda eğitimlerini sürdüren 5-6 yaş çocuğu olan babaların babalığa yönelik tutumları ile bazı kişilik özelliklerinin babalığa yönelik tutumları üzerindeki etkisi incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 285 baba oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak 'Ebeveyn yönelik tutum ölçeği- Baba formu' kullanılmıştır. Araştırmada, babanın babalığa yönelik ilgisinde yaşı, eğitim düzey ve çocuk sayısının; yeterlilik algısı, doyumu ve genel tutumunda ilk baba olma yaşının; yeterlilik algısı ve genel tutumu üzerinde ise eğitim düzeyinin etkili olduğu sonucu elde edilmiştir.

Kuruçırak (2010) 4-12 aylık bebeği olan babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 4-12 aylık bebeği olan 260 baba çalışmaya katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak babalara 'Sosyo-Demografik Soru Formu', 'Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu', 'Babalık Rolü Algı Ölçeği' ve 'Bireysel Derinlemesine Görüşme Formu (BDG)' uygulanmıştır. Araştırmada babaların babalık rolü algılarının bebek bakımına katılımını pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kuzucu (2011)'nin çalışması, babalık rollerinin zaman içerisindeki değişimini ve baba katılımını etkileyen etmenlerin incelenmesine yönelik yapılan araştırmaları içeren derleme bir çalışmadır. Bu çalışmaya göre babaların çocuk bakımına katılımını etkileyen birçok etmen mevcuttur. Bu etmenlerden bazıları; babanın cinsiyet rolüne yönelik tutumları, eğitim durumu, yaşı ve eşinin babanın çocuk bakımına katılımına yönelik tutumu, çocuğun yaşı ve cinsiyetidir.

Telli ve Özkan'a göre (2014), araştırmalarında, 3-6 yaş aralığında çocuğu olan babaların babalık rolü algılarını ve etkileyen faktörleri incelemiştir. Verileri toplamak amacıyla "Kişisel Bilgi Formu", "Babalık Rolü Algı Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara, babaların babalık rolü algılarında; eğitim düzeyi,

Çalışma durumu, mesleği, gelir durumu algısı, aile tipi, ilk kez baba olma yaşı, ocuk sayısı ve babalığa ilişkin bilgi alma durumlarının etkili olduğu elde edilmiştir.

Türkoğlu ve Gültekin Akduman (2015) alışmalarında babaların babalık rolü algıları ile eş destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Araştırmanın örneklemini 533 ocuk ve babaları oluşturmaktadır. Çalışmada “Genel Bilgi Formu”, “Babalık Rolü Algı Ölçeği” ve “Eş Destek Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında eş desteğinin babaların babalık rolü algısının olumlu etkilediği; babalık rolü algısı ve eş desteği üzerinde annelerin eğitim düzeyleri ve mesleklerinin etkili olduğu; annelerin eğitim düzeyleri arttıkça babaların babalık rolü algı puanlarının arttığı ve genel eş destek düzeyinin de daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Aksoy ve Tatlı (2019), babaların çocuklarıyla ilişkileri ile babalık rolü algıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın alışma grubunu 321 baba oluşturmaktadır. Araştırmada “Kişisel Bilgi Formu”, “ocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği Baba Formu” ve “Babalık Rolü Algı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada babaların babalık rolü algısı ile olumlu baba ocuk ilişkisi arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Baba ocuk ilişkisinde; babanın yaşı, eğitim düzeyi, çocukların doğum sırası ve çocuklarıyla geçirdikleri zaman faktörlerinin etkili olduğu sonucu elde edilmiştir.

1.3.2. Dünyada Yapılan alışmalar

Radin (1981) alışmasında babaların ocuk bakımına katılımlarının artmasının nedenlerini ve sonuçlarını incelemektedir. Araştırma okulöncesi dönemde çocuğa olan 59 baba katılmıştır. Araştırmaya katılan ailelerin 1/3 ‘ünde birincil bakım veren kişi baba, 1/3’ünde anne ve 1/3’ünde anne ve babanın bakım verme oranının eşit olduğu görölmektedir. Araştırmada babanın ocuk bakımına katılımı üzerinde annenin kendi babasına olan duygularının etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Babanın katılımının yüksek olmasının çocukların bilişsel gelişimleri üzerinde etkili olduğu görölmektedir.

Evans (1997), babaların tutum ve davranışlarını incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 3-8 yaş aralığında çocuğu olan 60 baba oluşturmaktadır. Araştırmada babaların babalık rolüne yönelik tutumlarını ve katılımlarını ölçmek amacıyla görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara baktığımızda; babalar çocuk bakımı konusunda kendi görevlerini çocuğa eğitim olanağı sunmak ve çocuğun bakımını sağlayacak parayı kazanmak şeklinde tanımlarken; çocukların fiziksel bakımını annenin görevi olarak görmektedir.

Hossain ve ark. (2007), çalışmalarında çocuğun bakımına katılımda anne ve baba rollerini ele almışlardır. Araştırma Malezya’da yürütülmüştür. Çalışma sonucunda annenin çocuğun bakımını sağlamakla görevli ilk kişi olarak görüldüğü, babaların ise anneye göre çocuklarıyla daha az vakit geçirdiği görülmektedir.

Lian ve Han’ın (2008) yaptıkları çalışmada araştırmaya katılan kişilerin bağlanma ilişkileri anne ve babaları açısından karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda baba ilişkisinin anne ilişkisine göre daha iyi düzeyde olduğu elde edilmiştir. Çalışmada ebeveyn ve çocuk arasındaki güçlü bağlanmanın ebeveyn-çocuk ilişkilerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada bağlanma ilişkilerinin kültürlere ve ırklara göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Unger ve De Luca (2014), yetişkinlik dönemindeki bağlanma stilleriyle, çocukluk döneminde geçirilen istismar yaşantıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya genç yetişkinlik dönemindeki 552 kadın ve 294 erkek katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeği” ve “Çocuk İstismarına Yönelik Çocukluk Yaşantıları Envanteri” uygulanmıştır. Çalışma sonucunda çocukluklarında fiziksel istismara maruz kalan yetişkinlerin daha çok kaçınan bağlanma stiline sahip olduğu, ebeveyn ihmalinin kaygılı bağlanmaya yol açtığı elde edilmiştir.

Nguyen (2018) çalışmasında babaların ebeveyn rollerini ve çocuk bakımına katılımlarını arttıran motivasyonları ele almıştır. Araştırmaya 256 baba katılmıştır. Araştırmada Yapısal eşitlik modeli, Planlı Davranış Teorisi’nin babaların ebeveynlik

davranışlarına katılımlarındaki istekliliklerini anlamak için uygun bir model olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuca göre planlı davranış teorisi erkeklerin baba katılımı davranışlarındaki motivasyonlarını anlamak için yeterli bulunmamıştır.

Zou, Wu ve Li (2019) ebeveyn davranışı, ebeveyn ve ergen bağlanması ve ergenlerin akranları ile kurduğu ilişkiler ve bu ilişkilerin cinsiyet farklılıkları arasındaki ilişkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini anne, baba ve ergenden oluşan 820 aile oluşturmaktadır. Anne ve babalar ebeveynlik davranışlarını eşlerine bildirmiş, ergenlere ise “Ebeveyn ve Akran Bağlanma Envanteri (Inventory of Parent and Peer Attachment)” uygulanmıştır. Çalışma, annenin pozitif, babanın ise negatif ebeveynlik davranışlarının ergenlerin akranlarına bağlanması üzerinde etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Ebeveyn ve ergen bağlanmasının, ergenin aynı cinsiyetten akranlarına bağlanmasını etkilediği bulunmuştur. Annenin pozitif ebeveynlik davranışı kız ve erkek çocukların akrana bağlanmasıyla ilişkili bulunurken, babanın negatif ebeveynlik davranışının kızların akranlarına bağlanmaları üzerinde iki yönlü bir etkiye sahip olduğu ve erkeklerin akranlarına bağlanmalarında bir etkisi olmadığı bulunmuştur.

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, 3-6 yaş arasında çocuğu olan babaların kendi ebeveynlerine bağlanma stilleri ile babalık rolü algılarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca araştırmanın temel amacının yanı sıra;

- Babaların babalık rolü algılarının ve bağlanma stillerinin bazı değişkenler (yaş, baba olma yaşı, öğrenim düzeyi, kardeş sayısı, anne-baba ve eşin öğrenim düzeyi, çocuk sayısı vb.) açısından incelenmesi
- Bu alanda yapılacak araştırmaların artmasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın amacı, deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama yöntemi ve veri analizi başlıklarına yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Deseni

Araştırma, 3-6 yaş arasında çocuğu olan babaların kendi ebeveynlerine bağlanma stilleri ile babalık rolü algılarının incelenmesi amacıyla nicel desende betimsel bir araştırma olarak planlanmıştır. Betimsel araştırmalar, bir durumu aydınlatmak, incelenen olaylar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak ve değerlendirmelerde bulunmak amacıyla kullanılmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak ve Demirel, 2017). Yapılan çalışmada, babaların babalık rolü algıları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki belirlenmiş olup çeşitli değişkenler ele alınarak incelenmiştir.

Araştırmanın bağımlı değişkenleri: Araştırmanın bağımlı değişkenlerini, araştırmaya katılan babaların Babalık Rolü Algı Ölçeği ve Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları oluşturmaktadır.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri: Babaların; yaşları, baba olma yaşları, öğrenim düzeyleri, kardeş sayıları, doğum sıraları, aile tipleri, anne-baba ve eş öğrenim düzeyleri ve çalışma durumları vb. araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmaktadır.

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yolu ile belirlenmiştir. Bu yöntemde araştırmacı tarafından izin alınan okul öncesi eğitim kurumlarında kendilerine ulaşılabilen gönüllü

babalar çalışma grubuna dahil edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu; Ankara il merkezindeki, 3-6 yaş arası normal gelişim gösteren, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğu olan ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 376 baba oluşturmaktadır. Babaların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgilere Çizelge 2.1’de yer verilmiştir.

Çizelge 2.1. Babaların Bazı Sosyo-demografik Özelliklerine İlişkin Frekans Değerleri ve Yüzdelere

Özellikler	n	%
Yaş		
30-39 Yaş	296	78,7
40-48 Yaş	80	21,3
Toplam	376	100
Doğum Yeri		
İl Merkezi	244	64,9
İlçe	100	26,6
Köy	32	8,5
Toplam	376	100
Öğrenim Düzeyi		
İlköğretim Mezunu	41	10,9
Lise Mezunu	84	22,4
Üniversite Mezunu	196	52,1
Yüksek Lisans-Doktora Mezunu	55	14,6
Toplam	376	100
Meslek		
İşçi	28	7,4
Memur	110	29,3
Esnaf	55	14,6
Özel Sektör	183	48,7
Toplam	376	100
Çocuk Sayısı		
Tek Çocuk	182	48,4
İki Çocuk	153	40,7
Üç Çocuk ve Daha Fazla	41	10,9
Toplam	376	100

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular Çizelge 2. 1.’de verilmiştir. Araştırmaya 376 katılımcı dahil edilmiştir. Araştırmaya katılan babaların

%78,7'sinin 30-39 yaş, %21,3'ünün 40-48 yaş olduğu görülmektedir. Babaların %64,9'unun doğum yerinin il merkezi, %26,6'sının ilçe olduğu ve %8,5'inin doğum yerinin köy olduğu saptanmıştır. Babaların öğrenim düzeyi değişkenine bakıldığında %10,9'unun ilköğretim mezunu, %22,4'ünün lise mezunu, %52,1'inin üniversite mezunu olduğu ve %14,6'sının yüksek lisans veya doktora mezunu olduğu görülmektedir. Babaların mesleklerine bakıldığında %7,4'ü işçi, %29,3'ü memur, %14,6'sı esnaf ve %48,7'si özel sektörde çalışmaktadır. Babaların %48,4'ünün tek çocuğu, %40,7'sinin iki çocuğu, %10,9'unun üç ve daha fazla çocuğu olduğu bulunmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan “Genel Bilgi Formu” ile babaların babalık rolü algılarını tespit etmek amacıyla Kuzucu (1999) tarafından geliştirilen “Babalık Rolü Algı Ölçeği” ve babaların ebeveynlerine bağlanma stillerini tespit etmek amacıyla Erzen (2016) tarafından geliştirilen “Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği” kullanılmıştır.

2.3.1. Genel Bilgi Formu

Araştırmada, çalışma grubunda yer alan babaların sosyo-demografik özelliklerini tespit etmek amacıyla araştırmacının hazırladığı genel bilgi formu kullanılmıştır. Genel bilgi formunda; babaların yaşı, öğrenim düzeyi, çocuk sayısı, çocuğunun bakımını üstlenme ve çocuğu ile vakit geçirme durumu, kendi ebeveynleri ile ilişkisi ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan genel bilgi formu Ek-1.'de sunulmuştur.

2.3.2. Babalık Rolü Algı Ölçeği

Kuzucu (1999) tarafından geliştirilen Babalık Rolü Algı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte babalık rolü algısını ölçen 14'ü olumlu, 11'i olumsuz toplam 25 madde mevcut olup ölçek, beşli likert tipi yapıya sahiptir. Olumlu ifadeler 1'den 5'e doğru, olumsuz ifadeler ise 5'ten 1'e doğru puanlanmaktadır. Ölçekten en az 25 puan, en çok ise 125 puan alınabilmektedir. Ölçeğin Cronbach alpha değeri 0,75 olarak belirlenmiştir (Kuzucu, 1999). Araştırmanın örneklem grubu için babalık rolü algı ölçeğinin güvenirlik katsayısı 0,63 olarak bulunmuştur.

2.3.3. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği

Erzen (2016) tarafından geliştirilen Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği'nde, 18 madde bulunmakta ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçme aracı beşli likert tipine sahiptir. Ölçekten en az 18 puan, en çok ise 90 puan alınabilmektedir. Ölçeğin belirlenen Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları kaçınan bağlanma 0,80, güvenli bağlanma 0,69 ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri için 0,71 olarak belirlenmiştir (Erzen, 2016). Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeğinin alt boyutlarından kaçınan ve kaygılı-kararsız alt boyutlarının olumsuz, güvenli bağlanma alt boyutunun ise olumlu olmasından dolayı ölçeğin tamamına ait bir Cronbach Alpha değeri elde edilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir (Erzen, 2016). Bu sebeple ölçeğin tüm alt boyutlarına ilişkin ayrı ayrı Cronbach Alpha değerleri belirlenmiştir. Bağlanma stillerinin güvenirlik katsayıları sırasıyla 0,55; 0,78; 0,74 olarak bulunmuştur.

2.4. Veri Toplama Yöntemi

Çalışmanın evrenini, Ankara il merkezinde bulunan basit tesadüfî örnekleme yöntemi ile rastgele seçilmiş özel okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 3-6 yaş aralığındaki çocukların, çalışmaya gönüllü olarak katılan babaları oluşturmaktadır. Ankara il merkezinde bulunan özel okul öncesi eğitim kurumlarında 15.09.2022-

15.12.2022 tarihleri arasında 3-6 yaş aralığında olan toplam birey sayısı 11,072 dir. Yapılan örneklem hesabına göre formülde 0,5 hata payı ile en az 376 baba ile çalışmanın yapılması belirlenmiştir. Çalışmaya başlamadan önce araştırma verilerinin toplanabilmesi için Ankara il merkezindeki okul öncesi eğitim kurumlarından araştırma yapmak için gerekli izinler alınmış, babaların onamları alınarak, izin alınan okullardaki çocukların gönüllü babaları çalışmaya dâhil edilmiştir.

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılan bu araştırma;

- Ankara ilinde ikamet eden, 3-6 yaş arasında çocuğu olan, çocuğu normal gelişim gösteren, araştırmaya katılmayı kabul eden babalarla,
- Araştırmanın yapılmasına izin verilen özel okul öncesi eğitim kurumlarıyla,
- Babaların Genel Bilgi Formu, Babalık Rolü Algı Ölçeği ve Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği'ne verdikleri yanıtlarla,
- Kasım 2022- Mart 2023 tarihleri ile sınırlıdır.

2.6. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmada verilerin toplanmasında kullanılan Babalık Rolü Algı Ölçeği için; ölçeği geliştiren Yaşar Kuzucu'dan izin alınmıştır (EK 2). Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği için ise ölçeği geliştiren Evren Erzen'den ölçeği kullanım izni alınmıştır (EK 2).

Araştırmanın etik kurul izni 07.11.2022 tarihi ile Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanlığından alınmıştır (EK 3).

Araştırmanın gerçekleştirildiği tüm özel okul öncesi eğitim kurumu müdürlüklerinden izin alınmıştır (EK 4).

Araştırmaya katılan tüm katılımcılara araştırma hakkında sözel bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcılardan yazılı olarak Onam Formu (EK 1) ile yazılı onayları alınmıştır.

2.7. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 28 bilgisayar programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada toplanan verilerin analiz edilmesi için öncelikle parametrik test koşullarının sağlanıp sağlanmadığına dair normallik testi yapılmıştır. Çizelge 2.2.'de test sonucuna ait bulgulara yer verilmiştir.

Çizelge 2.2. Babalık Rolü Algı Ölçeği ve Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğine İlişkin Kolmogorov - Smirnov ve Basıklık -Çarpıklık Testi Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov Testi		Basıklık Çarpıklık Katsayısı	
	Z	Sd	Skewness	Kurtosis
Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği	0,109	376	0,67	1,21
Babalık Rolü Algı Ölçeği	0,104	376	0,67	0,79

Çizelge 2.2.'de ölçeklere ait normallik testleri sonuçlarına bakıldığında, Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda; Babalık Rolü Algı Ölçeği ve Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerleri ± 1.5 arasında elde edildiğinde parametrik analizler yapılmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu araştırmada çarpıklık ve basıklık değerleri 0,67&1,21 ve 0,67&0,79 olarak belirlenmiştir. Bu durumda veri dağılımının normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Grup büyüklüğü 50'den küçük olduğunda Shapiro-Wilk, 50'den büyük olduğunda ise Kolmogorov-Smirnov Testi puanları normal dağılım olup olmadığını incelemek için kullanılmaktadır. Araştırma grubunda babaların sayısının 50'den fazla olması nedeniyle Kolmogorov-Smirnov testi uygun görülmüştür. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Babalık Rolü Algı Ölçeğinin

puan dağılımının normal dağılım gösterdiği görüldüğünden parametrik testler kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılması için gruplar arası fark olduğu durumlarda, normal dağılım gösteren parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında iki grup arasında karşılaştırma yapıldığında T-Testi kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında ikiden fazla grup arasında normal dağılım gösteren parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Anova Testi kullanılmıştır. Farklılığın anlamlı çıkması durumuna ikili grupların karşılaştırılması için Tukey testinden yararlanılmıştır.

3. BULGULAR

Bu araştırma babaların kendi ebeveynlerine bağlanma stilleri ile babalık rolü algılarının incelenmesi ayrıca babalık rolü algılarında etkili olabilecek etmenlerin ortaya konması amacıyla planlanmıştır. Babalık Rolü Algı Ölçeği ile Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği arasındaki korelasyon değerlendirilip çeşitli sosyo-demografik değişkenler ile ölçeklerden alınan puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır.

Çizelge 3.1. Babalık Rolü Algısı ve Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeklerine İlişkin Pearson Korelasyon Sonuçları

Değişkenler	Babalık Rolü Algı Ölçeği Toplam Puan		
	r	p	n
Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Toplam Puan	-0,146	0,004	376
Güvenli Bağlanma	0,210	0,001**	376
Kaçınan Bağlanma	-0,209	0,000**	376
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	-0,131	0,011	376

**p<0,01

Çizelge 3.1. incelendiğinde, Babalık Rolü Algı Ölçeği toplam puanları ile Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği güvenli bağlanma alt boyutu arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=0,210$; $p<0,01$). Babalık Rolü Algı Ölçeği toplam puanları ile Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği kaçınan bağlanma alt boyutu arasında zayıf düzeyde negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=-0,209$; $p<0,01$). Babalık rolü algı ölçeği toplam puanları arttıkça güvenli bağlanma alt boyutu puanlarının arttığı ve kaçınan bağlanma puanlarının azaldığı belirlenmiştir.

Çizelge 3.2. Babaların Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Babalık Rolü Algı Ölçeği Puan Ortalamaları ve Standart Sapmalar

	Min.	Max.	$\bar{x}$	Ss
Babalık Rolü Algı Ölçeği	25	125	85,9	6,2

Çizelge 3.2. Devam

Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri

Ölçeği	18	90	45,7	6,7
Güvenli Bağlanma Alt Boyutu	5	25	19,6	2,5
Kaçınan Bağlanma Alt Boyutu	7	35	13,3	4,3
Kaygılı-Kararsız Bağlanma Alt Boyutu	6	30	12,6	3,8

Çizelge 3.2. incelendiğinde, Babalık Rolü Algı Ölçeği puanı $85,9 \pm 6,2$, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği puanı $45,7 \pm 6,7$, güvenli bağlanma alt boyutu puanı $19,6 \pm 2,5$, kaçınan bağlanma alt boyutu puanı $13,3 \pm 4,3$, kaygılı-kararsız bağlanma alt boyutu puanı $12,6 \pm 3,8$ bulunmuştur.

Çizelge 3.3. Babanın Yaşına Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Ortalamalar ve T-testi sonuçları

Babanın Yaşı	n	$\bar{x}$	ss	Sd	t	p
30-39 Yaş	296	86,2	6,21	374	1,63	0,103
40-48 Yaş	80	84,9	6,25			

Çizelge 3.3.'te babanın yaşına göre Babalık Rolü Algı Ölçeği puan ortalamaları, Bağımsız T-Testi ile karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir, grup puanları açısından anlamlı farklılaşmadığı bulunmuştur ($t=1,63$; $p>0,05$).

Çizelge 3.4. Babanın Baba Olma Yaşına Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanları ve T-testi sonuçları

Baba Olma Yaşı	n	$\bar{x}$	ss	Sd	t	p
29 Yaş ve Altı	153	85,2	6,09	374	2,69	0,007*
30-39 Yaş	223	87,0	6,31			

* $p \leq 0,05$

Çizelge 3.4. incelendiğinde, babaların baba olma yaşına göre babalık rolü algı puanları arasında anlamlı bir farklılaşmanın görülüp görülmediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farklılık anlamlı

olarak tespit edilmiştir. ($t=2,69$; $p\leq 0,05$). 30-39 yaşında ($\bar{x}=87,0$) baba olan babaların babalık rolü algı puan ortalamaları, 29 yaş ve altında ($\bar{x}=85,2$) baba olan babaların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 3.5. Babanın Doğum Yerine Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanları ve T-testi Sonuçları

Babanın Doğum Yeri	n	$\bar{x}$	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
İl Merkezi	244	86,4	6,13	375	6,85	0,001*	1-2
İlçe	100	85,9	5,43				
Köy	32	85,8	7,92				
Toplam	376	85,9	6,23				

* $p\leq 0,05$

Çizelge 3.5. incelendiğinde, doğum yerine göre Babalık Rolü Algı Ölçeği puan ortalamaları, Anova testi ile karşılaştırıldığında, farklılığın anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir ($F=6,85$; $p\leq 0,05$). Doğum yeri il merkezi ($\bar{x}=86,4$) olan babaların babalık rolü algılarının, doğum yeri ilçe ($\bar{x}=85,9$) olan babalardan daha yüksek bulunduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 3.6. Babanın Öğrenim Düzeyine Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Ortalamalar ve Varyans Analizi Sonuçları

Öğrenim Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
İlköğretim Mezunu	41	83,1	4,51	375	14,78	0,000*	3-1
Lise Mezunu	84	85,2	5,76				3-2
Üniversite Mezunu	196	87,8	6,99				4-1
Yüksek Lisans-Doktora Mezunu	55	89,4	6,29				4-2
Toplam	376	85,9	6,23				4-3

* $p\leq 0,05$

Çizelge 3.6. incelendiğinde, babanın öğrenim düzeyine göre Babalık Rolü Algı Ölçeği puan ortalamaları, Anova testi ile karşılaştırıldığında, farklılığın anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir ($F=14,78$; $p\leq 0,05$). Yapılan bu işlemin ardından farklılıkların hangi gruplardan ortaya çıktığını belirlemek için Tukey çoklu karşılaştırma analizi yapılmıştır. Üniversite ($\bar{x}=87,8$) mezunu olan babaların babalık

rolü algı puan ortalamalarının ilköğretim ($\bar{x}=83,1$) ve lise ($\bar{x}=85,2$) mezunu olan babalardan; yüksek lisans-doktora ($\bar{x}=89,4$) mezunu olan babaların ilköğretim ($\bar{x}=83,1$) ve lise ($\bar{x}=85,2$) ve üniversite ($\bar{x}=87,8$) mezunu olan babaların babalık rolü algı puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çizelge 3.7. Sosyoekonomik Düzeye Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi Sonuçları

Sosyoekonomik Düzey	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Alt	45	85,6	5,89	375	3,71	0,025*	3-1 3-2
Orta	308	86,0	6,90				
Yüksek	23	88,3	7,66				
Toplam	376	85,9	6,23				

* $p \leq 0,05$

Çizelge 3.7. incelendiğinde, sosyoekonomik düzeye göre Babalık Rolü Algı Ölçeği puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($F=3,71$; $p \leq 0,05$). Yapılan Tukey testi sonucunda; yüksek sosyoekonomik ($\bar{x}=88,3$) düzeye sahip babaların babalık rolü algı puan ortalamalarının, alt ($\bar{x}=85,6$) ve orta ($\bar{x}=86,0$) sosyoekonomik gelir düzeyine sahip babaların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 3.8. Babanın Sahip Olduğu Kardeş Sayısına Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi Sonuçları

Kardeş Sayısı	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Tek Çocuk	125	86,3	6,16	375	12,02	0,000*	1-2 1-3
İki Çocuk	156	85,9	7,38				
Üç ve Daha Fazla Çocuk	95	85,4	5,30				
Toplam	376	85,9	6,23				

* $p \leq 0,05$

Çizelge 3.8. incelendiğinde, babaların kardeş sayısına göre Babalık Rolü Algı Ölçeği puan ortalamalarındaki farklılığı tespit etmek amacıyla yapılan varyans analizi sonuçları farklılığın anlamlı düzeyde olduğu sonucunu göstermektedir ($F=12,02$; $p \leq 0,05$). Tek çocuk ($\bar{x}=86,3$) olan babaların babalık rolü algı puanlarının, iki kardeş

($\bar{x}$ =85,9) ve üç ve daha fazla kardeşe ($\bar{x}$ =85,4) sahip olan babalardan yüksek olduğu saptanmıştır.

Çizelge 3.9. Babaların Doğum Sırasına Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğine İlişkin Standart Sapmalar ve Varyans Analizi Sonuçları

Doğum Sırası	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	p
İlk Çocuk	113	85,6	5,73	375	1,63	0,196
Ortanca Çocuk	80	87,0	7,14			
Son Çocuk	183	85,6	6,08			
Toplam	376	85,9	6,23			

Çizelge 3.9. incelendiğinde, babanın doğum sırasına göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği puan ortalamaları, Anova testi ile karşılaştırıldığında, farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı bulunmuştur ($F=1,63$; $p>0,05$).

Çizelge 3.10. Aile Tipine Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanları ve T-testi Sonuçları

Aile Tipi	n	$\bar{x}$	ss	Sd	t	p
Çekirdek Aile	283	86,5	6,41	374	-0,95	0,341
Geniş Aile	93	85,7	6,17			

Çizelge 3.10. incelendiğinde Bağımsız T-Testi ile karşılaştırılan çekirdek aile tipine sahip babaların babalık rolü algı puan ortalamaları ile geniş aile tipine sahip babaların puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir ($t=-0,95$; $p>0,05$).

Çizelge 3.11. Babaların Annesinin Öğrenim Düzeyine Göre Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Ortalamalar ve Varyans Analizi Sonuçları

Öğrenim Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
İlköğretim Mezunu	267	84,3	4,54	375	4,90	0,008*	1-2
Lise Mezunu	86	86,6	6,60				
Üniversite Mezunu	23	84,5	6,10				
Toplam	376	85,9	6,23				

* $p\leq 0,05$

Çizelge 3.11. incelendiğinde, babanın annesinin öğrenim durumuna göre babalık rolü algıları Anova testi ile karşılaştırıldığında, farklılığın anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir ($F=4,90$; $p\leq 0,05$). Farklılıkların hangi gruplardan ortaya çıktığını belirlemek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma analizi yapılmıştır. Annesi lise mezunu ($\bar{x}=86,6$) olan babaların babalık rolü algı puan ortalamalarının, annesi ilköğretim mezunu ($\bar{x}=84,3$) babaların puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çizelge 3.12. Babaların Babasının Öğrenim Düzeyine Göre Babalık Rolü Algı Ölçeğine İlişkin Standart Sapmalar ve Varyans Analizi Sonuçlar

Öğrenim Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
İlköğretim Mezunu	220	84,2	5,34	375	6,37	0,002*	3-1 3-2
Lise Mezunu	87	84,9	5,76				
Üniversite Mezunu	69	86,9	6,50				
Toplam	376	85,9	6,23				

* $p\leq 0,05$

Çizelge 3.12. incelendiğinde, babasının öğrenim durumuna göre babaların babalık rolü algıları incelendiğinde, farklılaşmanın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F=6,37$; $p\leq 0,05$). Yapılan Tukey testi sonucunda; babası üniversite ($\bar{x}=86,9$) mezunu olan babaların babalık rolü algı puan ortalamalarının, babası ilköğretim mezunu ($\bar{x}=84,2$) ve lise mezunu ($\bar{x}=84,9$), olan babaların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Çizelge 3.13. Babaların Kendi Anneleriyle Olan İlişkilerine Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve T-testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Anneye İlişki	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Güvenli Bağlanma	Yakın	327	19,9	2,38	374	5,26	0,000*
	Mesafeli	49	18,0	2,59			
Kaçınan Bağlanma	Yakın	327	13,1	4,33	374	-2,44	0,014*
	Mesafeli	49	14,7	4,14			
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	Yakın	327	12,4	3,84	374	-2,63	0,009*
	Mesafeli	49	14,0	3,73			

* $p\leq 0,05$

Babaların anneleriyle olan ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan Bağımsız T testi sonucuna bakıldığında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($t=5,26$, $t=-2,44$, $t=-2,63$; $p\leq 0,05$). Annesiyle ilişkisinin yakın ($\bar{x}=19,9$) olduğunu belirten babaların güvenli bağlanma puanlarının annesiyle mesafeli ($\bar{x}=18,0$) olan babalardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Annesiyle mesafeli ($\bar{x}=14,7$), ($\bar{x}=14,0$) olduğunu bildiren babaların ise annesiyle yakın ($\bar{x}=13,1$), ($\bar{x}=12,4$) ilişkisi olduğunu belirten babalara göre kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.14. Babaların Kendi Babalarıyla Olan İlişkilerine Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Güvenli Bağlanma Alt Boyut Puanlarına İlişkin Ortalamalar ve Varyans Analizi Sonuçları

Babayla İlişki	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Yakın	242	20,0	2,43	375	0,22	0,003*	1-2 1-3
Mesafeli	103	19,1	2,57				
Uzak	31	18,8	2,36				
Toplam	376	19,6	2,50				

* $p\leq 0,05$

Babaların kendi babalarıyla ilişkilerinin güvenli bağlanma stiline etkisini incelemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucuna bakıldığında, farklılığın anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($F=0,22$; $p\leq 0,05$). Bulunan farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek için Tukey çoklu karşılaştırma analizi yapılmıştır. Babasıyla yakın ($\bar{x}=20,0$) ilişkisi olduğunu belirten babaların güvenli bağlanma puan ortalamalarının, babalarıyla mesafeli ($\bar{x}=19,1$) ve uzak ($\bar{x}=18,8$) ilişkisi olduğunu bildiren babalara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Çizelge 3.15. Babaların Kendi Babalarının Tutumlarına Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Baba Tutumu	n	$\bar{x}$	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Güvenli Bağlanma	Otoriter	166	19,9	2,50	375	5,59	0,000*	1-2
	İhmalkar	45	18,6	2,72				2-5
								3-4
	Tutarsız	22	18,0	2,45				3-5

Çizelge 3.15.

Devam

Kaygılı- Kararsız Bağlanma	Aşırı Koruyucu	29	20,1	1,90	375	4,58	0,001*	2-1 2-5
	Demokratik	114	19,3	2,33				
	Toplam	376	19,6	2,50				
	Otoriter	166	12,3	4,06				
	İhmalkar	45	14,3	4,01				
	Tutarsız	22	14,1	2,93				
	Aşırı Koruyucu	29	13,5	4,23				
	Demokratik	114	11,9	3,26				
	Toplam	376	12,6	3,86				

* $p \leq 0,05$

Babaların kendi babalarının tutumlarına göre bağlanma stillerindeki farklılığın incelenmesi amacıyla yapılan Anova testi sonucunda, farklılığın anlamlı seviyede olduğu tespit edilmiştir ($F=5,59$; $F=4,58$; $p \leq 0,05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey testi sonucunda; babasının tutumu otoriter ($\bar{x}=19,9$) olan ve babası demokratik ($\bar{x}=19,3$) tutum gösteren babaların güvenli bağlanma puanlarının, babası ihmalkar ($\bar{x}=18,3$) tutum sergileyen babalardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Babası aşırı koruyucu ($\bar{x}=20,1$) tutum gösteren ve babası demokratik ($\bar{x}=19,3$) olan babaların güvenli bağlanma puanlarının ise babası tutarsız ($\bar{x}=18,0$) tutum sergileyen babalardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Babası ihmalkar ($\bar{x}=14,3$) tutum sergileyen babaların kaygılı-kararsız bağlanma puanlarının babası otoriter ($\bar{x}=12,3$) ve demokratik ($\bar{x}=11,9$) olan babaların puanlarından daha yüksek bulunduğu görülmektedir.

Çizelge 3.16. Babaların Ebeveynlerinin Anlaşma Düzeyine Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Kaçınan Bağlanma Alt Boyutu ve Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Ebeveynlerin Anlaşma Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Kaçınan Bağlanma	Çok İyi	65	12,3	4,01	375	2,52	0,041*	3-1
	İyi	161	13,1	3,99				
	Orta	111	14,3	4,79				
	Kötü	26	13,4	4,85				
	Çok Kötü	13	13,3	3,88				
	Toplam	376	13,3	4,34				

Çizelge 3.16. Devam.

	Ebeveynlerin Anlaşma Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Babalık Rolü Algısı	Çok İyi	65	87,9	5,65	375	4,01	0,003*	1-2
	İyi	161	84,7	5,50				
	Orta	111	86,5	7,01				
	Kötü	26	87,1	5,68				
	Çok Kötü	13	84,5	8,43				
Toplam		376	85,9	6,23				

* $p \leq 0,05$

Babaların ebeveynlerinin anlaşma durumuna göre bağlanma stilleri ve babalık rolü arasındaki farklılığın incelenmesi amacıyla yapılan varyans analizine bakıldığında anlamlı bir fark tespit edildiği bulunmuştur ($F=2,52$; $F=4,01$; $p \leq 0,05$). Tukey testi ile farklılığın incelenmesi yapıldığında, ebeveynleri orta ($\bar{x}=14,3$) seviyede anlaşılan babaların kaçınan bağlanma puanlarının ebeveynleri çok iyi ($\bar{x}=12,3$) anlaşılan babalardan daha yüksek bulunmuştur. Ebeveynleri çok iyi ($\bar{x}=87,9$) anlaşılan babaların babalık rolü algı puanlarının, iyi ($\bar{x}=84,7$) anlaşılan babalardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.17. Babaların Ebeveynleriyle Aktif Zaman Geçirme Durumlarına Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutları ve T-testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Ebeveynlerle Aktif Zaman	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Kaçınan Bağlanma	Evet	188	12,7	3,87	374	-2,68	0,008*
	Hayır	188	13,9	4,70			
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	Evet	188	12,2	3,89	374	-2,17	0,030*
	Hayır	188	13,1	3,79			

* $p \leq 0,05$

Çizelge 3.17. incelendiğinde babaların ebeveynleriyle aktif vakit geçirme durumlarına göre kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri puanları arasında yapılan t testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($t=-2,68$; $t=-2,17$; $p \leq 0,05$). Ebeveynleriyle aktif zaman geçirmediğini ($\bar{x}=13,9$; $\bar{x}=13,1$) belirten babaların kaçınan bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanma

puan ortalamalarının, ebeveynleriyle aktif zaman geçiren ($\bar{x}=12,7$; $\bar{x}=12,2$) babaların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çizelge 3.18. Babaların Huzurlu Aile Ortamında Büyüme Durumlarına Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarına İlişkin T-testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Huzurlu Aile Ortamı	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Güvenli Bağlanma	Evet	297	20,0	2,39	374	5,85	0,000*
	Hayır	79	18,2	2,39			
Kaçınan Bağlanma	Evet	297	13,1	4,42	374	-1,98	0,048*
	Hayır	79	14,2	3,93			
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	Evet	297	12,5	3,97	374	-1,83	0,067
	Hayır	79	13,4	3,35			

* $p \leq 0,05$

Çizelge 3.18. incelendiğinde, çalışmaya dahil olan babaların huzurlu aile ortamında büyüme durumuna göre güvenli, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri puanları arasında yapılan t testi sonucunda farklılığın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($t=5,85$; $t=-1,98$, $t=-1,83$; $p \leq 0,05$). Huzurlu aile ortamında büyüdüğünü ($\bar{x}=20,0$) belirten babaların güvenli bağlanma puanlarının, huzurlu aile ortamında büyümediğini ($\bar{x}=18,2$) belirten babalardan daha yüksek olarak bulunmuştur. Aile ortamının huzurlu olmadığını ($\bar{x}=14,2$; $\bar{x}=13,4$) ifade eden babaların kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stili puanlarının, huzurlu aile ortamında büyüyen ($\bar{x}=13,1$; $\bar{x}=12,5$) babalardan daha yüksek olarak tespit edildiği belirlenmiştir.

Çizelge 3.19. Babaların Ebeveynlerinden Yeterli Sevgi Görme Durumlarına Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve T-testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Ebeveynlerden Yeterli Sevgi	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Güvenli Bağlanma	Evet	290	20,0	2,38	374	5,16	0,000*
	Hayır	86	18,5	2,53			
Kaçınan Bağlanma	Evet	290	13,2	4,24	374	-1,39	0,165
	Hayır	86	13,9	4,62			
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	Evet	290	12,4	3,86	374	-2,53	0,012*
	Hayır	86	13,6	3,73			

* $p \leq 0,05$

Çizelge 3.19. incelendiğinde, babaların ebeveynlerinden yeterli sevgi görme durumlarına göre güvenli, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri puanları arasında yapılan t testi sonucunda aritmetik ortalamalardaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($t=5,16$; $t=-1,39$; $t=-2,53$; $p\leq 0,05$). Ebeveynlerinden yeterli sevgi görmediğini ($\bar{x}=13,9$; $\bar{x}=13,6$) belirten babaların kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma puanlarının, ebeveynlerinden yeterli sevgi gördüğünü ($\bar{x}=13,2$; $\bar{x}=12,4$) bildiren babaların puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerinden yeterli sevgi gördüğünü ($\bar{x}=20,0$) belirten babaların güvenli bağlanma puanlarının, ebeveynlerinden yeterli sevgi görmediğini ($\bar{x}=18,5$) ifade eden babalardan daha yüksek olarak saptanmıştır.

Çizelge 3.20. Babaların Ebeveynleriyle Sorun Yaşama Durumlarına Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanları ve T-testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Ebeveynlerle Sorun Yaşama Durumu	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Güvenli Bağlanma	Evet	125	18,8	2,61	374	-4,52	0,000*
	Hayır	251	20,0	2,34			
Kaçınan Bağlanma	Evet	125	14,0	4,35	374	2,02	0,044*
	Hayır	251	13,0	4,30			
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	Evet	125	13,6	3,99	374	3,35	0,001*
	Hayır	251	12,2	3,71			

* $p\leq 0,05$

Çizelge 3.20. incelendiğinde, Bağımsız T-Testi ile karşılaştırılan babaların ebeveynleriyle sorun yaşama durumuna göre güvenli, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri puanları arasında anlamlı farklılaşma görülmektedir ($t=-4,52$; $t=2,02$; $t=3,35$; $p\leq 0,05$). Ebeveynleriyle sorun yaşadıklarını ($\bar{x}=14,0$; $\bar{x}=13,6$) belirten babaların kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma puanlarının, ebeveynleriyle sorun yaşamayan ($\bar{x}=13,0$; $\bar{x}=12,2$) babalardan daha yüksek bulunmuştur. Ebeveynleriyle sorun yaşamayan ($\bar{x}=20,0$) babaların güvenli bağlanma puanları, ebeveynleriyle sorun yaşadığını ($\bar{x}=18,8$) bildiren babaların puanlarından daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Çizelge 3.21. Babaların Ebeveynlerinden Fiziksel Şiddet Görme Durumlarına Göre Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Kaygılı-Kararsız Bağlanma Alt Boyutunun Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve T-testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Fiziksel Şiddet	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	Evet	145	13,2	3,98	374	2,34	0,020*
	Hayır	231	12,3	3,74			

* $p \leq 0,05$

Babaların ebeveynlerinden fiziksel şiddet görme durumlarına göre kaygılı-kararsız bağlanma stili puanları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılarak aritmetik ortalamalar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($t=2,34$; $p \leq 0,05$). Ebeveynlerinden şiddet gördüğünü ($\bar{x}=13,2$) belirtmiş olan babaların kaygılı-kararsız bağlanma puanlarının, ebeveynlerinden şiddet görmediğini ($\bar{x}=12,3$) ifade eden babalardan daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Çizelge 3.22. Babaların Eşlerinin Öğrenim Düzeyine Göre Babanın Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Öğrenim Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
İlköğretim Mezunu	30	82,6	5,67	375	7,32	0,000*	3-1 4-1
Lise Mezunu	95	85,6	6,04				
Üniversite Mezunu	209	87,3	6,35				
Yüksek Lisans-Doktora Mezunu	42	88,3	5,99				
Toplam	376	85,9	6,23				

* $p \leq 0,05$

Babaların eşlerinin öğrenim düzeyine göre babalık rolü algılarındaki farklılığın incelenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, farklılığın anlamlı seviyede olduğu tespit edilmiştir ($F=7,32$; $p \leq 0,05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey testi sonucunda; eşi üniversite ($\bar{x}=87,3$) ve yüksek lisans-doktora mezunu ($\bar{x}=88,3$) olan babaların babalık rolü algı puanlarının eşi ilköğretim mezunu ($\bar{x}=82,6$) olan babalardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.23. Babaların Eşlerinin Çalışma Durumlarına Göre Babaların Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanları ve T-testi Sonuçları

Eşin Çalışma Durumu	n	$\bar{x}$	ss	Sd	t	p
Çalışıyor	268	88,5	6,02	374	3,67	0,000*
Çalışmıyor	108	84,9	6,01			

* $p \leq 0,05$

Çizelge 3.23. incelendiğinde, Bağımsız T-Testi ile karşılaştırılan babanın eşinin çalışma durumuna göre babalık rolü algısı puanları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($t=3,67$; $p \leq 0,05$). Eşi çalışan ($\bar{x}=88,5$) babaların babalık rolü algı puanlarının, eşi çalışmayan ($\bar{x}=84,9$) babaların puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 3.24. Babaların Eşleriyle İlişkilerine Göre Babaların Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve T-testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Eşle İlişki	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Güvenli Bağlanma	Yakın	349	19,7	2,45	374	1,01	0,309
	Mesafeli	27	19,2	3,04			
Kaçınan Bağlanma	Yakın	349	13,1	4,14	374	-4,03	0,000*
	Mesafeli	27	17,1	5,13			
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	Yakın	349	12,4	3,71	374	-4,23	0,000*
	Mesafeli	27	15,6	4,51			

* $p \leq 0,05$

Babaların eşleriyle ilişkilerine göre güvenli, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stili puanları arasında yapılan t testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($t=1,01$; $t=-4,03$; $t=-4,23$; $p \leq 0,05$). Eşleriyle yakın ($\bar{x}=19,7$) olduğunu belirten babaların güvenli bağlanma puanlarının, eşleriyle mesafeli ($\bar{x}=19,2$) olan babaların puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Eşleriyle ilişkilerinin mesafeli ($\bar{x}=17,1$; $\bar{x}=15,6$) olduğunu ifade eden babaların kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma puanlarının, eşleriyle yakın ($\bar{x}=13,1$; $\bar{x}=12,4$) olan babalardan daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Çizelge 3.25. Babaların Çocuk Sayılarına Göre Babaların Babalık Rolü Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi Sonuçları

Çocuk Sayısı	n	$\bar{x}$	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Tek Çocuk	182	88,8	6,58	375	5,16	0,006*	1-3
İki Çocuk	153	85,8	6,22				
Üç Çocuk ve Daha Fazla	41	85,3	5,97				
Toplam	376	85,9	6,23				

* $p \leq 0,05$

Araştırmaya dahil edilen babaların çocuk sayılarına göre babalık rolü algılarındaki farklılığın incelenmesi amacıyla yapılan Anova testine bakıldığında, farklılığın anlamlı düzeyde tespit edildiği bulunmuştur ($F=5,16$; $p \leq 0,05$). Tukey testi ile farklılığın incelenmesi yapıldığında, tek çocuğu olanların ($\bar{x}=88,8$) babalık rolü algılarının, üç ve daha fazla çocuğu olan ($\bar{x}=85,3$) babaların puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.TARTIŞMA

Bu bölümde, 3-6 yaş arasında çocuğu olan babaların kendi ebeveynlerine bağlanma stilleri ile babalık rolü algılarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmadan elde edilen bulgular tartışılmaktadır.

Araştırmaya katılan babaların Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği'nden aldıkları puan ortalaması $45,7\pm6,7$, güvenli bağlanma alt boyutu puan ortalaması $19,6\pm2,5$; kaçınan bağlanma alt boyutu puan ortalaması $13,3\pm4,3$; kaygılı-kararsız bağlanma alt boyut puan ortalaması $12,6\pm3,8$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin puanlamasının 18-90 arasında yapıldığı alınan toplam puanın yüksek olmasının güvenli bağlanmayı ifade ettiği belirtilmektedir (Erzen, 2016). Araştırmada bulunan puan ortalamasına bakıldığında, sonuçlar babaların bağlanma düzeylerinin iyi olduğunu göstermektedir. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği'ni geliştiren Erzen (2016) yaptığı çalışmada katılımcıların güvenli bağlanma alt boyutu puan ortalaması $19,8\pm3,6$; kaçınan bağlanma alt boyutu puan ortalaması $15,8\pm5,8$; kaygılı-kararsız bağlanma alt boyut puan ortalaması $15,5\pm4,9$ puan aldıklarını belirtmektedir. Avcı (2021) yaptığı çalışmada, genç yetişkinlerin alt boyutlardan almış oldukları puanların ortalamalarını; güvenli bağlanma stili $20,2\pm3,6$; kaçınan bağlanma stili $15,2\pm5,9$; kaygılı-kararsız bağlanma stili $15,5\pm6,0$ olarak tespit etmiştir.

Araştırmaya katılan babaların Babalık Rolü Algı Ölçeği'nden aldıkları puan dağılımı $85,9\pm6,2$ olarak bulunmuştur. Babanın ölçek sonucunda aldığı toplam puanın yüksek olması babalık rolü algısının daha olumlu olduğu anlamına gelmektedir. Babalık Rolü Algı Ölçeği'nden en yüksek 125 puan alınabildiği için çalışmamız sonucunda ulaşılan puan ortalaması, babaların babalık rolü algılarının olumlu olduğunu göstermektedir. Babalık Rolü Algı Ölçeği'ni geliştiren Kuzucu (1999) çalışmasında, babaların $97\pm12,5$ puan aldıklarını belirtmektedir. Telli ve Özkan (2016) yaptıkları araştırmada benzer olarak, babaların babalık rolü algısının yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Kırış ve Çakır (2019) da çalışmalarında babaların babalık rolü algısının iyi düzeyde olduğunu bulmuştur. Alan yazında babalık rolü algı düzeyi ile

ilgili birçok araştırma yapılmış olup, bu araştırmaların hepsinde babaların babalık rolü algı düzeyinin iyi düzeyde olduğu görülmektedir.

Babaların yaşına göre babalık rolü algı düzeyi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($t=1,63$; $p>0,05$). Çalışmamızda babanın yaşının babalık rolü algısını etkilememesi, yaşın babanın çocuğunun bakımına katılmasını, sorumluluklarını yerine getirmesini engellemediği hangi yaşta olursa olsun çocuğuyla ilgilenebileceği şeklinde yorumlanabilmektedir. Yaş faktöründen daha çok babaların babalık hakkındaki düşüncelerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırma bulgularını destekleyecek biçimde, çalışmamızla aynı sonuca ulaşarak babanın yaşı ile babalık rolü algıları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmadığını ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır. Özkan (2021), Şalcı (2020) ve Deleş ve Kaytez (2020)'de araştırmalarında babaların yaş faktörünün babalık rolü algılarını etkilemediği sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmaların sonucu çalışmamız ile örtüşmektedir. Şahin ve Demiriz (2014) farklı bir sonuçla yaşı artan babaların, aile katılımlarının da yükseliş gösterdiğini, Poyraz (2007) çalışmasında yaşın babalık rolü algısında etkili olduğunu ortaya koymuştur. Literatüre bakıldığında farklı sonuçlar olduğu görülmektedir. Günümüzde babalık rolünde değişim yaşandığı bilinmektedir. Araştırmaya katılan babaların şehir merkezinde yaşıyor olması ve öğrenim düzeyi gibi farklı değişkenlerin babalık rolü algısı ile babaların yaşı arasında anlamlı ilişki görülmemesinin nedenleri arasında olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada babanın baba olma yaşına göre babalık rolü algı puanları arasındaki farklılık anlamlı olarak tespit edilmiştir ($t=2,69$; $p\leq 0,05$). Babaların ilk kez baba oldukları yaşa göre babalık rolü algıları incelendiğinde, 30-39 yaşında baba olan babaların babalık rolü algılarının, 29 yaş ve altında baba olan babalardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Babanın daha geç yaşta baba olmasının, işiyle ilgili düzenini kurmuş olması bu konuda daha az kaygılı olması ve aile yaşantısına daha çok önem vermesi açısından etkili olduğu bunun olumlu babalık rolü algısına etki ettiği düşünülmektedir. Alanyazına bakıldığında hem genç yaşta hem de daha geç yaşta baba olmanın etkili olduğunu belirten çalışmalar mevcuttur. Cooney, Pedersen, Indelicato, ve Palkovitz (1993) ileri yaşta baba olan kişilerin çocukları ile ilgili konularda daha

fazla katılım gösterdiklerini belirtmektedir. Gültekin Akduman ve Türkoğlu (2013), baba olma yaşı arttıkça babalık rolü algısının arttığını ortaya koymuştur. Diğer yandan babanın yaşı arttıkça babalık rolü algısının olumsuz etkilendiğini gösteren çalışmalar da vardır. Seçer, Çeliköz, ve Songül (2007) yaptıkları çalışmada 35 yaşın altındaki babaların, 36 yaş üstünde olan babalara göre babalığa karşı ilgi seviyelerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. Yeung, Sandberg, Davis- Kean, ve Hofferth (2001) babaların yaşı arttıkça bebeklerinin bakımına daha az katılım gösterdiğini belirtmiştir. Elde edilen verilere bakıldığında; ileri yaşta baba olan babaların, tecrübe kazanmış ve daha olgun oldukları aynı zamanda mesleki kariyer ve ekonomik doyuma ulaştıkları düşünülebilir. Bu sebeple bu babaların babalık rolü algıları daha olumlu gelişebilmektedir.

Babaların doğum yerine göre babalık rolü algıları karşılaştırıldığında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($F=6,85$; $p\leq 0,05$). İl merkezinde doğmuş olan babaların babalık rolü algıları, ilçede doğan babalara göre daha yüksek bulunmuştur. Çalışmaya katılan babaların çoğunun il merkezinde doğmuş olmasının sonucu etkileyebileceği düşünülmektedir. Literatüre bakıldığında babaların babalık rolü algılarını doğum yerlerine göre inceleyen çok fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Kuruçırak (2010) çalışmasında babaların doğdukları yer ile babalık rolü algıları arasındaki ilişkiyi incelemiş Akdeniz, Ege, Marmara, İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde yaşayan babaların puanlarının yakın olduğunu ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde olan babaların puanlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. İl merkezinde doğmuş olan babaların ev içerisinde kadın erkek görev paylaşımı içerisinde yetişmiş olabileceği, babasının çocuk bakımına katılımının yüksek olabileceği varsayılmaktadır. Anne ve baba bakımıyla yetişen bu babaların babalık rolü algılarının olumlu yönde etkilendiği düşünülmektedir.

Babaların öğrenim düzeylerine göre babalık rolü algıları incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur ($F=14,78$; $p\leq 0,05$). Üniversite mezunu olan babaların babalık rolü algılarının, ilköğretim ve lise mezunu olan babalardan; yüksek lisans-doktora mezunu olan babaların ilköğretim, lise ve üniversite mezunu olan babaların babalık rolü algılarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrenim

düzeyi yüksek olan babaların babalık rolü algılarının daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Babaların öğrenim düzeyi arttıkça gelenekselliklerinin azaldığı, çocuğun bakımına daha çok katılım gösterdiği düşünülmektedir. Literatürde bu araştırmanın bulgularını destekleyen araştırmalar bulunmaktadır. Açıev (2017) “Türkiye’de İlgili Babalık ve Belirleyicileri” ana raporunda babaların öğrenim düzeyi arttıkça çocuk bakım ve gelişimine katılımlarının arttığı vurgulanmıştır. Gözübüyük ve Özbey (2020) çalışmalarında öğrenim düzeyinin babaların babalık rolüne daha kolay adapte olmalarını sağladığını tespit etmiştir. Uzun (2019) çalışmasında öğrenim düzeyi ve babalık rolü algısı arasında anlamlı bir fark olduğunu belirtmiştir. Yapılan bu araştırmaların bulguları çalışmamızda elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Yıldız (2019) yaptığı çalışmada bu çalışmaların aksine, ortaokul mezunu olan babaların babalık rolü algılarının lisans mezunu olan babalardan daha yüksek olduğunu saptamıştır. Bu çalışmalardan farklı olarak, babanın öğrenim düzeyinin babalık rolü algısında etkisinin olmadığı yönünde bulgular ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır. Paulson, Dauber, ve Leiferman (2011) ise yaptıkları çalışmada babanın eğitim düzeyinin, babalık rolü algısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını vurgulamaktadır. Özkan (2021) ve Gül (2019) çalışmalarında öğrenim düzeyinin babalık rolü algı düzeyine etkisinin olmadığını saptamıştır. Çalışmamızın sonucunda elde edilen bulguların literatür ile uyumlu olması babaların öğrenim düzeyi ile babalığı algılama konusunda bir ilişki kurulabileceği ihtimalini güçlendirmektedir. Üniversite ve üzeri öğrenim düzeyine sahip babaların babalık rolü algılarının daha olumlu olduğu düşünüldüğünde, babaların eğitim ile babalık kavramını daha çağdaş algıladıkları ve çocuk bakımına katılımlarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Babaların sosyoekonomik düzeylerine göre babalık rolü algıları incelendiğinde yüksek sosyoekonomik düzeye sahip babaların babalık rolü algılarının alt ve orta sosyoekonomik düzeye sahip babaların babalık rolü algılarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer bir şekilde Güzel ve Tüfekçi (2021) ile Şahin ve Demiriz (2014) çalışmalarında yüksek sosyoekonomik düzeye sahip babaların babalık rolü algılarının daha olumlu olduğunu tespit etmişlerdir. Kuruçırak (2010) babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımını incelediği çalışmada, gelir düzeyinin artmasıyla baba katılımının arttığını saptamıştır. Alanyazın incelendiğinde sosyoekonomik düzeyin,

babaların babalık rolü algılarını etkilediği sonucuna ulaşan çalışmaların sayıca fazla olduğu görülmektedir. Sosyoekonomik düzeyin artmasıyla babaların birçok alanda yeterli hissetmesi sonucu babalık rolünü daha iyi gerçekleştirdikleri düşünülmektedir. Öte yandan alt sosyoekonomik düzeye sahip olan babaların daha olumlu babalık rolü algısına sahip olduğunu gösteren çalışmalarda mevcuttur. Sevil ve Özkan (2009) yaptıkları çalışmalarında sosyoekonomik düzeyi orta olan babaların, yüksek olan babalara göre çocuklarının bakımına daha fazla katılım gösterdiklerini bulmuştur. Yıldız (2019) da yaptığı çalışmasında düşük sosyoekonomik düzeye sahip olduğunu ifade eden babaların yüksek sosyoekonomik düzeye sahip babalara göre çocuklarına daha çok vakit ayırdıklarını, çocuklarının bakımına daha çok katıldıklarını belirlemiştir. Literatür incelendiğinde daha yüksek sosyoekonomik düzeye sahip olduğunu belirten babaların babalık rolü algılarının daha olumlu olduğu saptanmış olup sonuçların çalışmamızın verileri ile uyumlu olduğu görülmektedir. Elde edilen tüm veriler göz önünde bulundurulduğunda babaların sosyoekonomik düzeyinin yüksek olmasının babaların geçim sıkıntısı yaşamaması sebebiyle strese girmeyerek babalık rolüne bakış açılarını olumlu etkilediği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan babaların kardeş sayılarına göre babalık rolü algılarına bakıldığında farklılığın anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır ($F=12,02$; $p \leq 0,05$). Tek çocuk olan babaların babalık rolü algılarının, iki kardeş ile üç ve daha fazla kardeşe sahip olan babalardan yüksek olduğu görülmektedir. Literatürde babaların sahip oldukları kardeş sayısına göre babalık rolü algısını inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Tek çocuk olan babaların babalık rolü algılarının daha olumlu olmasının sebebinin ailede çocuk sayısının az olmasından dolayı babanın ilgisinin ve katılımının daha çok olması olduğu düşünülmektedir. Çocuk sayısı arttıkça babanın çocuklarına ayıracağı zamanın azalabileceği, çocuklarının hepsiyle ilgilenmek için enerjisinin düşük olabileceği varsayılmaktadır.

Babaların doğum sırasına göre bağlanma stilleri arasında anlamlı farklılığın olmadığı belirlenmiştir ($F=1,63$; $p > 0,05$). Alanyazına bakıldığında babaların doğum sırasının incelenmesine ilişkin çalışmaya rastlanmamıştır. Doğum sırasının bağlanma stilleri üzerinde etkisiz olmasının sebebinin, ailenin çocuğun doğum sırasına göre

bakım verme durumunu deęiřtirmedięi olduęu dūřunūlmektedir. Çocuklarına karřı duyarlı bakım veren, çocuęunun ihtiyaçlarını zamanında ve yeterli řekilde karřılayan ebeveynlerin çocuęun doęum sırası fark etmeksizin bu řekilde davranacakları aynı řekilde çocuęunun ihtiyaçlarını zamanında ve yeterli derecede karřılamayan ailelerinde doęum sırasına bakmaksızın bu davranıř kalıplarını sūrdūrecekęi dūřunūlmektedir.

Araştırmada aile tipine gōre babalık rolū algı puanları karşılaştırıldığında, çekirdek aileye sahip babalar ile geniş aile tipine sahip olan babalar arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($t=-0,95$; $p>0,05$), ancak çekirdek aile tipine sahip olan babaların babalık rolū algılarının daha olumlu olduğu gōrūlmektedir. Çekirdek aile tipi içerisinde babaların rollerini daha iyi yerine getirebilecekęi dūřunūlmektedir. Araştırmamızın sonucu ile uyumlu çalışmaların sayısı oldukça azdır. Gültekin Akduman ve Türkoęlu (2013) aile tipi ile babalık rolū algısı arasındaki farklılığın anlamlı olmadığını tespit etmiştir. Telli ve Ŗzkan (2016) çalışmalarında çekirdek aile tipine sahip olan babaların babalık rolū algısını geniş aile tipine sahip olan babalara gōre daha yüksek bulmuştur. Kırağ ve Çakır (2019) benzer bir sonuçla çekirdek aileye sahip babaların babalık rolū algılarının daha olumlu olduğunu saptamıştır. Araştırmamızın bulguları literatūr ile örtūřmemektedir. Geniř aile tipinde çocukların sorumlulukları ile ilgilenebilecek kiři sayısı fazla olduğundan babanın çocuğu ile ilgili konularda az sorumluluk almasının babalık rolū algısını olumsuz olarak etkilediği dūřunūlmektedir. Çekirdek aile tipinde ise anne ve baba çocuğun ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Kadınların çalışma hayatında sıklıkla yer aldığı son dōnemde babaların çekirdek aile tipinde çocuklarına daha fazla zaman ayırdıkları ve bunun babalık rolū algısını olumlu etkilediği varsayılmaktadır.

Babaların kendi annelerinin Ŗęrenim dūzeyine gōre babalık rolū algılarına bakıldığında anlamlı farklılık olduęu gōrūlmektedir ($F=4,90$; $p\leq 0,05$). Annesi lise mezunu olan babaların babalık rolū algılarının, annesi ilköęretim mezunu olan babalardan daha yüksek olduęu tespit edilmiřtir. Ŗęrenim dūzeyi yüksek olan annelerin toplumsal cinsiyet rollerine karřı daha duyarlı oldukları, bu yūzden annelerinin Ŗęrenim dūzeyi daha yüksek olan babaların daha olumlu babalık rolū

algılarının olduğu düşünülmektedir. Literatürde babaların kendi annelerinin öğrenim düzeyine göre, babalık rolü algılarını inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Babaların kendi babalarının öğrenim düzeyine göre babalık rolü algıları incelendiğinde farklılığın anlamlı derecede olduğu saptanmıştır ($F=6,37$; $p\leq 0,05$). Babası üniversite mezunu olan babaların babalık rolü algıları, babası ilköğretim mezunu olan babalardan daha olumlu bulunmuştur. Öğrenim düzeyi arttıkça babaların çocuklarıyla vakit geçirme sürelerinin ve baba katılımının arttığı bu sebeple babalık rolü algılarının daha olumlu olduğu düşünülmektedir. Alanyazında öğrenim düzeyinin babalık rolüne etkisine ilişkin çok fazla çalışma bulunmaktadır (Gözübüyük ve Özbey, 2020; Şahin ve Demiriz, 2014; Telli ve Özkan, 2016) ancak babaların kendi babalarının öğrenim düzeyine göre babalık rolü algılarına ilişkin çalışma bulgusuna rastlanmamıştır. Öğrenim düzeyinin babalık rolü algısını etkileyen önemli bir etken olduğu yapılan çalışmalar tarafından ortaya konmuştur, öğrenim düzeyi yüksek ve babalık rolü algısı olumlu olan babaya sahip babaların bundan etkilendiği, çocukluk döneminde olumlu bir rol modele sahip olan babaların kendi babalık rolü algılarının da olumlu olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmaya dahil olan babaların anneleriyle ilişkilerine göre bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($t=5,26$, $t=-2,44$, $t=-2,63$; $p\leq 0,05$). Annesiyle yakın olduğunu belirten babaların güvenli bağlanma puanlarının annesiyle mesafeli olan babalardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda babasıyla yakın ilişkisi olduğunu belirten babaların güvenli bağlanmalarının, babalarıyla mesafeli ve uzak ilişkisi olduğunu bildiren babalara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerle kurulan yakın ve sıcak ilişki sayesinde ihtiyaçları zamanında ve tutarlı karşılanmış olan çocukta, güvenli bağlanma oluşumunun desteklendiği düşünülmektedir. Türk Döğücü ve Taş Aslan (2020), baba bebek bağlanmasını etkileyen faktörleri incelediği çalışmasında babasıyla ilişkisinin iyi olduğu belirten babaların baba-bebek bağlanma düzeylerinin yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Annesiyle mesafeli olduğunu bildiren babaların ise annesiyle yakın ilişkisi olduğunu belirten babalara göre kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Annenin sergilediği mesafeli ve soğuk

tavrın çocuğun gereksinimlerini aksattığı, temel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz olduğu için kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanmanın oluşmasına yol açtığı düşünülmektedir. Trak (2016), hatırlanan ebeveynlik ilgisi ve yetişkin bağlanma biçimlerini incelediği çalışmasında bulgularımızla benzer bir şekilde, ebeveyn tarafından sergilenen soğuk davranışların kaygılı bağlanmanın artmasıyla ilişkili olduğunu saptamıştır. Literatürde babaların ebeveynlerle ilişkilerinin bağlanma stillerine etkisini inceleyen araştırma sayısının oldukça az olduğu görülmektedir, ancak incelenen çalışma örnekleri çalışmamızın literatürle uyumlu olduğunu göstermektedir.

Çalışmaya katılan babaların, kendi babalarının tutumlarına göre bağlanma stilleri arasındaki farklılığın anlamlı seviyede olduğu tespit edilmiştir ($F=5,59$; $F=4,58$; $p\leq 0,05$). Babası otoriter olan ve demokratik tutum gösteren babaların güvenli bağlanmalarının, babası ihmalkar tutum sergileyen babalardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kendi babalarından otoriter ve demokratik ebeveyn tutumu gören babaların, güvenli bağlanan bireyler olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Akatlı ve Tunçay (2022) çalışmalarında güvenli bağlanma stili ile otoriter tutum arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu tespit etmiştir. Otoriter tutum, ebeveyn denetimine dayalı bir tutum olarak görülse de aynı zamanda çocuğun ihtiyaçlarının ebeveyn tarafından karşılandığı bir tutumdur. Bu nedenle ebeveyni tarafından ihtiyaçları karşılanan bu çocukların, güvenli bağlanmalarının yüksek olduğu düşünülmektedir. Babahanoğlu (2021) ise çalışmasında güvenli bağlanma stili ile demokratik ebeveyn tutumu arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Deleş ve Kaytez (2020) de çalışmalarında, anne babası demokratik tutuma sahip olanların güvenli bağlanmalarının olumlu etkilendiğini saptamıştır. Çalışma bulgularının literatürle uyumlu olduğu görülmektedir. Demokratik tutumun, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması, aile içi konularda çocuğun fikrinin alınması ile çocuğun kendisini güvende hissetmesine olanak sağladığı bu yüzden güvenli bağlanma stilini olumlu etkilediği düşünülmektedir. Babasının aşırı koruyucu ve demokratik tutum gösterdiğini belirten babaların güvenli bağlanmalarının, babası ihmalkar tutum sergileyen babalardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çalışma bulgumuzla uyumlu olarak Babahanoğlu (2021)'da çalışmasında ebeveynleri demokratik olan kişilerin,

ihmalkar ve aşırı koruyucu ebeveynleri olanlara göre güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca çalışmamızda babasının ihmalkar tutum sergilediğini ifade eden babaların kaygılı-kararsız bağlanmalarının, babası otoriter ve demokratik olan babalardan daha yüksek bulunduğu görülmektedir. Babahanoğlu (2021)'da yaptığı çalışmasında demokratik tutuma sahip ebeveyni olan kişilerin, ebeveynleri aşırı koruyucu ve ihmalkar tutum sergileyenlere göre kaygılı-kararsız bağlanma düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. İhmalkar tutum sergilenen ailelerde çocuğun bakımı tutarsız bir şekilde karşılandığından bu durumun çocukta kaygılı-kararsız bağlanmaya neden olduğu, otoriter ve demokratik tutumlarda çocuk ve ebeveyn ilişkisini etkileyen farklı değişkenler olsa da en azından çocuğun bakımı tutarlı bir şekilde karşılandığından güvenli bağlanmayı olumlu etkilediği düşünülmektedir.

Çalışmada ebeveynlerin anlaşma düzeylerine göre bağlanma stilleri incelendiğinde anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F=2,52$; $F=4,01$; $p\leq 0,05$). Ebeveynlerinin orta seviyede anlaştığını ifade eden babaların kaçınan bağlanma düzeylerinin, ebeveynleri çok iyi anlaşılan babalardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çeceli (2018) 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerle yaptığı çalışmasında, kendi ebeveynlerinden algıladıkları geçimsizlik düzeyleri arttıkça kaçınan bağlanma düzeylerinin de arttığını belirtmiştir. Anne baba arasında anlaşmazlıkların yaşandığı ailelerde çocuk kendisini değersiz hissederek bağlanmaktan kaçınabilir. Ebeveynlerinin çok iyi anlaştığını belirten babaların babalık rolü algılarının, ebeveynleri iyi anlaşılan babalardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Ev içerisindeki rol dağılımının eşite yakın olduğu ailelerde anlaşma düzeyinin yüksek olduğu, küçüklüğünde kendi babasından olumlu bir rol model gören babalarında babalık rolü algılarının olumlu yönde etkilendiği düşünülmektedir.

Babaların ebeveynleriyle aktif vakit geçirme durumlarına göre kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir ($t=-2,68$; $t=-2,17$; $p\leq 0,05$). Çocukluk dönemlerinde ebeveynleriyle aktif zaman geçirmediğini belirten babaların kaçınan bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanma düzeylerinin, ebeveynleriyle aktif zaman geçirdiğini ifade eden babalardan daha yüksek olduğu

tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde benzer bulguya rastlanmamıştır. Çocukluk döneminde anne babayla aktif zaman geçirmeyen çocukların kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma yaşadıkları söylenebilir. Ebeveynleriyle aktif zaman geçirmeyen çocukların, ebeveynleriyle yakın ilişki kurmakta zorlandıkları, ihtiyaçlarının zamanında ve yeterli şekilde karşılanmamış olabileceği bu yüzden kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma düzeylerinin yüksek olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan babaların huzurlu aile ortamında büyüme durumuna göre bağlanma stilleri incelendiğinde farklılığın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($t=5,85$; $t=-1,98$, $t=-1,83$; $p\leq 0,05$). Huzurlu ortamda büyüdüğünü ifade eden babaların güvenli bağlanma düzeylerinin, huzurlu aile ortamında büyümediğini belirten babalardan daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Aile ortamının huzurlu olmadığını belirten babaların kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stili düzeylerinin, huzurlu aile ortamında büyüyen babalardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde aile ortamının bağlanma stillerine etkisini inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Huzurlu aile ortamının çocuklara; kendilerini ifade edebilme şansı vermesi, çocuğun anne ve babasıyla ilgili olumlu algılarının oluşması açılarından güvenli bağlanmayı olumlu etkilediği düşünülmektedir. Huzurlu aile ortamı olmayan çocukların; ev içerisinde huzursuz bir ortamda yetişmesi, sıklıkla tartışmalara maruz kalması ve kendisini değersiz hissetmesi sebebiyle kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma kalıplarının oluştuğu öngörülmektedir.

Babaların ebeveynlerinden yeterli sevgi görme durumuna göre güvenli, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri puanları arasındaki farklılığın anlamlı olduğu saptanmıştır ($t=5,16$; $t=-1,39$; $t=-2,53$; $p\leq 0,05$). Ebeveynlerinden yeterli sevgi görmediğini belirten babaların kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanmalarının, ebeveynlerinden yeterli sevgi gördüğünü bildiren babalardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerinden yeterli sevgi gördüğünü belirten babaların güvenli bağlanmalarının, ebeveynlerinden yeterli sevgi görmediğini ifade eden babalardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Poulsen, Hazen, ve Jacobvitz (2019) çalışmalarında ebeveynleriyle olumlu ilişkileri olan ebeveynlerin çocuklarına daha kaliteli bakım sunduklarını ve daha duyarlı olduklarını belirtmiştir. Ebeveynlerinden

yeterli sevgi gören çocukların, kendilerine sıcak ve duyarlı davranan ebeveynleri olduğu bu davranışların güvenli bağlanmayı olumlu etkilediği varsayılmaktadır. Çocukluk döneminde yeterli sevgi görmeden büyüyen çocukların kendilerini değersiz gördükleri ve sevimli olmaya layık olmadıklarını düşündükleri bu nedenle kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma kalıplarının oluştuğu düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan babaların ebeveynleriyle sorun yaşama durumuna göre güvenli, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır ($t=-4,52$; $t=2,02$; $t=3,35$; $p\leq 0,05$). Çocukluklarında ebeveynleriyle sorun yaşadığını belirten babaların kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma düzeylerinin, ebeveynleriyle sorun yaşamayan babalardan daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ebeveynleriyle sorun yaşamayan babaların güvenli bağlanmaları, ebeveynleriyle sorun yaşadığını bildiren babalardan daha yüksek olarak bulunmuştur. Ebeveynlerinden şiddet gördüğünü belirtmiş olan babaların kaygılı-kararsız bağlanmalarının, ebeveynlerinden şiddet görmediğini ifade eden babalardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatürde ebeveynlerle yaşanan sorunlara göre bağlanma stillerini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ebeveynler çocuğun dünyaya geldiği ilk andan itibaren çocuğun ilişki kurduğu ilk kişiler olduğundan çocuğun ebeveynleriyle yaşadığı sorunların temel güven duygusuna zarar verdiği düşünülmektedir.

Babaların eşlerinin öğrenim düzeyine göre babalık rolü algıları arasındaki farklılığın anlamlı seviyede olduğu tespit edilmiştir ($F=7,32$; $p\leq 0,05$). Çalışmaya katılan babaların eşlerinin öğrenim düzeyi incelendiğinde; eşi üniversite ve yüksek lisans-doktora mezunu olan babaların babalık rolü algılarının, eşi ilköğretim mezunu olan babalardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenim düzeyi yükseldikçe annelerin babalık rolünü daha olumlu algıladıkları ve bunun babaların babalık rolü algısına yansıdığı düşünülmektedir. Babalık rolünü olumlu algılayan annelerin, eşlerine ebeveynlik becerilerini arttırmak için daha çok fırsat verdikleri görüşü savunulmaktadır. Deleş ve Kaytez (2020) babalık rolü algısı ile baba katılımı arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında eşi yüksek öğrenim düzeyine sahip babaların babalık rolü algılarının olumlu olduğunu belirtmiştir. Sary ve Turnip (2015)

annelerin babalık rolü algısından eşlerinin etkilendiğini belirtmişlerdir. Literatüre bakıldığında çalışma bulgumuzun literatür ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Çalışmaya dahil olan babaların, eşinin çalışma durumuna göre babalık rolü algısında anlamlı farklılık bulunmuştur ($t=3,67$; $p\leq 0,05$). Eşi çalışan babaların babalık rolü algı puanlarının, eşi çalışmayan babaların puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadınların çalışma hayatında daha aktif hale gelmesiyle babalık rolünde değişim yaşanmaya başladığı bilinmektedir. Eşleri çalışan babaların, aile ile ilgili konularda daha fazla sorumluluk alması ve çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmesinin babalık rolü algılarını etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Kutluana (2022) çalışmasında, babaların yaşam boyu öğrenme motivasyonlarının babalık rolü algıları üzerinde etkisini ve babaların eğitime katılma durumlarını incelediği çalışmada eşleri çalışan babaların, eşleri çalışmayan babalara göre babalık rolü algı düzeyinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Benzer bir şekilde Ünlü (2022) de çocukların duygu anlama becerilerinin babaların babalık rolü algısı ve duygu sosyalleştirme davranışları bağlamında incelediği çalışmada eş çalışma durumunun babalık rolü algısını etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Alanyazın incelendiğin çalışmamızın literatür ile örtüştüğü görülmektedir.

Babaların eşleriyle olan ilişkilerine göre güvenli, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stili arasındaki farklılığın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($t=1,01$; $t=-4,03$; $t=-4,23$; $p\leq 0,05$). Eşleriyle yakın ilişkisi olduğunu ifade eden babaların güvenli bağlanmalarının, eşleriyle mesafeli olan babalardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Eşleriyle ilişkilerinin mesafeli olduğunu ifade eden babaların kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma düzeylerinin, eşleriyle yakın olan babalardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Soğancı (2017) bağlanma stillerinin romantik ilişki doyumu üzerindeki etkisini incelediği çalışmada romantik ilişki doyumu alt boyutu ile kaygılı-kaçınan bağlanma alt boyutlarının negatif yönde anlamlı ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır. Demir (2016) çalışmasında, evlilik uyumu ile bağlanma stilleri ve kişilerarası problem çözme davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyerek güvenli bağlanma ile evlilik doyum memnuniyeti arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Babaların çocuk sayılarına göre babalık rolü algılarındaki anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur ($F=5,16$; $p\leq 0,05$). Çalışmada tek çocuğu olan babaların babalık rolü algılarının, üç ve daha fazla çocuğu olan babalardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızla benzer şekilde Şahin ve Demiriz (2014) tek çocuklu babaların babalık rolü algı düzeylerinin, iki ve daha fazla çocuklu babalardan yüksek olduğunu belirtmiştir. Türkoğlu ve Akduman (2016) çalışmalarında çocuk sayısının artmasının, babaların babalık rolü algısını düşürdüğü sonucuna ulaşmıştır. Literatüre bakıldığında çalışma bulgularımızın literatür ile uyumlu olduğu görülmektedir. Çocuk sayısı arttıkça babaların çocuklarına ayırdıkları zamanda meydana gelen değişimlerin ve artan sorumlulukların babalık rolü algısında etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında alanyazın incelendiğinde; çalışmamızın bulgularını destekler nitelikte benzerlik gösteren bilimsel verilerin olduğu görülmüştür. Çalışmamızın bazı bulgularını literatürde destekleyecek çalışmalara rastlanamamıştır, bu konulara çalışmamızın katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma babaların kendi ebeveynlerine bağlanma stilleri ile babalık rolü algılarının incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda Babalık Rolü Algı Ölçeği toplam puanları ile Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği güvenli bağlanma alt boyutu arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($r=0,210$; $p<0,01$). Babalık rolü algı ölçeği toplam puanları arttıkça güvenli bağlanma alt boyutu puanlarının arttığı ve kaçınan bağlanma puanlarının azaldığı belirlenmiştir. Babalık rolü algısında etkili olan etmenlerin; baba olma yaşı, babanın öğrenim düzeyi, sosyoekonomik düzey, eşinin öğrenim düzeyi, annesinin öğrenim düzeyi, babasının öğrenim düzeyi, eşin çalışma durumu ve çocuk sayısı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bağlanma stillerinin; babanın ebeveynleriyle aktif zaman geçirme, huzurlu aile ortamında büyüme, yeterli sevgi görme, ebeveynleriyle sorun yaşama, fiziksel şiddet görme, anne ve babasıyla olan ilişkisi, babasının tutumu, ebeveynlerinin anlaşma düzeyi ve eşleriyle ilişki durumlarına bağlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen verilere bakıldığında öncelikle anne babalara, sağlık çalışanlarına, uzmanlara ve araştırmacılara şu önerilerde bulunmak mümkündür:

Bu çalışma babaların verdiği bilgiler ve ölçekte bulunan sorulara verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda anneler ve çocukların, bilgi ve görüşlerine başvurulabilir.

Çalışmada ilişkisel tarama modeli olan nicel araştırma yöntemi ile kullanılmıştır. Bağlanma stilleri ve babalık rolü konularında nitel araştırma yöntemleri de kullanılabilir.

Bağlanma stilleri ve babalık rolü ilişkisinin incelenmesine yönelik boylamsal çalışmalar planlanabilir.

Araştırmamızda babalık rolü algı ölçeği toplam puanları arttıkça güvenli bağlanma puanlarının arttığı görülmektedir. Babalara, babalık rolünü algılama biçimlerinin çocuklarının bağlanma stilleri üzerinde etkili olduğu, çocukları ile olan bağlanma stillerinin de tüm yaşam boyunca etkili olduğu hakkında bilgilendirme yapılarak bu konuda eğitimler planlanabilir.

Araştırmamızda görüldüğü üzere doğum yeri il merkezi olan babaların babalık rolü algılarının daha olumlu olduğu dikkat çekmektedir. Özellikle ilçe ve köy merkezlerinde babaların babalık rolü algılarını olumlu etkilemeye yönelik seminerler verilebilir.

Annenin gebeliği öğrendiği andan itibaren, babalar tüm sürece dahil edilebilir, sağlık çalışanları anneyi destekledikleri gibi babayı da destekleyerek babayı doğum sürecine hazırlayabilir.

Araştırma sonucumuzda görüldüğü gibi ebeveynlerin anlaşıma düzeyleri bağlanma stilleri üzerinde etkili bulunmuştur. Bu konuda ebeveynlerin ilişkilerinin bağlanma üzerinde nasıl etkisi olduğuna dair bilinç düzeylerinin artması için anne ve babaların birlikte katılabilecekleri seminerler düzenlenebilir. Düzenlenecek seminerlerde baba-bebek bağlanmasını etkileyen faktörler ve baba bebek bağlanmasını desteklemek için neler yapılması gerektiği hususuna yer verilebilir.

Babalar için hazırlanan eğitimler, günümüzde artmış olmasına rağmen ülkemizde yapılan eğitimler, babaların ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple, literatürde babalara yönelik araştırmaların ve babalar için planlanan eğitim programlarının artması gerekmektedir. Eğitim programı planlanırken, babaların nelere ihtiyaç duyduğu tespit edilmeli, eğitimden beklentileri saptanmalı ve buna uygun bir eğitim planı oluşturulmalıdır. Yapılacak eğitimlere, sadece anne ya da sadece baba katılmamalı çocuğun gelişimini ebeveynlerin birlikte destekleyeceği unutulmamalıdır.

Çalışmamızda ebeveynlerle aktif zaman geçirmenin bağlanma stilleri üzerinde olumlu etkisi olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerin çocuğun yaşamına katılımını arttırmak amacıyla okul öncesi eğitim kurumlarında anne ve babaların aile katılım çalışmalarına katılımı desteklenerek çocuklarıyla birlikte zaman geçirmeleri sağlanabilir.

Babaların çocukların gelişimi için önemine vurgu yapan yazılı ve görsel kaynaklar kullanılarak bu konuda ilgi çekici tanıtımlar yapılabilir.

İşbirliği sağlanarak, belediyeler ve üniversiteler tarafından baba adaylarının, baba olmadan önce rollerini benimseyip desteklemeleri için çocukla iletişim kurma ve babanın çocuğun hayatındaki önemi hakkında oturumlar planlanabilir.

ÖZET

Babaların Kendi Ebeveynlerine Bağlanma Stilleri ile Babalık Rolü Algılarının İncelenmesi

Bu çalışmada, 3-6 yaş arasında çocuğu olan babaların kendi ebeveynlerine bağlanma stilleri ile babalık rolü algılarının incelenmesi ayrıca babalık rolü algılarında etkili olabilecek etmenlerin ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırmaya; Ankara il merkezinde, 3-6 yaş arasında çocuğu olan babalar dahil edilmiştir. Araştırmada, katılımcılara ilişkin bazı sosyo-demografik verilerle ilgili bilgi toplayabilmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan “Genel Bilgi Formu”, babaların bağlanma stillerinin belirlenmesi amacıyla “Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği” ve babaların kendi babalık rolü algılarını belirlemek amacıyla “Babalık Rolü Algı Ölçeği” kullanılmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre babalık rolü algısının; baba olma yaşı, babanın öğrenim düzeyi, sosyoekonomik düzey, eşinin öğrenim düzeyi, annesinin öğrenim düzeyi, babasının öğrenim düzeyi, eşin çalışma durumu ve çocuk sayısına göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Bağlanma stillerinin; babanın ebeveynleriyle aktif zaman geçirme, huzurlu aile ortamında büyüme, yeterli sevgi görme, ebeveynleriyle sorun yaşama, fiziksel şiddet görme, anne ve babasıyla olan ilişkisi, babasının tutumu, ebeveynlerinin anlaşma düzeyi ve eşleriyle ilişki durumlarına göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Araştırmada Babalık Rolü Algı Ölçeği ile Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği güvenli bağlanma alt boyutu arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=0,210$; $p<0,01$). Babalık rolü algı ölçeği toplam puanları arttıkça güvenli bağlanma puanlarının artış gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca Babalık Rolü Algı Ölçeği ile Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği kaçınan bağlanma alt boyutu arasında zayıf düzeyde negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=-0,209$; $p<0,01$). Babalık rolü algı ölçeği puanları arttıkça kaçınan bağlanma puanlarının azaldığı görülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda anne babalara ve alanda çalışan uzmanlara ve kurumlara öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Babalık Rolü, Babalık Rolü Algısı, Bağlanma, Bağlanma Stilleri

SUMMARY

Investigation of Fathers' Attachment Styles to Their Own Parents and Their Perceptions of Fatherhood Role

In this study, it was aimed to examine the attachment styles and fatherhood role perceptions of fathers with children between the ages of 3-6 and to reveal the factors that may be effective in their perceptions of the fatherhood role. To research; Fathers with children aged 3-6 years in the city center of Ankara were included. In the study, "General Information Form" prepared by the researcher to collect information about some socio-demographic data about the participants, "Three-Dimensional Attachment Styles Scale" to determine fathers' attachment styles, and "Father Role Perception Scale" to determine fathers' own perceptions of their own fatherhood role were used.

According to the results obtained, it was determined that the perception of fatherhood role differed according to the age of fatherhood, father's education level, socioeconomic level, spouse's education level, mother's education level, father's education level, spouse's employment status and number of children. Attachment styles were found to differ according to the father's spending active time with his parents, growing up in a peaceful family environment, receiving enough love, having problems with his parents, experiencing physical violence, his relationship with his mother and father, his father's attitude, his parents' level of agreement and his relationship with his spouse. In the study, a weak positive and significant relationship was found between the Fathering Role Perception Scale and the secure attachment sub-dimension of the Three-Dimensional Attachment Styles Scale ($r=0.210$; $p<0.01$). It was determined that secure attachment scores increased as the total scores of the Fathering Role Perception Scale increased. In addition, it was determined that there was a weak, negative and significant relationship between the Fathering Role Perception Scale and the avoidant attachment sub-dimension of the Three-Dimensional Attachment Styles Scale ($r=-0.209$; $p<0,01$). It is seen that as the father role perception scale scores increase, avoidant attachment scores decrease. In line with the findings obtained as a result of the research, recommendations were presented to parents and experts and institutions working in the field.

Keywords: Fathering Role, Perception of Fathering Role, Attachment, Attachment Styles

KAYNAKLAR

- AÇEV (2017). Türkiye’de babalığı anlamak serisi I: Türkiye’de ilgili babalık ve belirleyicileri ana raporu. *Erişim adresi: <http://www.acev.org/kaynaklarimiz/arastirmalarimiz-ve-yayinlarimiz>*.
- ADAM, E. K., GUNNAR, M. R., ve TANAKA, A. (2004). Adult attachment, parent emotion, and observed parenting behavior: Mediator and moderator models. *Child development*, 75(1): 110-122.
- AHN, H. Y., LEE, J., ve SHIN, H.-J. (2010). Kangaroo care on premature infant growth and maternal attachment and post-partum depression in South Korea. *Journal of Tropical Pediatrics*, 56(5): 342-344.
- AINSWORTH, M. D. (1963). The development of infant-mother interaction among the Ganda. *The determinants of infant behaviour II*.
- AINSWORTH, M. D. S. (1967). Infancy in Uganda: Infant care and the growth of love.
- AINSWORTH, M., BLEHAR, M., WATERS, E., ve WALL, S. (1978). The strange situation. *Social Issues Refer*.
- AINSWORTH, M. (1970). Attachment, exploration, and separation: illustrated by the behavior of onyear-olds in a strange situation. s.: 49-67. In: Baltimore.
- AINSWORTH, M. D. S., ve BELL, S. M. (1972). Infant crying and maternal responsiveness. *Child development*, s.:1171-1190.
- AINSWORTH, M. D. S., BELL, S. M., ve STAYTON, D. F. (1974). Infant-mother attachment and social development: Socialization as a product of reciprocal responsiveness to signals.
- AINSWORTH, M. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American psychologist*, 44(4): 709.
- AINSWORTH, M. (1991). Attachments and other affectional bonds cross the life cycle, In *Attachment across the life cycle*. s.: 41-59. Routledge.
- AKARSU, R. H., TUNCA, B., ve ALSAÇ, S. Y. (2017). Anne-bebek bağlanmasında kanıta dayalı uygulamalar. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4): 275-279.
- AKATLI, R., ve TUNÇAY, G. Y. (2022). Ebeveynlerin bağlanma biçimlerinin çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki yordayıcı rolü. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 6(1): 175-203. doi:10.24130/eccdjecs.1967202261360

- AKSOY, A. B., & TATLI, S. (2019). Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların çocuklarıyla olan ilişkileri ile babalık rolü algıları arasındaki ilişkinin bazı değışkenler açısından incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **10**(1): 1-22.
- ALAN, H., ve EGE, E. (2013). The influence of social support on maternal-infant attachment in Turkish society. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, **16**(4): 234-240.
- ALBAYRAK, H. (1997). Annelerin kaygı düzeyleri ile çocukların bağımlılık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, **9**(4): 12-19.
- ALLEN, S., ve DALY, K. J. (2007). The effects of father involvement. *An Updated Research Sum*, **603**: 1-27.
- ANDIÇ, S. (2013). Ergenlik Döneminde Zihni Meşgul Eden Konularla İlişkili Değişkenler: Bağlanma Tarzları, Öz-Şefkat Ve Psikolojik Belirtiler.
- ARLING, G. L., ve HARLOW, H. F. (1967). Effects of social deprivation on maternal behavior of rhesus monkeys. *Journal of Comparative and Physiological Psychology*, **64**(3): 371.
- ASLAN, E., ERTURK, S., DEMİR, H., ve AKSOY, O. (2017). Fathers' Attachment Status to their Infants. *International Journal of Caring Sciences*, **10**(3): 1410-1418.
- ASLIYÜKSEK, Z. Ş. (2016). 0-2 yaş bebeğe sahip annelerin doğum sonrası bağlanmalarının çeşitli değışkenler açısından incelenmesi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı).
- AVCI, N. Ş. (2021). Genç yetişkinlerde ebeveyn bağlanma stillerinin ilişkisel ihtiyaçları yordaması üzerine bir inceleme. Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- AYCANOĞLU, C., ve ÜNSAL, G. (2017). Bağlanma tarzları ve internet bağımlılığının evlilik uyumuna etkisi. *Journal of Academic Research in Nursing*, **3**(3): 163-168.
- AYDIN, A. (2003). Baba katılım eğitiminin babaların katılım düzeylerine ve babalık rollerini algılayışlarına etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- BABAHAÑOĞLU, R. (2021). Gençlerin Bağlanma Stilleri İle Eş Seçimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi* (17): 98-118.
- BAHMANI, T., NASERI, N. S., ve FARIBORZI, E. (2022). Relation of parenting child abuse based on attachment styles, parenting styles, and parental addictions. *Current psychology*, s.:1-15.
- BALKAN, K. İ. (2009). Bağlanma stillerinin evlilik ilişkisi üzerindeki etkisi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- BARTHOLOMEW, K., ve HOROWITZ, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, **61**(2): 226.
- BEE, H. L., BOYD, D. R., ve GÜNDÜZ, O. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*: Kaknüs yayınları.
- BEETS, M. W., ve FOLEY, J. T. (2008). Association of father involvement and neighborhood quality with kindergartners' physical activity: a multilevel structural equation model. *American Journal of Health Promotion*, **22**(3): 195-203.
- BEITEL, A. H., ve PARKE, R. D. (1998). Paternal involvement in infancy: The role of maternal and paternal attitudes. *Journal of Family Psychology*, **12**(2): 268.
- BELSKY, J., ve ISABELLA, R. A. (1985). Marital and parent-child relationships in family of origin and marital change following the birth of a baby: A retrospective analysis. *Child development*, s.:342-349.
- BELSKY, J., ve PENSKEY, E. (1988). Marital change across the transition to parenthood. *Marriage & Family Review*, **12**(3-4): 133-156.
- BELSKY, J., ve ROVINE, M. (1987). Temperament and attachment security in the strange situation: An empirical rapprochement. *Child development*, s.:787-795.
- BENES, F. (2004). Images in Psychiatry. *The American Journal of Psychiatry*, **161**, 1967.
- BERANT, E., MIKULINCER, M., ve FLORIAN, V. (2001). Attachment style and mental health: A 1-year follow-up study of mothers of infants with congenital heart disease. *Personality and Social Psychology Bulletin*, **27**(8): 956-968.
- BERK, L. E. (2013). Bebekler ve çocuklar doğum öncesinden orta çocukluğa (7. Baskı). N. Işıkoğlu Erdoğan, Cev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık. (Orijinal çalışma basım tarihi 2011.).
- BERMAN, W. H., ve SPERLING, M. B. (1994). *Attachment in adults: Clinical and developmental perspectives*: Guilford Press.
- BERZENSKI, S. R. (2019). Distinct emotion regulation skills explain psychopathology and problems in social relationships following childhood emotional abuse and neglect. *Development and psychopathology*, **31**(2): 483-496.
- BI, X., YANG, Y., LI, H., WANG, M., ZHANG, W., ve DEATER-DECKARD, K. (2018). Parenting styles and parent-adolescent relationships: The mediating roles of behavioral autonomy and parental authority. *Frontiers in psychology*, **9**: 2187.

- BILGIN, Z., ve ALPAR, Ş. E. (2018). Kadınların maternal bağlanma algısı ve anneliğe ilişkin görüşleri/The relationship between maternal attachment perception of women's maternal role. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(1): 6-15.
- BIRINGEN, Z., MATHENY, A., BRETHERTON, I., RENOUF, A., ve SHERMAN, M. (2000). Maternal representation of the self as parent: Connections with maternal sensitivity and maternal structuring. *Attachment & Human Development*, 2(2): 218-232.
- BONNEY, J. F., KELLEY, M. L., ve LEVANT, R. F. (1999). A model of fathers' behavioral involvement in child care in dual-earner families. *Journal of Family Psychology*, 13(3): 401.
- BOWLBY, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. I PMD Buckley (Red.). *Essential papers on object relations*.
- BOWLBY, J. (1969). Attachment Basic Books. New York.
- BOWLBY, J. (1973). Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger. In *Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger*. s.:1-429. London: The Hogarth press and the institute of psycho-analysis.
- BOWLBY, J. (1977). The making and breaking of affectional bonds: I. Aetiology and psychopathology in the light of attachment theory. *The British journal of psychiatry*, 130(3): 201-210.
- BOWLBY, J. (1979). The Making and Breaking of Affectional Bonds. London (Tavistock) 1979.
- BOWLBY, J. (1980). Attachment and Loss, Band 3: Loss: Sadness and Depression. In: New York (Basic Books) und London (Hogarth).
- BOWLBY, J. (1982). Attachment and loss: retrospect and prospect. *American journal of Orthopsychiatry*, 52(4): 664.
- BOWLBY, J. (1988). A Secure Base.
- BOWLBY, J. (1998). Attachment and loss: Separation: anxiety and anger 282(2). London: Pimlico.
- BOWLBY, J. (2012). Güvenli bir dayanak: Ebeveyn-çocuk bağlanması ve sağlıklı insan gelişimi. Çev. Sarp. Günri, *Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları, İstanbul*.
- BOYACIOĞLU, İ., ve SÜMER, N. (2011). Bağlanma Boyutları, Otobiyografik Bellek ve Geçmiş Kabul Etme. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67).

- BOZKURT, S. (2006). Temas biçimleriyle bağlanma stilleri ve kişilerarası şemalar arasındaki ilişkinin incelenmesi.
- BRADFORD, K., ve HAWKINS, A. J. (2006). Learning competent fathering: A longitudinal analysis of marital intimacy and fathering.
- BRETHERTON, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental psychology*, **28**(5): 759.
- BRETHERTON, I. (1997). Bowlby's legacy to developmental psychology. *Child psychiatry and human development*, **28**: 33-43.
- BRETHERTON, I. (2003). Mary Ainsworth: Insightful Observer and Courageous Theoretician. GA Kimble and M. Wertheimer (Ed.). Portraits of Pioneers in Psychology 5: 1-10. In: Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., ve DEMIREL, F. (2017). Bilimsel Araştırma Yöntemleri.
- CABRERA, N., TAMIS- LEMONDA, C. S., BRADLEY, R. H., HOFFERTH, S., ve LAMB, M. E. (2000). Fatherhood in the twenty- first century. *Child development*, **71**(1): 127-136.
- CAMPOS, J. J., BERTENTHAL, B. I., ve KERMOIAN, R. (1992). Early experience and emotional development: The emergence of wariness of heights. In: SAGE Publications Sage CA: Los Angeles, CA.
- CHING, K. H., ve TAK, L. M. (2017). The structural model in parenting style, attachment style, self-regulation and self-esteem for smartphone addiction. *IAFOR Journal of Psychology & the Behavioral Sciences*, **3**(1): 85-103.
- COHN, D. A., COWAN, P. A., COWAN, C. P., ve PEARSON, J. (1992). Mothers' and fathers' working models of childhood attachment relationships, parenting styles, and child behavior. *Development and psychopathology*, **4**(3): 417-431.
- CONDON, J. T., CORKINDALE, C. J., ve BOYCE, P. (2008). Assessment of postnatal paternal–infant attachment: development of a questionnaire instrument. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, **26**(3): 195-210.
- COONEY, T. M., PEDERSEN, F. A., INDELICATO, S., ve PALKOVITZ, R. (1993). Timing of fatherhood: Is "on-time" optimal? *Journal of Marriage and the Family*, s.:205-215.
- COOPER, M. L., SHAVER, P. R., ve COLLINS, N. L. (1998). Attachment styles, emotion regulation, and adjustment in adolescence. *Journal of personality and social psychology*, **74**(5): 1380.

- COVERMAN, S. (1985). Explaining husbands' participation in domestic labor. *Sociological quarterly*, **26**(1): 81-97.
- COX, M. J., OWEN, M. T., LEWIS, J. M., ve HENDERSON, V. K. (1989). Marriage, adult adjustment, and early parenting. *Child development*, s.:1015-1024.
- COZOLINO, L. (2014). İnsan ilişkilerinin nörobilimi,(Çeviren: Mirel Benveniste) İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- CROWELL, J. A., ve FELDMAN, S. S. (1988). Mothers' internal models of relationships and children's behavioral and developmental status: A study of mother-child interaction. *Child development*, s.:1273-1285.
- CURRAN, T., METER, D., JANOVEC, A., BROWN, E., ve CABAN, S. (2021). Maternal adult attachment styles and mother-child transmissions of social skills and self-esteem. *Journal of Family Studies*, **27**(4): 491-505.
- CÜCELOĞLU, D. (1997). İnsan ve Davranışı Psikolojisinin Temel Kavramları. 7. Basım. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınlar.
- ÇALIŞIR, M. (2009). The relationship of adult attachment theory and affect regulation strategies to depression. *Current Approaches in Psychiatry*, **1**(3): 240-255.
- ÇECELİ, E. (2018). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalarından algıladıkları tutumlar, anne babalarına bağlanma stilleri ile kendi anne babalık tutumları arasındaki ilişkiler. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇELEBİ, G. Y. (2017). Ergenlerde sosyal kaygı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, **25**(5): 1729-1736.
- ÇILDIR, G., KARAKOÇ, A., ve KARACA, S. (2014). Babaların bebek bakımına katılımının değerlendirilmesi. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, **10**(4): 1-15.
- DA COSTA, D., LAROCHE, J., DRITSA, M., ve BRENDER, W. (1999). Variations in stress levels over the course of pregnancy: factors associated with elevated hassles, state anxiety and pregnancy-specific stress. *Journal of psychosomatic research*, **47**(6): 609-621.
- DE LUCCIE, M. F. (1995). Mothers as gatekeepers: A model of maternal mediators of father involvement. *The Journal of Genetic Psychology*, **156**(1): 115-131.
- DELEŞ, B., ve KAYTEZ, N. (2020). Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Babalık Rolü Algısı İle Baba Katılım Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi* (84): 101-116.

- DEMİR, D. (2016). *Evlilik uyumu ile bağlanma stilleri ve kişilerarası problem çözme davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DODSON, F. (1995). Çocuk Yaşken Eğilir (S. Selvi, Çev.). *İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım*.
- DODSON, F. (1997). Baba gibi yar olmaz (3. Baskı). Çev. S. Selvi). *İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım*.
- DOHERTY, W. J., KOUNESKI, E. F., ve ERICKSON, M. F. (1998). Responsible fathering: An overview and conceptual framework. *Journal of Marriage and the Family*, s.:277-292.
- DOINITA, N. E., ve MARIA, N. D. (2015). Attachment and parenting styles. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, **203**: 199-204.
- DOKSAT, N. G., ve CIFTCI, A. D. (2016). Bağlanma ve yaşamdaki izdüşümleri. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, **25**(4): 489-501.
- DÖNMEZER, İ. (1999). *Ailede iletişim ve etkileşim: sağlıklı insan, sağlıklı aile: Sistem*.
- DURMUŞ, A. (2006). Çocukta özgüven gelişimi ve karakter eğitimi. *İstanbul: Nesil Yayınları*.
- EASTERBROOKS, M. A., ve GOLDBERG, W. A. (1984). Toddler development in the family: Impact of father involvement and parenting characteristics. *Child development*, s.:740-752.
- ELKICKER, J., ENGLUND, M., ve SROUFE, L. (1992). Predicting peer competence and peer relationship in childhood from early parent-child relationship. Parke, R., Ladd, GW (a cura di), *Family-peers relationship: models of linkage*, s.:77-106.
- ELSENBRUCH, S., BENSON, S., RÜCKE, M., ROSE, M., DUDENHAUSEN, J., PINCUS-KNACKSTEDT, M. K., KLAPP, B. F., ve ARCK, P. C. (2007). Social support during pregnancy: effects on maternal depressive symptoms, smoking and pregnancy outcome. *Human reproduction*, **22**(3): 869-877.
- ERDOĞAN, A. (2004). *The role of the father in psychosocial development of the child*. Paper presented at the Yeni Symposium.
- ERKUŞ, A. (1994). *Psikolojik terimler sözlüğü: İngilizce-Türkçe*: Doruk.
- ERSAN, C. (2015). Babalara verilen dil eğitim programının çocukların alıcı dil gelişimine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, **40**(180).
- ERZEN, E. (2016). Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **17**(3): 1-21.

- EVANS, C. (1997). Turkish fathers attitudes to and involvement in their fathering role: A low socio-economic sample. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- ETZION-CARASSO, A., ve OPPENHEIM, D. (2000). Open mother–pre-schooler communication: Relations with early secure attachment. *Attachment & Human Development*, **2**(3): 347-370.
- FAGAN, J., ve BARNETT, M. (2003). The relationship between maternal gatekeeping, paternal competence, mothers' attitudes about the father role, and father involvement. *Journal of Family Issues*, **24**(8): 1020-1043.
- FÄGERSKIÖLD, A. (2006). Support of fathers of infants by the child health nurse. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, **20**(1): 79-85.
- FEYZIOĞLU, S. E. (2008). Bağlanma stilleri, problem çözme becerileri ve hükümlülük özellikleri arasındaki ilişkiler. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.*
- FLOURI, E. (2008). Fathering and adolescents' psychological adjustment: The role of fathers' involvement, residence and biology status. *Child: care, health and development*, **34**(2): 152-161.
- FONAGY, P. (2001). *Attachment theory and psychoanalysis*: Other Press, LLC.
- FRALEY, R. C., ve ROISMAN, G. I. (2019). The development of adult attachment styles: Four lessons. *Current opinion in psychology*, **25**: 26-30.
- FRALEY, R. C., ve SHAVER, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of general psychology*, **4**(2): 132-154.
- FREEMAN, H., NEWLAND, L. A., ve COYL, D. D. (2008). Father beliefs as a mediator between contextual barriers and father involvement. *Early Child Development and Care*, **178**(7-8): 803-819.
- FREUD, A. (1960). Discussion of Dr. John Bowlby's paper. *The psychoanalytic study of the child*, **15**(1): 53-62.
- FROMMER, E. A., ve O'SHEA, G. (1973). Antenatal identification of women liable to have problems in managing their infants. *The British journal of psychiatry*, **123**(573): 149-156.
- FULLER, S. G., MOORE, L. R., ve LESTER, J. W. (1993). Influence of family functioning on maternal-fetal attachment. *Journal of perinatology: official journal of the California Perinatal Association*, **13**(6): 453-460.

- GANDER, M., ve GARDINER, H. (2001). Çocuk ve Ergen Gelişimi (Çev: A. Dönmez, N. Çelen ve B. Onur,). Ankara: İmge Kitabevi.(Özgün kitap 1993’de yayımlandı).
- GAUNT, R. (2008). Maternal gatekeeping: Antecedents and consequences. *Journal of Family Issues*, 29(3): 373-395.
- GOLDSMITH, H., ve ALANSKY, J. A. (1987). Maternal and infant temperamental predictors of attachment: a meta-analytic review. *Journal of consulting and Clinical Psychology*, 55(6): 805.
- GOLDSMITH, H. H., ve CAMPOS, J. J. (1982). Toward a theory of infant temperament. *The development of attachment and affiliative systems*, s.:161-193.
- GÖKÇENER, D. (2010). Üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma düzeyleri ile kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkiler. Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- GÖZÜBÜYÜK, A., ve ÖZBEY, S. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının motivasyon düzeyleri ile baba-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, s.:23-37.
- GRACIA, P. (2014). Fathers’ child care involvement and children’s age in Spain: A time use study on differences by education and mothers’ employment. *European Sociological Review*, 30(2): 137-150.
- GROSSMANN, K. E., ve GROSSMANN, K. (2006). Attachment quality as an organizer of emotional and behavioral responses in a longitudinal perspective. In *Attachment across the life cycle*. s.:101-122. Routledge.
- GÜL, Ş. (2019). 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin babalık rolüne ilişkin algılarının ve babalık rolünün yeterliliğine dair görüşlerinin incelenmesi.
- GÜLER, D., ve ULUTAK, N. (1992). Aile Kavramının Tarihsel Gelişimi Ve Türk Toplum: Yaşantısında Aile. *Kurgu*, 11(1): 50-75.
- GÜLTEKİN AKDUMAN, G., ve TÜRKOĞLU, D. (2013). Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rollerini algılamaları ile çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *ACED Uluslararası Hakemli Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi*, 1(1).
- GÜMÜŞ, Z., ve GÜLER, K. (2018). Yetişkin bireylerdeki bağlanma stillerinin demografik özellikleri ve yaşam kaliteleriyle olan ilişkinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science*, 6(78): 505-521.
- GÜNEŞ, A. (2014). Güvenli Bağlanma Timaş Yayınları. İstanbul.

- GÜZEL, H., ve TÜFEKÇİ, A. (2021). Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Baba Çocuk İlişkileri ve Babalık Rolü Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Gaziantep İli Örneği1. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, **11**(2): 463-489.
- HAIGHT, W. L., KAGLE, J. D., ve BLACK, J. E. (2003). Understanding and supporting parent-child relationships during foster care visits: Attachment theory and research. *Social work*, **48**(2): 195-207.
- HALL, F., PAWLBY, S., ve WOLKIND, S. (1979). Early life experiences and later mothering behavior: A study of mothers and their 20-week-old babies. *The first year of life*, s.:153-174.
- HAMARTA, E. (2002). Bağlanma Teorisi ve Yetişkin İlişkilerinde Bağlanma, Eğitime Yeni Bakışlar-I. *Ankara: Mikro*.
- HARLOW, H. F. (1958). The nature of love. *American psychologist*, **13**(12): 673.
- HARLOW, H. F., ve ZIMMERMANN, R. R. (1959). Affectional response in the infant monkey: Orphaned baby monkeys develop a strong and persistent attachment to inanimate surrogate mothers. *Science*, **130**(3373): 421-432.
- HARRIS, S. M. (2002). Father absence in the African American community: Towards a new paradigm. *Race, Gender & Class*, s.:111-133.
- HATANO, G., OKADA, N., ve TANABE, H. (2000). *Affective minds* (13): Elsevier Health Sciences.
- HAZAN, C. (1987). Conceptualizing romantic love as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, **52**: 511-524.
- HAZAN, C., ve SHAVER, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, **52**(3): 511.
- HAZAN, C., ve SHAVER, P. R. (1990). Love and work: An attachment-theoretical perspective. *Journal of personality and social psychology*, **59**(2): 270.
- HAZAN, C., ve SHAVER, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological inquiry*, **5**(1): 1-22.
- HAZAN, C., ve SHAVER, P. R. (2000). Bağlanma (yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve). *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, **16**(17): 29-50.
- HAZAN, C., ve ZEIFMAN, D. (1999). Pair bonds as attachments. *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*, s.:336-354.

- HOLMES, J. (1993). Attachment theory: a biological basis for psychotherapy? *The British journal of psychiatry*, **163**(4): 430-438.
- HOSSAIN, Z., & ANZIANO, M. C. (2008). Mothers' and fathers' involvement with school-age children's care and academic activities in Navajo Indian families. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, **14**(2): 109.
- HORTAÇSU, N. (2003). *Çocuklukta ilişkiler: Ana baba, kardeş ve arkadaşlar*: İmge Kitabevi.
- HOWARD, K. S. (2010). Paternal attachment, parenting beliefs and children's attachment. *Early Child Development and Care*, **180**(1-2): 157-171.
- HOWARD, K. S., LEFEVER, J. E. B., BORKOWSKI, J. G., ve WHITMAN, T. L. (2006). Fathers' influence in the lives of children with adolescent mothers. *Journal of Family Psychology*, **20**(3): 468.
- HOWES, P., ve MARKMAN, H. J. (1989). Marital quality and child functioning: A longitudinal investigation. *Child development*, s.:1044-1051.
- IJZENDOORN, M. H. v. (1997). In search of the absent father-meta-analyses of infant-father attachment: A rejoinder to our discussants. *Child development*, **68**: 604-609.
- İLASLAN, Ö. (2009). Çocukların bağlanma davranışlarının özlük niteliklerine ve anne bağlanma stillerine göre incelenmesi.
- İNANÇ, B. Y., BILGIN, M., ve ATICI, M. K. (2012). *Gelişim psikolojisi: Çocuk ve ergen gelişimi*: Pegem Akademi.
- ISABELLA, R. A. (1993). Origins of attachment: Maternal interactive behavior across the first year. *Child development*, **64**(2): 605-621.
- IVRENDİ, A., ve IŞIKOĞLU, N. (2010). A Turkish view on fathers' involvement in children's play. *Early Childhood Education Journal*, **37**: 519-526.
- JAFFEE, S. R. (2017). Child maltreatment and risk for psychopathology in childhood and adulthood. *Annual review of clinical psychology*, **13**: 525-551.
- JOSEPH, R. (1992). Right Brain-Left Brain and the Conscious and Unconscious Mind. In *The Right Brain and the Unconscious: Discovering the Stranger Within*. s.:29-56. Springer.
- JULIAN, M., LAWLER, J., ve ROSENBLUM, K. (2017). Caregiver-child relationships in early childhood: Interventions to promote well-being and reduce risk for psychopathology. *Current Behavioral Neuroscience Reports*, **4**: 87-98.
- KAKALIÇOĞLU, C. (2019). *Modern dönemde değişen Toplumsal Roller bağlamında babalık Ve babalık Deneyimleri: İstanbul örneği*. Marmara Üniversitesi.

- KAPÇI, E. G., ve KÜÇÜKER, S. (2006). Ana babaya bağlanma ölçeği: Türk üniversite öğrencilerinde psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, **17**(4): 286-295.
- KAPLAN, H. I., SADOCK, B. J., ve GREBB, J. A. (1994). *Kaplan and Sadock's synopsis of psychiatry: Behavioral sciences, clinical psychiatry*: Williams & Wilkins Co.
- KARATAŞ, Z. (2017). Bağlanma Kuramı Açısından Kurum Bakımının Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Journal of International Social Research*, **10**(54).
- KAREN, R. (1998). *Becoming attached: First relationships and how they shape our capacity to love*: Oxford University Press, USA.
- KASUTO, S. (2005). Özel anaokullarına devam eden 6 yaş çocuklarının cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıp yargıları ile annenin sosyal uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- KAVLAK, O., ve ŞİRİN, A. (2009). Maternal bağlanma ölçeğinin Türk toplumuna uyarlanması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, **6**(1): 188-202.
- KAVUT, S. (2015). Çocuğun Kişiler Arası İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Ailenin Rolü. *Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi - Sosyoloji Bildirileri Kitabı*, **4**(1): 77-89.
- KENNEDY, M., BETTS, L., DUNN, T., SONUGA-BARKE, E., ve UNDERWOOD, J. (2015). Applying Pleck's model of paternal involvement to the study of preschool attachment quality: a proof of concept study. *Early Child Development and Care*, **185**(4): 601-613.
- KERNS, K. A., ve BRUMARIU, L. E. (2014). Is insecure parent–child attachment a risk factor for the development of anxiety in childhood or adolescence? *Child development perspectives*, **8**(1): 12-17.
- KESEBİR, S., KAVZOĞLU, S. Ö., ve ÜSTÜNDAĞ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, **3**(2): 321-342.
- KESKİN, G., ve OLCAY, Ç. (2009). Bağlanma Süreci: Ruh Sağlığı Açısından Literatürün Gözden Geçirilmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, **23**(2): 145-158.
- KINDERSLEY, D. (2012). Psikoloji kitabı. E. Lakşe, çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- KIRAĞ, N., ve ÇAKIR, İ. (2019). 0-6 yaş çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve ilişkili Faktörler. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, **8**(3): 117-122.

- KOBAK, R. R., ve SCEERY, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation, and representations of self and others. *Child development*, s.:135-146.
- KOÇAK, A. A. (2004). Baba Destek Programı Değerlendirme Raporu.
- KÖSE, D., ÇINAR, N., ve ALTINKAYNAK, S. (2013). Yenidoğanın anne ve baba ile bağlanma süreci. *22(6)*: 239-245.
- KURUÇIRAK, Ş. (2010). 4-12 aylık bebeği olan babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımı arasındaki ilişki.
- KUTLU, B. (2009). *Beden imajının gelişimi ve sağlıklı beden ağırlığının korunmasında yemeye ilgili tutumlar, temel inançlar ve ebeveyne bağlanmanın rolü*. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KUTLUANA, Ö. (2022). 4-6 yaş okulöncesi dönemde çocuğu bulunan babaların yaşam boyu öğrenme motivasyonunun babalık rolü algısına etkisi ve babaların eğitime katılma durumlarının değerlendirilmesi. Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KUZUCU, Y. (1999). *Babalarıyla çatışma düzeyi yüksek ve düşük olan ergenlerin ve babalarının babalık rolüne ilişkin algılarının karşılaştırılması*. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KUZUCU, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi [The changing role of fathers and its impact on child development]. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *4(35)*: 79-89.
- KWOK, S. Y., ve LI, B. K. (2015). A mediation model of father involvement with preschool children in Hong Kong. *Social Indicators Research*, *122*: 905-923.
- LAMB, M. (2001). Kùltürler Arası Bakış Açısı İle Babanın Çocuğun Yaşamında Rolü ve Önemi. Sempozyum Raporu. *AÇEV Yayınları*, İstanbul.
- LAMB, M. E. (1997). The development of father-infant relationships.
- LAMB, M. E. (2000). The history of research on father involvement: An overview. *Marriage & Family Review*, *29(2-3)*: 23-42.
- LAMB, M. E. (2002). Infant-father attachments and their impact on child development. *Handbook of father involvement: Multidisciplinary perspectives*, s.:93-117.
- LAMB, M. E., GOLDBERG, W. A., ve MICHAELS, G. Y. (1985). Husbands' and wives' adjustment to pregnancy and first parenthood. *Journal of Family Issues*, *6(4)*: 483-503.

- LAMB, M. E., PLECK, J. H., ve LEVINE, J. A. (1985). The role of the father in child development: The effects of increased paternal involvement. *Advances in clinical child psychology*, s.:229-266.
- LEVY-SHIFF, R., ve ISRAELASHVILI, R. (1988). Antecedents of fathering: Some further exploration. *Developmental psychology*, **24**(3): 434.
- LEWIS, M., ve FEIRING, C. (1989). Infant, mother, and mother-infant interaction behavior and subsequent attachment. *Child development*, s.:831-837.
- LINDGREN, K. (2001). Relationships among maternal–fetal attachment, prenatal depression, and health practices in pregnancy. *Research in Nursing & Health* **24**(3): 203 - 217.
- LIPPE, A., EILERTSEN, D. E., HARTMANN, E., ve KILLÈN, K. (2010). The role of maternal attachment in children's attachment and cognitive executive functioning: A preliminary study. *Attachment & Human Development*, **12**(5): 429-444.
- LIZANO, E. L., ve BARAK, M. M. (2015). Job burnout and affective wellbeing: A longitudinal study of burnout and job satisfaction among public child welfare workers. *Children and Youth Services Review*, **55**: 18-28.
- LORENZ, K. (1978). 198 1. The Foundations of Ethology. *Translated by KZ Lorenz and RW Kickert. New York.*
- LORENZ, K. Z. (1958). The evolution of behavior. *Scientific American*, **199**(6): 67-82.
- MACCOBY, M. (1980). Work and human development. *Professional Psychology*, **11**(3): 509.
- MAIN, M., GOLDWYN, R., ve HESSE, E. (1998). Adult attachment scoring and classification system. *Unpublished manuscript, University of California at Berkeley*, s.:97.
- MAIN, M., KAPLAN, N., ve CASSIDY, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the society for research in child development*, s.:66-104.
- MAIN, M., ve STADTMAN, J. (1981). Infant response to rejection of physical contact by the mother. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, **20**(2): 292-307.
- MAKUSHA, T., RICHTER, L., KNIGHT, L., VAN ROOYEN, H., ve BHANA, D. (2013). "The good and the bad?" Childhood experiences with fathers and their influence on women's expectations and men's experiences of fathering in rural KwaZulu-Natal, South Africa. *Fathering: A Journal of Theory, Research & Practice about Men as Fathers*, **11**(2).

- MALLON, B. (2008). Attachment and loss, death and dying. Theoretical foundations for bereavement counselling. *Dying, Death and Grief: Working with Adult Bereavement*, Sage: London.
- MARSIGLIO, W., AMATO, P., DAY, R. D., ve LAMB, M. E. (2000). Scholarship on fatherhood in the 1990s and beyond. *Journal of Marriage and Family*, **62**(4): 1173-1191.
- MASTERSON, F. (2013). Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendinlik Açısından Kişilik Bozuklukları, 2.Baskı. *Şentürk, Ş.(Çev.)*, s.:21-187., *Litera: İstanbul*.
- MAURER, T. W., PLECK, J. H., ve RANE, T. R. (2001). Parental identity and reflected-appraisals: Measurement and gender dynamics. *Journal of Marriage and Family*, **63**(2): 309-321.
- MCBRIDE, B. A. (1990). The effects of a parent education/play group program on father involvement in child rearing. *Family relations*, s.:250-256.
- MCBRIDE, B. A., BROWN, G. L., BOST, K. K., SHIN, N., VAUGHN, B., ve KORTH, B. (2005). Paternal identity, maternal gatekeeping, and father involvement. *Family relations*, **54**(3): 360-372.
- MCBRIDE, B. A., BROWN, G. L., SHIN, N., ve BOST, K. K. (2007). Parenting Predictors of Father-Child Attachment Security: Interactive Effects of Father Involvement and Fathering Quality. *Fathering: A Journal of Theory, Research & Practice about Men as Fathers*, **5**(3).
- MCBRIDE, B. A., ve RANE, T. R. (1997). Role identity, role investments, and paternal involvement: Implications for parenting programs for men. *Early Childhood Research Quarterly*, **12**(2): 173-197.
- MCBRIDE, B. A., ve RANE, T. R. (1998). Parenting alliance as a predictor of father involvement: An exploratory study. *Family relations*, s.:229-236.
- MCFARLAND, L., HAZEN, N., JACOBVITZ, D., ve BOYD-SOISSON, E. (2012). The development of father-child attachment: Associations between adult attachment representations, recollections of childhood experiences and caregiving. *Early Child Development and Care*, **182**(6): 701-721.
- MCHALE, S. M., ve HUSTON, T. L. (1984). Men and women as parents: Sex role orientations, employment, and parental roles with infants. *Child development*, s.:1349-1361.
- MCWAYNE, C., DOWNER, J. T., CAMPOS, R., ve HARRIS, R. D. (2013). Father involvement during early childhood and its association with children's early learning: A meta-analysis. *Early Education & Development*, **24**(6): 898-922.

- MEECE, D. (2013). Resident father-child involvement: Associations with young children's social development and kindergarten readiness in the ECLS-B. *Online Submission*.
- MICKELSON, K. D., KESSLER, R. C., ve SHAVER, P. R. (1997). Adult attachment in a nationally representative sample. *Journal of personality and social psychology*, **73**(5): 1092.
- MIKULINCER, M., ve FLORIAN, V. (1998). The relationship between adult attachment styles and emotional and cognitive reactions to stressful events.
- MILLER, P. (2008). Gelişim psikolojisi kuramları (Z. Gültekin, Çev.). *Ankara: İmge Kitabevi*.
- MILLINGS, A., WALSH, J., HEPPEL, E., ve O'BRIEN, M. (2013). Good partner, good parent: Responsiveness mediates the link between romantic attachment and parenting style. *Personality and Social Psychology Bulletin*, **39**(2): 170-180.
- MILLS- KOONCE, W. R., APPLEYARD, K., BARNETT, M., DENG, M., PUTALLAZ, M., ve COX, M. (2011). Adult attachment style and stress as risk factors for early maternal sensitivity and negativity. *Infant mental health journal*, **32**(3): 277-285.
- MORGAN, A., NUTBROWN, C., ve HANNON, P. (2009). Fathers' involvement in young children's literacy development: implications for family literacy programmes. *British Educational Research Journal*, **35**(2): 167-185.
- MORGAN, C. T. (1991). Psikolojiye giriş (8. Baskı). Çev: Hüsni Arıcı ve başk). *Ankara: Meteksan Ltd. Şti*.
- NATHANSON, A. I., ve MANOHAR, U. (2012). Attachment, working models of parenting, and expectations for using television in childrearing. *Family relations*, **61**(3): 441-454.
- NELMS, B. C. (2004). Fathering: Supporting and celebrating it. *Journal of Pediatric Health Care*, **18**(3): 113-114.
- NESI, J., CHOUKAS-BRADLEY, S., ve PRINSTEIN, M. J. (2018). Transformation of adolescent peer relations in the social media context: Part 1—A theoretical framework and application to dyadic peer relationships. *Clinical child and family psychology review*, **21**: 267-294.
- NEWLAND, L. A., COYL, D. D., ve CHEN, H.-H. (2014). Fathering and attachment in the USA and Taiwan: Contextual predictors and child outcomes. In *Emerging Topics on Father Attachment*. s.:167-185. Routledge.
- NIRMALA, P., REKHA, S., ve WASHINGTON, M. (2006). Kangaroo mother care: effect and perception of mothers and health personnel. *Journal of Neonatal Nursing*, **12**(5): 177-184.

- NUGENT, J. K. (1991). Cultural and psychological influences on the father's role in infant development. *Journal of Marriage and the Family*, s.:475-485.
- NGUYỄN, M. H. (2018). Wes Anderson, quirky style and his approach to constructing middle-aged american men with traditional roles= Wes Anderson, phong cách kì quặc và cách tiếp cận của ông trong việc xây dựng người đàn ông trung niên Mỹ với các vai trò truyền thống.
- ORTH, U. (2018). The family environment in early childhood has a long-term effect on self-esteem: A longitudinal study from birth to age 27 years. *Journal of personality and social psychology*, **114**(4): 637.
- OWEN, M. T., ve COX, M. J. (1997). Marital conflict and the development of infant–parent attachment relationships. *Journal of Family Psychology*, **11**(2): 152.
- ÖZKAN, H. (2021). Ortaokul Çağında Benlik Saygısının Cinsiyet, Sınıf Düzeyi Babalık Rolü Algısı ve Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, **17**(35): 1755-1784.
- ÖZKARDEŞ, O. G. (2006). *Baba ve çocuk*: Morpa Kültür Yayınları.
- ÖZMEN ALKAN, E. (2018). Aile parçalanmasının çocuğun okul başarısına etkisi: trabzon örneği. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, **4**(5): 167-225.
- ÖZTÜRK, M. O. (2002). Ruh sağlığı ve bozuklukları. *Basım, Ankara: Feryal Matbaası*, s.:566-570.
- PAQUETTE, D. (2004). Theorizing the father-child relationship: Mechanisms and developmental outcomes. *Human development*, **47**(4): 193-219.
- PARKE, R. D. (2002). Fathers and families.
- PAULSON, J. F., DAUBER, S. E., ve LEIFERMAN, J. A. (2011). Parental depression, relationship quality, and nonresident father involvement with their infants. *Journal of Family Issues*, **32**(4): 528-549.
- PERRY-JENKINS, M., ve CROUTER, A. C. (1990). Men's provider-role attitudes: Implications for household work and marital satisfaction. *Journal of Family Issues*, **11**(2): 136-156.
- PLECK, J. H. (2007). Why could father involvement benefit children? Theoretical perspectives. *Applied development science*, **11**(4): 196-202.
- POULSEN, H. B., HAZEN, N., ve JACOBVITZ, D. (2019). Parents' prenatal joint attachment representations and early caregiving: The indirect role of prenatal marital affect. *Attachment & Human Development*, **21**(6): 597-615.

- POYRAZ, M. (2007). Babaların babalık rolünü algılamalarıyla kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*
- QUCHANI, M., ARBABI, F. H., ve SMAEILI, N. S. (2021). A comparison of the effectiveness of Clark and ACT parenting training on improving the emotional-behavioral problems of the child with divorced single mothers. *Learning and Motivation*, **76**: 101759.
- RADIN, N. (1981). Childrearing fathers in intact families, I: Some antecedents and consequences. *Merrill-Palmer Quarterly of Behavior and Development*, s.:489-514.
- RADIN, N., ve GOLDSMITH, R. (1985). Caregiving fathers of preschoolers: Four years later. *Merrill-Palmer Quarterly* (1982-), s.:375-383.
- RADIN, N., ve HAROLD-GOLDSMITH, R. (1989). The involvement of selected unemployed and employed men with their children. *Child development*, s.:454-459.
- RENK, K., ROBERTS, R., RODDENBERRY, A., LUICK, M., HILLHOUSE, S., MEEHAN, C., OLIVEROS, A., ve PHARES, V. (2003). Mothers, fathers, gender role, and time parents spend with their children. *Sex roles*, **48**: 305-315.
- RHOLES, W. R., SIMPSON, J. A., BLAKELY, B. S., LANIGAN, L., ve ALLEN, E. A. (1997). Adult attachment styles, the desire to have children, and working models of parenthood. *Journal of personality*, **65**(2): 357-385.
- RHOLES, W. S., SIMPSON, J. A., ve BLAKELY, B. S. (1995). Adult attachment styles and mothers' relationships with their young children. *Personal Relationships*, **2**(1): 35-54.
- RHOLES, W. S., SIMPSON, J. A., ve FRIEDMAN, M. (2006). Avoidant attachment and the experience of parenting. *Personality and Social Psychology Bulletin*, **32**(3): 275-285.
- RIENKS, S. L., WADSWORTH, M. E., MARKMAN, H. J., EINHORN, L., ve MORAN ETTER, E. (2011). Father involvement in urban low- income fathers: Baseline associations and changes resulting from preventive intervention. *Family relations*, **60**(2): 191-204.
- ROELOFS, J., MEESTERS, C., ve MURIS, P. (2008). Correlates of self-reported attachment (in) security in children: The role of parental romantic attachment status and rearing behaviors. *Journal of Child and Family Studies*, **17**: 555-566.
- ROOPNARINE, J. L., KRISHNAKUMAR, A., METINDOGAN, A., ve EVANS, M. (2006). Links between parenting styles, parent-child academic interaction, parent-school interaction, and early academic skills and social behaviors in young children of English-speaking Caribbean immigrants. *Early Childhood Research Quarterly*, **21**(2): 238-252.
- ROSSI, G. (1984). Parenthood, 49AM. *SOC. REV.*, **1**(9).

- RUPPERT, F. (2011). Travma, bağlanma ve aile konstelasyonları. *Çeviren: Fatma Zengin*(1. Basım) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- RUSSELL, G. (1978). The father role and its relation to masculinity, femininity, and androgyny. *Child development*, s.:1174-1181.
- RUSSELL, G. (1982). Shared care giving families. A parenting Australian Study (Ed: NE Lamb) Nontraditional families parenting and child development. In: Hillsdale NJ: Erlbaum.
- SALEH, M. F., ve HILTON, J. M. (2011). A comparison of the paternal involvement of low-income fathers in four developmental stages: Adolescence, young adult, adult, and midlife. *The Family Journal*, **19**(1): 47-55.
- SALMAN ENGİN, S. (2014). Coparenting processes in the US and Turkey: Triadic interactions among mothers, fathers, and grandmothers with 3-month-old infants.
- SANTROCK, J. W. (2012). Yaşam boyu gelişim. Ankara: Nobel Yayıncılık (Türkçe Çeviri:, Ed.: Galip YÜKSEL). Ankara.
- SARKADI, A., KRISTIANSSON, R., OBERKLAD, F., ve BREMBERG, S. (2008). Fathers' involvement and children's developmental outcomes: a systematic review of longitudinal studies. *Acta paediatrica*, **97**(2): 153-158.
- SARY, M. P., ve TURNIP, S. S. (2015). Attitude difference between fathers and mothers toward fathers involvement in child rearing activities among couples with 0-12 months old babies. Community based study in a primary health care setting. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, **190**: 92-96.
- SAYER, H. (2011). Toplumsal cinsiyet eşitliğine erkeklerin katılımı (Uzmanlık tezi). Başbakanlık KSGM, Ankara.
- SCARZELLO, D., ARACE, A., ve PRINO, L. E. (2016). Parental practices of Italian mothers and fathers during early infancy: The role of knowledge about parenting and child development. *Infant Behavior and Development*, **44**: 133-143.
- SCHARFE, E. (2012). Maternal attachment representations and initiation and duration of breastfeeding. *Journal of Human Lactation*, **28**(2): 218-225.
- SEÇER, Z., ÇELİKÖZ, N., ve SONGÜL, Y. (2007). Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Babalarının Babalığa Yönelik Tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (18): 425-438.
- SELCUK, E., ZAYAS, V., ve HAZAN, C. (2010). Beyond satisfaction: The role of attachment in marital functioning. *Journal of Family Theory & Review*, **2**(4): 258-279.

- SEVİL, Ü., ve ÖZKAN, S. (2009). Fathers' functional status during pregnancy and the early postnatal period. *Midwifery*, **25**(6): 665-672.
- SHAVER, P., HAZAN, C., ve BRADSHAW, D. (1988). Love as attachment. *The psychology of love*, 12.
- SHAVER, P. R., JONES, J. D., ve CASSIDY, J. (2015). Parents' self-reported attachment styles: A review of links with parenting behaviors, emotions, and cognitions. *Personality and Social Psychology Review*, **19**(1): 44-76.
- SHAVER, P. R., LEVY, K. N., ve BLATT, S. J. (1998). Attachment styles and parental representations. *Journal of personality and social psychology*, **74**(2): 407.
- SIMSIKI, H., ve ŞENDİL, G. (2014). Baba Katılım Ölçeği'nin (BAKÖ) Geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, **13**(49): 104-123.
- SOĞANCI, D. (2017). *Bağlanma stillerinin romantik ilişki doyumu üzerindeki etkisi*. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- SOYSAL, A. Ş., BODUR, Ş., İŞERİ, E., ve ŞENOL, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, **8**(2): 88-99.
- SOYSAL, A. Ş., ERGENEKON, E., ve AKSOY, E. (1999). Yenidoğan döneminde hastanede uzun süreli tedavi görenin bağlanma örüntüsü üzerindeki etkileri: Bir olgu sunumu. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, **2**(4): 266-270.
- SUMBAS, E., ve SEZER, Ö. (2017). Ortaokul öğrencilerinin anne babaya bağlılıklarının incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, **18**(1): 288-310.
- SÜMER, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karsılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, **21**(57): 1.
- SÜMER, N., ve GÜNGÖR, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, **14**(43): 71-106.
- SÜMER, N., SAYIL, F. M., ve KAZAK BERUMENT, S. (2016). Anne duyarlılığı ve çocuklarda bağlanma.
- SÜMER, N., SELÇUK, Ş., İŞCANOĞLU, Z., SAYIL, M., ve BERUMENT, S. K. (2020). Factors Influencing Children's Appraisals of interparental conflict: The role of parent-child relationship quality. *Journal of Family Issues*, **41**(11): 2022-2044.
- ŞAHİN, H., ve DEMİRİZ, S. (2014). Beş Altı Yaşında Çocuğu Olan Babaların, Babalık Rolünü Algılamaları İle Aile Katılım Çalışmalarını Gerçekleştirmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, **181**(181): 273-294.

- ŞALCI, O. (2020). *Baba destek eğitim programının babalık rolü algısına ve okul öncesi eğitim alan çocukların oyun becerilerinin gelişimine etkisinin incelenmesi.*
- ŞEN, S., ve KAVLAK, O. (2009). *Büyükanne-Anne-Bebek Bağlanması İncelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- TABACHNICK, B. G., ve FIDELL, L. S. (2013). *Using multivariate statistics: Pearson new international edition:* Pearson Higher Ed.
- TAM, CL VE YEOH, SH (2008). Yükseköğretim öğrencileri arasında ebeveyn bağı ve ebeveyn-çocuk ilişkisi. *Sunway Academic Journal* , 5: 111-127.
- TAMIS-LEMONDA, C. S., BAUMWELL, L., ve CABRERA, N. J. (2013). Fathers' role in children's language development. In *Handbook of father involvement.* s.: 135-150. Routledge.
- TAMIS-LEMONDA, C. S., ve CABRERA, N. E. (2002). *Handbook of father involvement: Multidisciplinary perspectives:* Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- TAŞKIN, N. (2011). Çocukların gelişiminde katkıları unutulmalar: babalar. *Eğitime Bakış Dergisi, Yıl, 7:* 43-47.
- TDK. (2020). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. *Erişim adresi (08.06. 2020):* [www. tdk. gov. tr](http://www.tdk.gov.tr).
- TELLI, A. A., ve ÖZKAN, H. (2016). 3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi, 6(2):* 127-134.
- TERZI, S. (2014). Romantik ilişkilerde bağlanma yaralanmalarına yol açan olaylar: Nitel bir çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 12(2):* 99-108.
- THOMAS, P. A., KRAMPE, E. M., ve NEWTON, R. R. (2008). Father presence, family structure, and feelings of closeness to the father among adult African American children. *Journal of Black Studies, 38(4):* 529-546.
- THOMPSON, R. A. (2006). Erken dönemde bağlanma ve sonraki gelişim üzerindeki etkileri. *Türk Psikoloji Bülteni, 12(38):* 113-120.
- TIEDJE, L. B., ve DARLING- FISHER, C. (1996). Fatherhood reconsidered: A critical review. *Research in Nursing & Health, 19(6):* 471-484.
- TRAK, E. (2016). Hatırlanan ebeveyn ilgisi, yetişkin bağlanma biçimleri ve partnere bağlı benlik değerinin romantik ilişki ve partner temalı obsesif kompulsif bozukluk semptomları ile ilişkisi.

- TREBOUX, D., CROWELL, J. A., ve WATERS, E. (2004). When" new" meets" old": configurations of adult attachment representations and their implications for marital functioning. *Developmental psychology*, **40**(2): 295.
- TÜRK DÜDÜKCÜ, F., ve TAŞ ASLAN, F. (2020). Baba-bebek bağlanması ve bağlanmayı etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Arch Health Sci Res*, **7**(1): 43-49.
- TÜRKOĞLU, D., ve AKDUMAN, G. G. (2016). Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ile çocuklarının sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, **7**(03): 224-241.
- TÜRKOĞLU, D., ve GÜLTEKİN AKDUMAN, G. (2015). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Babaların Babalık Rolü Algıları İle Eş Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, **8**(38).
- TÜZÜN, O., ve SAYAR, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, **19**(1): 24-39.
- UNGER, J. A. M., ve DE LUCA, R. V. (2014). The relationship between childhood physical abuse and adult attachment styles. *Journal of family violence*, **29**: 223-234.
- UZUN, P. (2019). Babalık rol algısının baba katılımı üzerindeki etkisinde eş desteğinin aracılık rolünün incelenmesi. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü*.
- ÜNAL, G. (2004). Bir grup üniversiteli gençte çekingenlik, aleksitimi ve benlik saygısının değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri*, **7**(4): 215-222.
- ÜNLÜ, B. (2022). *Çocukların Duygu Anlama Becerilerinin Babaların Babalık Rolü Algıları Ve Duygu Sosyalleştirme Davranışları Bağlamında İncelenmesi*.
- ÜNLÜ, Ş. (2010). *Being fathered and being a father: Examination of the general pattern of Turkish fathers' and their own fathers' involvement level for children between the ages of 0-8*. Middle East Technical University.
- ÜZEL, N., ÖZBALCI, S., ve BEYAZOVA, U. (2009). Bağlanma doğum öncesi ve sonrası dönemde bağlanmanın güçlendirilmesi. *Ankara: Modern Tıp Kitabevi*, 1. Baskı, s.:80.
- VAN IJZENDOORN, M. H., ve DE WOLFF, M. S. (1997). In search of the absent father—Meta- analyses of infant- father attachment: A rejoinder to our discussants. *Child development*, **68**(4): 604-609.
- VAN IJZENDOORN, M. H., SCHUENGEL, C., ve BAKERMANS–KRANENBURG, M. J. (1999). Disorganized attachment in early childhood: Meta-analysis of precursors, concomitants, and sequelae. *Development and psychopathology*, **11**(2): 225-250.

- VICEDO, M. (2010). The evolution of Harry Harlow: from the nature to the nurture of love. *History of Psychiatry*, **21**(2): 190-205.
- VOLLING, B. L., ve BELSKY, J. (1991). Multiple determinants of father involvement during infancy in dual-earner and single-earner families. *Journal of Marriage and the Family*, s.:461-474.
- WATERS, E., MERRICK, S., ALBERSHEIM, L., ve TREBOUX, A. (1995). *Attachment security from infancy to early adulthood: A 20-year longitudinal study of attachment security in infancy and early adulthood*. Paper presented at the Meeting presentation Society for Research on Child Development (SRCD), Indianapolis, Indiana, USA.
- WATERS, E., WEINFELD, N. S., ve HAMILTON, C. E. (2000). The stability of attachment security from infancy to adolescence and early adulthood: General discussion. *Child development*, **71**(3): 703-706.
- WATERS, T. (2004). Learning to love: from your mother's arms to your lover's arms. *The Medium*, **30**(19): 1-4.
- WONG, M. S., MANGELSDORF, S. C., BROWN, G. L., NEFF, C., ve SCHOPPE-SULLIVAN, S. J. (2009). Parental beliefs, infant temperament, and marital quality: Associations with infant-mother and infant-father attachment. *Journal of Family Psychology*, **23**(6): 828.
- YAVUZER, H. (2013). Ana-baba ve çocuk (24. Baskı). *İstanbul: Remzi Kitabevi*.
- YEUNG, W. J., SANDBERG, J. F., DAVIS- KEAN, P. E., ve HOFFERTH, S. L. (2001). Children's time with fathers in intact families. *Journal of Marriage and Family*, **63**(1): 136-154.
- YILDIZ, Ö. (2019). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaşında çocuğu olan babaların babalık rolü algıları ile empatik eğilimlerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü*.
- YILDIZHAN, E. (2017). Bağlanma teorisi ve bağlanma bozukluklarına genel bir bakış. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, **22**(1): 66-72.
- YONAR, S. (2019). *Beliren yetişkinlerde bağlanma ve romantik yalnızlık arasındaki ilişkide flört kaygısının aracı rolü*. İstanbul Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- YÖRÜKAN, T. (2011). *Bir erken yaş sosyalleşmesi olarak bağlanma ve sonraki yaşlarda görülen etkileri: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*.
- YUVACI, M. (2019). *Baba katılımı ile okul öncesi dönem çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranış problemleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Sağlık Bilimleri Enstitüsü,

- ZAHN-WAXLER, C., RADKE-YARROW, M., ve KING, R. A. (1979). Child rearing and children's prosocial initiations toward victims of distress. *Child development*, s.:319-330.
- ZOU, S., WU, X., & LI, X. (2020). Coparenting behavior, parent–adolescent attachment, and peer attachment: An examination of gender differences. *Journal of Youth and Adolescence*, **49**: 178-191.
- ZVARA, B. J., LATHREN, C., MILLS- KOONCE, R., ve CONTRIBUTORS, F. L. P. K. (2020). Maternal and paternal attachment style and chaos as risk factors for parenting behavior. *Family relations*, **69**(2): 233-246.

EKLER

EK-1 Genel Bilgi Formu

GENEL BİLGİ FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu araştırma Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Yüksek Lisans Programı tez çalışması kapsamında yürütülmektedir. Bu araştırmada babaların kendi ebeveynlerine bağlanma stilleri ile babalık rolü algılarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada vereceğiniz yanıtlar gizli kalacaktır. İsminizi vermeniz istenmemektedir. Vereceğiniz yanıtlar sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir.

Araştırmanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için yanıtlarınızı gerçek duygu ve düşüncelerinizi yansıtacak bir şekilde, içtenlikle vermeniz önemlidir.

Katıldığınız için teşekkür ederim...

Özge ŞAHİN

E-posta:

1. Yaşınız:

- () 29 yaş ve altı
- () 30-39 yaş
- () 40-48 yaş
- () 49 yaş ve üstü

2. Baba Olma Yaşınız:

- () 29 yaş ve altı
- () 30-39 yaş
- () 40-48 yaş
- () 49 yaş ve üstü

3. Doğum Yeriniz:

- ☐ İl merkezi
- ☐ İlçe
- ☐ Köy

4. Öğrenim Durumunuz:

- ☐ İlkokul mezunu
- ☐ Ortaokul mezunu
- ☐ Lise mezunu
- ☐ Üniversite mezunu
- ☐ Yüksek Lisans- Doktora mezunu

Aşağıdaki soruları kendi doğduğunuz ailenizi düşünerek cevaplayınız.

5. Aile Tipiniz:

- ☐ Çekirdek aile
- ☐ Geniş Aile

6. Ailenizin algıladığınız sosyoekonomik düzeyi nedir?

- ☐ Alt Sosyoekonomik Düzey
- ☐ Orta Sosyoekonomik Düzey
- ☐ Yüksek Sosyoekonomik Düzey

7. Siz Hariç Kendi Kardeş Sayınız:

- ☐ Tek çocuk
- ☐ İki çocuk
- ☐ Üç çocuk ve daha fazla

8. Doğum Sıranız:

- ☐ İlk Çocuk
- ☐ Ortanca Çocuk
- ☐ Son Çocuk

9. Annenizin öğrenim durumu:

- ☐ İlkokul mezunu
- ☐ Ortaokul mezunu
- ☐ Lise mezunu
- ☐ Üniversite mezunu
- ☐ Yüksek Lisans- Doktora mezunu

10. Annenizle Olan İlişkinizi Nasıl Tanımlarsınız?

- ☐ Yakın
- ☐ Mesafeli
- ☐ Uzak

11. Babanızın Öğrenim Durumu:

- ☐ İlkokul mezunu
- ☐ Ortaokul mezunu
- ☐ Lise mezunu
- ☐ Üniversite mezunu
- ☐ Yüksek Lisans- Doktora mezunu

12. Babanızla Olan İlişkinizi Nasıl Tanımlarsınız?

- ☐ Yakın
- ☐ Mesafeli
- ☐ Uzak

13. Anne Babanızın Medeni Durumu:

- ☐ Evli
- ☐ Boşanmış

14. Çocukluk döneminizde ebeveynlerinizle aktif zaman geçirdiniz mi? (örneğin birlikte oyun oynama, balık tutma, spor yapma vb.)

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

15. Babanızın size yönelik tutumlarını nasıl tanımlarsınız?

- ☐ Otoriter
- ☐ İhmalkar
- ☐ Tutarsız
- ☐ Aşırı koruyucu
- ☐ Demokratik
- ☐ Diğer (belirtiniz) _____

16. Annenizin size yönelik tutumlarını nasıl tanımlarsınız?

- ☐ Otoriter
- ☐ İhmalkar
- ☐ Tutarsız
- ☐ Aşırı koruyucu
- ☐ Demokratik
- ☐ Diğer (belirtiniz) _____

17. Çocukken huzurlu bir aile ortamında yetiştiğinizi düşünüyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

18. Ebeveynlerinizle ilişkilerinizde sorunlar yaşadığınızı düşünüyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

19. Çocukluk döneminde ebeveynleriniz size hiç fiziksel şiddet (örneğin tekme atma, tokatlama, kemer ya da sopa gibi aletlerle vurma) uyguladı mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

20. Çocukluk döneminizde ebeveynlerinizden yeteri kadar sevgi veya ilgi gördüğünüzü düşünüyor musunuz?

() Evet

() Hayır

21. Ebeveynlerinizin ne kadar iyi anlaştıklarını düşünüyorsunuz?

() Çok iyi

() İyi

() Orta

() Kötü

() Çok kötü

22. Eşinizin Yaşı:

() 29 yaş ve altı

() 30-39 yaş

() 40-48 yaş

() 49 yaş ve üstü

23. Eşinizin Öğrenim Durumunu:

() İlkokul mezunu

() Ortaokul mezunu

() Lise mezunu

() Üniversite mezunu

() Yüksek Lisans- Doktora mezunu

24. Eşinizin Çalışma Durumu:

() Çalışıyor

() Çalışmıyor

25. Eşinizle olan ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

() Yakın

() Mesafeli

() Uzak

26. Sahip Olduğunuz Çocuk Sayısı:

() Tek Çocuk

() İki Çocuk

() Üç ve Daha Fazla Çocuk

EK-2 Ölçek İzinleri

YASAR KUZUCU
25.03.2021 Per 17:22
Kime: Siz

BABALIK ROLÜ ALGI ÖLÇEĞİ-....
73 KB

BABALIK ROLÜ ALGI ÖLÇEĞİ-....
35 KB

2 ek (109 KB) Tümünü indir Tümünü OneDrive'a kaydet

Özge merhaba gecikme için özür dilerim ölçek ve ölçekle ilgili bilgiler eki dosya. Çalışmalarında başarılar dilerim.

evren erzen

Kime Siz

4 Temmuz Pazartesi 13:02

Merhabalar

Ölçeği çalışmanızda kullanmanızdan memnuniyet duyarım. Ölçekle ilgili psikometrik özellikler makalede yer alıyor. Ölçek maddeleri ise makalenin sonunda bulunuyor. Ayrıca yardımcı olabileceğim bir konu olursa bana ulaşabilirsiniz.

Çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

İyi çalışmalar

Dr. Evren ERZEN

EK-3 Etik Kurul İzni

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ**

Karar Tarihi : 07/11/2022

Toplantı Sayısı : 17

Karar Sayısı : 159

159-Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi öğretim üyesi **Prof. Dr. Aynur BÜTÜN AYHAN**'ın danışmanlığını yaptığı yüksek lisans öğrencisi **Özge ŞAHİN**'in "Babaların Kendi Ebeveynlerine Bağlanma Stilleri ile Babalık Rolü Algılarının İncelenmesi" başlıklı tezi ile ilgili 30/09/2022 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelenmiştir.

Yapılan görüşmeler ve incelemeler sonucunda **Prof. Dr. Aynur BÜTÜN AYHAN**'ın danışmanlığını yaptığı yüksek lisans öğrencisi **Özge ŞAHİN**'in "Babaların Kendi Ebeveynlerine Bağlanma Stilleri ile Babalık Rolü Algılarının İncelenmesi" başlıklı tezi ile ilgili COVID-19 salgını nedeniyle; çalışma takviminiz de dahil araştırmanızda oluşabilecek tüm değişikliklerin Etik Kurulumuza yazılı olarak bildirilmesi, araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

ASLININ AYNIDIR
07/11/2022

Prof. Dr. Muharrem ÖZEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı

EK-4 Kurum İzinleri

28/09/2022

T.C. Ankara Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığına

Ankara Üniversitesi Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Çocuk Gelişimi Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Özge Şahin'e ait "Babaların Kendi Ebeveynlerine Bağlanma Stilleri ile Babalık Rolü Algılarının İncelenmesi" konulu tez çalışması için örneği tarafımıza ulaştırılan anket çalışmasını uygulamasına engel bir durum bulunmadığı tarafımızca belirlenmiş olup, gerekli izin verilmiştir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Adres:

BÜYÜK AKADEMİ
EĞİTİM KURUMLARI

Ordu / 069 37197

28/09/2022

T.C. Ankara Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığına

Ankara Üniversitesi Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Çocuk Gelişimi Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Özge Şahin'e ait "Babaların Kendi Ebeveynlerine Bağlanma Stilleri ile Babalık Rolü Algılarının İncelenmesi" konulu tez çalışması için örneği tarafımıza ulaştırılan anket çalışmasını uygulamasına engel bir durum bulunmadığı tarafımızca belirlenmiş olup, gerekli izin verilmiştir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Adres:

EMİNE KÖYÜ

28/09/2022

T.C. Ankara Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığına

Ankara Üniversitesi Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Çocuk Gelişimi Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Özge Şahin'e ait "Babaların Kendi Ebeveynlerine Bağlanma Stilleri ile Babalık Rolü Algılarının İncelenmesi" konulu tez çalışması için örneği tarafımıza ulaştırılan anket çalışmasını uygulamasına engel bir durum bulunmadığı tarafımızca belirlenmiş olup, gerekli izin verilmiştir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Adres:

Sadık Can TEMEL

GÜNEŞ ANAOKULU

Tel: M.K. zel V.D. 0828